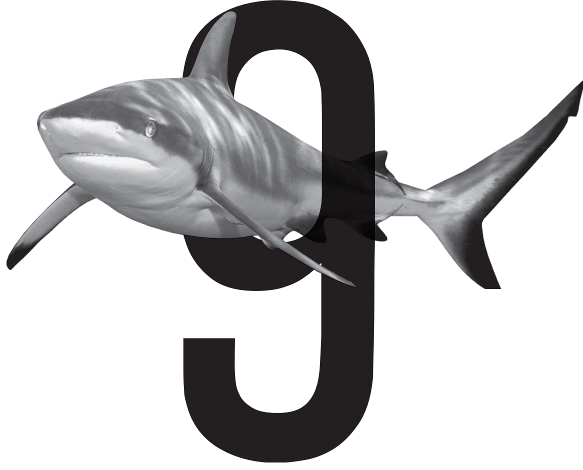
ÖYKÜLEM

MEVSİMLİK ÖYKÜ DERGİSİ

yaz 2017



İÇİNDEKİLER

ÖLÜMÜ KİR BİLEN MEHMET ALİ

Erdem Özgül

Mehmet Ali ölüyordu. Rüzgâr birden yön değiştirdi, Azrail'in listesinden siliniverdi adı. Bir mucizeydi bu, Mehmet Ali kafa karışıklığından kurtuldu, ölümü kir bildi, derelere dadandı, balıklarla tanış, su samurlarıyla arkadaş oldu. Elinde lifi, yok olmanın kalıcı izlerini söküp attı derisinden. Ölüme inat açıldı denizlere, göğü yıldızlı göklere yükseldi. Uçtu, yalın ayak. Bulutların üzerinden geçti, düşlere bir kapıldı bir daha ayılamadı; aya sarılıp uyuduğunu sandı. Tanrı değildi belki ama, daha iyisiydi canlıların. İnsanların şanslısı, elinde kılavuzuyla bir yolcuydu. Hâlinden memnun, gözlerini kapadı, çocukluğunun rüyalarını, içinde kayboldukları şehirden aldı, getirdi. Dişleri, hatıralarının sararttığı kâğıtları ekmek bildi, kemirdi. Karnı onlarla doydu. İneklere sarıldı. Danaları hasretle kucakladı. Sen kasaptan kaçan. Sen canına kıyılamayan. Hâlâ hayattasınız. Geviş getiriyorlardı. Beraberce geviş getiriyoruz,


ÇİZİM: TIMOFEI ANDREEVICH

diye düşündü Mehmet Ali, yüksünmedi, hayvan oldu.

O büyük kuş alıp başını gidiyor, ardından mavi gökyüzünde beyaz ipimsi izler kalıyordu. Mehmet Ali, balık gövdeli uçağın kılçığına oturduğunu unutuyordu; aklı, arkında akan su oluyor, karpuzu lezzetli tarlalara akıyordu. Van'dan, Hakkari'den binlerce çocuk büyüyecek bugün olmadı yarın, Mehmet Ali'nin kılçığına oturduğu balığın, beynine, kalbine, kamburuna oturacaktı. Yanaklarına aynı memnuniyet yerleşecek, orası Mehmet Ali'nin yurdu olacaktı. Hapisler, sürgünler, ölüm oruçları, mutluluğu kazanmak için değil miydi Mehmet Ali? Evet, diyor, kavgayı azaltmak için. Zihninde canlandırdığı, çocukların yanaklarında beliren o gamzeli yurda saldırılırsa savunacak, orası sömürülürse greve gidecekti. Mehmet Ali coşuyordu. İbrahim, dedi, ezelden beri seninleyiz. Uçak başını eğip yeryüzüne selam çaktığında, İbrahim'in Kızıl Deniz'i yaran gözleriyle karşılaştı.

Mehmet Ali'ye bedeninin adresi sorulacak olsa şaşırırdı. Açlık hayli yıprattı onu, hatırlayamazdı, uçaktan ya da balıktan, coğrafyadan söz eder gibi söz ettiğini unutur, yeni hayaller kurardı. Yerin ve göğün uçsuz bucaksız kıyıları, köşeleri varken, neden bir tek insanla uğraşılır, şaşırır, benim arsam kuytuda, derdi. Yine de arkadaşları, kardeşleri, kapı komşuları, meraklı kediyi ortada bırakmaz, sorularını bi-

rer odun ekmeğinin sıcaklığında cevaplar, karınlarını doyurur, kayıplarını arar bulurlardı, bir çay bardağının buharı etrafında.

Hep sorulur, önce hiç cevap alınmamış gibi bir durulur, bakılır. Oysa bugün ne ise Mehmet Ali'nin hâli, dün de üç aşağı beş yukarı o idi. Elini açtığında kader çizgileri üzerinden çözülen falı. Senden kim, neyi saklayabilir ki? Bilmez misin, mahalle iyidir hoştur, ama fazlasıyla içi dışı birdir, nefesi sır tutmaz bir at olur, avuçlarına boşaltır bildiğin heyecanını. Semtin nüfusu arttıkça, faytonun kayışı kopuyor, ciğerleri ağzına doluşan atın çenesi gevşiyor. Ne yapsın?

Kasnak derlerdi ona. Zayıf, çelimsiz. İnatçı da derlerdi. İyi ama unutkan çocuk. Çok kitap okur, fakat on dakika oturup dersine çalışmaz hergele. Kavgasının adamı. Büyüdükçe bir derdi anam, onu taklit eder iki derdi babam, üç derdim ben, bizi yalnız bırakmaz dört derdi kapı komşumuz. Ama o bizden duyduklarına sağır kalır, yoluna yoldaş olmuş omuzları alır, başkalarının kötümser omuzları hizasında durmaz, kemiklerini besleyecek olan güneşe doğru uzatırdı ayaklarını. Gidince hakkında konuşulanlar gölgesinin ardı sıra ilerler, doğuştan iki adam olan Mehmet Ali'yi üçe katlarlardı. İnsan gövde, onun gölgesi ve hakkında varılan kanaatlerin bir toplamı olur çıkardı bizim mahallede.

Sahi annen seni mahallemizin kaynağı kötülük olan sütüyle hiç emzirmedi mi komşu? Daha gençsin. Bilmez misin hiç? O apartmanlarda kimler ölmüştür de Azrail'in haberi olmamıştır, gidip canlarını almaya. Yanılıyor muyum, ama yalansam de yalancısın, alınacak nem kaldı. İşte burada, Barba Yani'nin meyhanesinin yanında Mehmet Ali ile top koşturduğumuz bir arsa vardı, ona da belediye gökdelen yaptı. Kaldım mı arsasız, çırılçıplak.

Burada, gençlerin flört ettiği, yemeğin buharının zihnimizi açtığı bu mekânda, Mehmet Ali günlerce aç biilaç yatmıştı. Senin de rahatlıkla gözünde canlandırabileceğin gibi, sırtüstü uzandığında gökyüzünü değil hapishaneyi, eli silahlı askerleri görüyordu, yatağı sırtında biriken yorgunluğu almaktan çok, canında yeni yaralar açıyor, sünger Mehmet Ali'nin kanıyla besleniyordu. Kafası yukarıdaydı ama gözleri yıldızların hizasında değildi henüz. Dişlerinin ona verdiği, az önce yediği yemeğin lezzeti değil, acı, bazen kan tadı oluyordu. Yemeği bırakmıştı. Balıkları, ton balığını, etleri, kuzuyu, koyunu, otları, fasulyeyi, patlıcanı bırakmıştı Mehmet Ali. Kursağından bir şey geçmeyince, dişleri ekmeği çiğnemeyince, Mehmet Ali'nin içi içini yiyordu. Çiğ bir fasulye tanesi, gözlerinin önünde bağırsaklarını turluyordu Mehmet Ali'nin. Dostum ben Eyfel Kulesi değilim. Boyum, posum meydanda, beni terk et. Fasulye onu dinlemiyor, dişlerini çıkarıyor, sinirlerini ısırıyordu Mehmet Ali'nin. Hemşire kadın bardağı ağzına tutuyordu. Hapı yutuyordu yutmasına

ama yeşertemiyordu Mehmet Ali. Bu da onun sinirini bozuyordu. Özlediği et tadını, bazen dişleri arasından sızan kanından alıyordu. Oysa sofraları uzağa itmiş, gönül rahatlığıyla aç kalıyordu. Gövdesi önce yağlarından kurtuldu. Basenlerini elliyor, pörsümüş derisinin içinde oluşan boşluktan hoşnut kalıyordu. Burada artık beni yoracak ne kaldı ki? Fazla kilolarının altında nefes nefese kalan, can çekişen insanlara oldum bittim kızardı. İnsan bedeni, onun özgürlüğüne ket vuracak denli ileri gitmemeliydi arkadaş. Yürüyebilmeli, koşmalı, nefesini daraltmamalıydı. Sigara sağlığa zararlıdır, üretip satan da milyonerdir. Özgürlük, artık beni güldürüyor. Bir ara bunu söyledi ve kanından bir lokma aldı. Yüzü doymuş gibiydi. Özgürlük. Sustu. Bir süre sonra bir başka ülkenin, adı bilinmeyen başkentine gitti, bilmediğimiz bir dille, ora insanlarıyla politika konuştu. ABD, Avrupa, İran vesaire ülkelerden politikacıların bahsini ediyorlardı hararetle.

Gelgelelim haftalar ayların peşine düştüğünde, zaman soluksuz kalıp, ıslık çalmaya derman bırakmadan akıp gittiğinde, Mehmet Ali yattığı yere daha bir kenetleniyordu. Adada çocukluğunu taşıyan atları sayıklıyordu. Ayağa kalkamıyor, büyük dişlerinden birinin, köpek dişi derdi çocuk olsaydı, sinir uçlarından biri çenesine, diğeri beynine değiyordu. Mehmet Ali'yi yoruyor, olur olmaz öfkelendiriyordu, içinde kısa devre yapan bu sancı. Ağzı köpürdüğünde Mehmet Ali içinde kendisinin de adını sanını bilmediği, selamsız suratsız bir başka insanla tanışıyor ama bu tanışıklık tahmin edebileceğin gibi, onu pek de öyle mutlu etmiyordu.

Böyle olmamalı, damarlarını söküp atarcasına bağırıp çağırmamalı, ara sıra unutuyor, emin olamıyor ama eğer yoldaşlarını bu seferinde kırmışsa bir dahakine gönüllerini almalı, onları sevdiğini, önemsediğini, bazen treni rayından çıksa da bunun böyle olduğunu bilmelerini ısrarla belirtmeliydi. Israrla vurguluyordu bunu kendine. Ağzından çıkan, o öfkeli, biraz da terbiyesiz yabancının ağzına yüzüne bakıyordu aynada. Kardeşim, diyordu, irkiliyorum. Kanıtı, tırnaklarıyla kanattığı eti, el ayası oluyordu. Unutmamak için gövdesine işaretler kazıyor ama elinde değil, avuçlarına vurduğu damga da kâr etmiyordu. Kendisine uyku gibi, kafa karışıklığı gibi geliyordu, az önce aklında olan şey. Çok geçmeden, unutmamam gerekir deyip içine kazıdığı hassasiyetinin onu terkettiğini anımsıyordu. Neydi, ama neydi? Söylenip duruyordu. Ama giden şeyler, ister dağa kaçan bir keçi olsun, ister gecede yolunu şaşıran bir mermi, kolay kolay kendi adreslerini bulamıyorlardı. Caddelerde ölümün adı, yorgun mermi şimdilerde biliyor musunuz? Hastalar, ölüler, diriler, günden güne eriyen bu adamdan yükselen sese hayran kalıyor, ona bakıyorlardı. Biliyor

musunuz, diye sorusunu yeniliyordu Mehmet Ali. Bütün gözler pür dikkat, alakanın evini alıyor, Mehmet Ali'nin mahallesine taşıyorlardı. Ne anlatıyor bu adam, ağzından çıkanı ilgiyle takip ediyorlardı. Faytoncu amca, beni Yorgolara götürecektin, unuttun, diyordu Mehmet Ali. Çocukluğun konuşmaya yüz tuttuğu yerde, siyasal ilgi onun süt dişlerini kıskanıyor, büyüğümsü hoyratlığıyla alıp başını gidiyordu.

Bir zaman sonra dalgakırandan etkilenen birileri, cesaretlerini topluyor, ölen ve dirilen Mehmet Ali'nin etrafında pervane dönüyorlardı. Hastanın bakıcısı oluyor, canlılığını şerbet, tuzlu su ve B1 vitamini ile beslemeye kalkıyorlardı. Mehmet Ali elinde olmayan ama üçüncü sayfa küpürü zihnine yazılan gazete haberini açıp okuyordu. Galata'da bir genç, hayatını kaybetti.

Bak bu videoda köpek dişi bırakıp gitmiş Mehmet Ali'yi. Bilmiyor belki de gitmemiş de ağzında büyümüş, kocaman bir hayvan olmuş. Kendine kızıyor asıl hayvanlık sende ama aşısını neden geciktirdin. Sinirlerini ısırıyor şimdi. Işığa duyarlısın, onunla yüz yüze gelemiyorsun. İyi mi, elde ettiğin sonucu beğendin mi? Kuduz köpekler böyle olur işte. Yeryüzünün nimetleri onlara zehir olur. Ağzımda büyüyen diş değil köpek, köpek. Hav, hav. Gel Karabaş gel, Mehmet Ali'yi ısır. Akıllı çocuk değil o. Görüyorsun işte, çocuklar kaçışıyor Mehmet Ali'nin iskeletini görünce. Büyükler irkiliyor. Ağzımda benimle büyüyen diş değil, köpek. Ben hayvanımı yanımda taşımıyorum, ona canımdan yer verdim, ahır ne kelime. Gülüyor serinkanlı doktorlardan biri. Senin gibi yirmi yaş dişin de yaralanmış Mehmet Ali, izin ver bari onu tedavi edelim. O zaman aç kalırım. Kanım bana dayanma gücü veriyor. İyi ya kuduz değilsin işte Mehmet Ali, kendine haksızlık etme. Uykuya dalıyor. Florasan ışığı altında uyumak süratli, yaylanarak sarsılan bir tırda seyahat etmeye benziyor. Uyku ya da kamyon, her an devrilebilir. Ölümü göze almak başka, yok yere ölmek başka arkadaş. Florasanları söndürün, diyor. Hemşire, gün içinde karanlık, bu katlanılır şey değil efendim, diyor. Uyanıyor Mehmet Ali. Refakatçilerinden biri kederleniyor. Bir sigara sarıyor. Mehmet Ali'nin burnuna gelen bu tütün kokusu, Mozart'ın 40 nolu senfonisini mırıldanmasına yol açıyor. Sahi sen hiç açlığın haftaları değil, ayları devirmesi üzerine uyandın mı? Uyandın da yeni bir hayat kurabildin mi? Ne bileyim ben insan bu; ev kiralar, duvarlarını boyar, mutfağına fayans döşer, banyosunun duvarına bir ayna asar. Bir kadına tutulur, kadın sevdalısının gel git aklına da bakmaz, ona bir çocuk doğurur. Aklı dursun ya da başına gelsin, o çocuk büyür, babasını sever, aralarına yol girince özler. Çok şükür Mehmet Ali'nin de başına geldi bu. Mozart'ın senfonisi bitince benden bahsediyor bu adam, diyor. Karım var benim, çocuğum var, çok şükür başımda aklım, içinde fikrim var.

Mehmet Ali düşünüyor. Buraya nereden geldim. Olduğu yerin bilincinde ama aklı başına hangi adımlarla geliyor bunu bilmiyor. Hafızasına güvenirdi. Apartman içinde kolon mübarek, söz, yüz, resim, bir kez yerleşsin, bir daha onu bırakıp bir yere gidemezdi. Söz tamam da Mehmet Ali, yol, nefes alış verişin, bunlar farklı şeyler, sapla samanı birbirine karıştırma gözünü seveyim. Hani soğuk havalarda senin gür soluğun, beyaz kıvılcımlar çıkarırdı. Onları nerede bıraktın. Hiç mi otobüsle seyahat etmedin Mehmet Ali, cam kenarı koltuklara bayılırdın hani. Sen şehre gelirdin, Adana kayıp giderdi gözlerinin önünden, şehirlilerin acelesi var, bir koşu uğrar, yolcularını uğurlar sallanan elleri ile onlar ev sahibi olup, bir yere çakılı yaşamanın hüznüyle geride kalırlardı. Daha ileride Konya, Karaman ovasında kuzular, ne güzel meleşirlerdi. Allah bilir, el sallardın çobanlarına, el sallardın da gölgeliklerden sana bakan gözler ellerini mi, yoksa yüreğini mi sende bırakırlardı, emin olamazdın. Herkeste kendinden bir parça bıraktığını, bir çerçi olup herkesten bir parça bir şey aldığını düşünür de rahatlardın hani, şimdi yolunu neden çıkaramıyorsun? Yaklaşırdın sanayi şehri İstanbul'a. Devrimi yapacağız. Çocuk emeği sömürülmeyecek. Bazen İstanbul'un ötelerine, Sofya'ya komşu Edirne'ye varırdın. Atina'ya komşu Meriç'e. Devrimi yapacağız. Bunun için öncelikle nehirleri geçmeli, sırası geldiğinde dağlara çıkmalıyız. Unuttun mu? Hayır, serum şişesini yatağın demirine vurma. Kırma. Sen kendinsin, Mehmet Ali'sin. Bırak saçmalasınlar sana geçmiş olsuna gelenler, sen hakkında alelacele kurulan cümleler değilsin, daha fazlasısın, bu söylenen yalanların hepsi değil, bazılarısın. İyi halt ettin şimdi. Yorgun kanın damla damla yatağına akıyor. Ağızlardaki bütün Mehmet Aliler defolup gidiyor. Hemşire. Hemşire çabuk. Hasta serum şişesini kırdı. Asker oğlum, intihar mı etti o deli olan çocuk?

Yok, teyze o deli değil, devrimci. Ölüm orucunda. Müdahale kabul etmiyor. Böyle inadım da benim, muradım da benim, devam ederse ölecek garibim. Ölecek garibim. Bir şeyler sızlıyor ama aklı sızıntının kaynağında değil. Gülüyor. Ölecek garibim. Kolay değil. Hiç kolay değil bir insanın toprağa girmesi. Bu en az on yılda bir olur. Evet, diyor hemşire. Sık sık olmaz. Kendinizi yaralamayın lütfen. Yaşayın. Dinlenin biraz. Ne zaman ihtiyaç duyarsanız ben buradayım. Kendinize, kendinizi anlatmaktan vazgeçin, bu sizi yorar. Klikya güzeldir eminim. Macar ovasının kuzularını özlemişsiniz belli. Ama üzülmeyin, siz Mehmet Ali'siniz. Kendinizi kaybetmenize izin vermeyeceğim, endişelenmeyin. Buraya ring aracı içinde geldiniz. Baygındınız, hatırlamamanız gayet normal. Hem ara sıra bize Mozart mırıldandığınız, ada, fayton, mahalle, aşk gibi anılar anlattığınız oluyor. Hafızanız diri, ne güzel. Mehmet Ali seviniyor, ölmüyor. Köpek dişinin altında yuvalanan kanını emiyor. İyi geliyor.

TERAPİ

Yeliz Baloğlu

Hayatımdaki en büyük ikiyüzlülüktü Gönül Hanım. Altı yaşında tanıştım onunla; Bir ilkokul bahçesinde babamın beni üzerimde siyah önlük, turuncu fındıkkabuğu desenli el örgüsü hırka, sırtımda üstünde Çakmaktaşlar'ın sırıttığı kırmızı meşin çanta, kısa saçlarıma iliştirilmiş beyaz bir fiyonkla bıraktığı gün... İncecik, saçları fönlü, kırmızı rujlu, güzel yüzlü, illa ki tayyörlü eğitim neferi. Gönlünü eğitime adamış Gönül Hanım. Sıraya girmiş öğrencilerin başında duruyordu. Ben de sıranın en sonunda durdum. Boyum herkesten biraz daha uzundu. Okul hayatım boyunca da ön sıralarda oturmak pek nasip olmadı. Okuldaki ilk gün içeriye, sınıfa girdiğimizde ağlayanların, tedirgin etrafına bakanların, kaçmak için kapıyı kollayanların ortasında sakin durduğumu anımsıyorum. Çünkü ablamın bir önceki sene gidip geldiği bu esrarengiz yeri hep merak etmiştim. Bu sadece benden büyüklerin gide-



ÇİZİM: KURT PEISER

bildiği yasak mekâna hep ben de gelmek istemiştim. Şaşkınlığım beni gölgelemese mutlu bile sayılabilirdim. Ertesi gün amcam sınıfın kapısından "Bunlar kardeş aynı sınıfta okusunlar hoca hanım," deyip kuzenim Ahmet'i yanıma oturttuğunda kendimi güvende hissettim. Bir arkadaşım vardı yanımda, sonra bir sürü arkadaşım oldu. Okumayı öğrenmeden arkadaşlığı öğrendim. Gönül Hanım'ın öğrencisi olduğum için çok şanslıydım.

Öyle sanıyordum. Beş sene boyunca en uslu, en çalışkan, en başarılı olmaya çalışan, çokça susan, çocuk olduğunu unutan ben çok şanslıydım. Öğretmeninin göz bebeği, teneffüslerde bile bahçeye oyun oynamaya çıkmak yerine sınıfta kitap okuyan, teneffüs zili çalınca sırasında sessizce dersin başlamasını bekleyen, ders esnasında yanındaki arkadaşı ile dünya dursa, kıyamet kopsa konuşmayan ben bir taneydim. Sınıftaki en başarılı, en zeki çocuk olmadım hiçbir zaman ama yaramazlık yapmıyor oluşum tüm ortalama başarılarımı daha değerli kılıyordu. Zira akıllı olmak değil uslu olmaktı makbul olan. Gerekmedikçe konuşmayan çocukları çok severdi büyükler. Ama ben çok sevilmekten de çekinirdim. Görünür olmak, fark edilmek korkuturdu beni. Takdir edilmek için bile tahtaya kaldırılmak huzursuz ederdi. Bahçedeki ortancalar gibiydim. Gölgede, kuytu köşelerde büyüyordum. Hâlimden memnundum. Olumsuz hiçbir cümlenin öznesi değildim. Olumsuz hiçbir cümlenin nesnesi olmamıştım. Öyle sanıyordum.

Mezun olduk. O yıllarda ilkokuldan mezun olmazdı kimse. İlkokulu bitirirdi. Biz de bitirdik beş seneyi. Sonraki birkaç yıl Gönül Hanım'ı elimizde karanfiller (başka çiçeğe paramız yetmezdi) her öğretmenler gününde, her bayramda ziyaret ettik. Mecbur hissettiğimizden değil, gerçekten istediğimizden yaptık bunu. Özellikle son sene benimle birlikte derslerde başarılı olan bir grup öğrencisini hafta sonları maddi bir karşılık beklemeksizin çalıştırıp sınavlara hazırlamış ve iyi bir okulda devam etmemize vesile olmuştu. Minnettardık. Ama vefadan değil sevdiğimizden çalıyorduk kapısını. Çok kolay seviyorduk çocukken.

Babaannem bizim eve taşındığından beri evin sadece bayramlarda açılan salonu hava ısınınca o, caddeye bakan balkona rahatça çıkıp hava alabilsin diye hep açık tutulur olmuştu. Benimse evdekilerden kaçıp radyo dinlediğim bir sığınaktı burası. Yine birgün salondaki yeşil kadife kanepeye uzanmış radyoda artık kimsenin dinlemediği ama benim fırsat buldukça zevkle dinlediğim radyo oyunlarından birine kulak kesilmişken birdenbire hatırlayıverdim. Radyodaki oyundan geriye bende sadece rüzgârın uğultusu ve şiddetli bir yağmur sesi kaldı. Senelerdir beynimin üstüne çifte kilitler astığı,

kafamın içindeki dehlizlerde saklı bu sandığı açan belki de kulağımda çınlayan su sesiydi. Her şeyi temizleyen, arındıran su... On dört yaşındaydım. Hiç kimseye hatırladıklarımı anlatmadım. Ama kendime sık sık hatırlattım. Her hatırladığımda gözlerim taştı. O günden sonra Gönül Hanım'ı görmeye bir daha gitmedim. Yolda karşılaştığımızda konuşmaları kısa tuttum. Biri bana ilkokul öğretmenimi sorduğunda ifadesiz bir şekilde "İyi bir öğretmendi," dedim. Lafı uzatmadım. Hatta başka mevzular açtım. Geçmişimden silemesem de geleceğimden ve henüz sahip olmadığım anılarımdan çıkardım onu. Şimdi anlıyordum. Kafamın içinde sesini sürekli duyduğum ama susturduğum, benim yaşadığım hayatı daha cesurca, daha gürültülü, daha şevkle, keçi inadıyla onu içine hapsettiğim paralel bir evrende yaşayan öteki beni neden sürekli omzumda taşıdığımı anlıyordum. Kendimi kimsenin göremeyeceği bir yere yani hayallerime gizleyip, kimlik değiştirmiştim. Bunu o kadar iyi yapmıştım ki kendimi bile kandırmıştım. Uzun ve derin bir uykudan uyanmak gibiydi hatırlamak.

Her sınıf kendi içinde küçük bir krallıktı, onu hatırladım. Sultanın (öğretmen) yasama, yürütme ve yargı olduğu, subaşının (nöbetçi öğrenci) memlekette (sınıfta) fitne çıkaranların (öğretmeni sıralarında oturup uslu uslu beklemeyen kaka öğrencilerin) isimlerini cezası verilmek üzere kara tahtaya (bizimkisi koyu yeşildi) yazdığı atmış kişilik bir krallık. Okulun üçüncü haftası yedi arkadaşımla birlikte benim adımda yazılmıştı kara tahtaya. Gönül Hanım gelince divana çağrıldık. Yani isimlerimizin yazılı olduğu aslında yeşil olan kara tahtanın önüne dizildik. Tebeşir kokuyordu ortalık. Yine sıranın en sonunda ben vardım. Suçumuz açıklandı. Sınıfın içinde kovalamaca oynuyorduk. Hem gürültü yapıyorduk hem de nöbetçi öğrenciyi dinlemiyorduk. Ayrıca tahtadaki diğer yedi kişiyi kovalayan bendim ve üstelik elimde cetvelle koşuyordum arkalarından. Çok eğleniyorduk. Altı yedi yaşlarında çocuklardık. Sultanın kurallarına karşı gelmiştik ve cezayı hak etmiştik. Cezamız oracıkta infaz edildi. Sıra dayağından geçirildik. Ömer gibi sırıtabilmeyi istedim, Devrim gibi sessizce durabilmeyi, Murat gibi kaşlarımı çatabilmeyi, Ahmet gibi dudağımı ısırıp gözyaşlarımı durdurabilmeyi, Erhan gibi başımı dik tutabilmeyi, Hakan gibi boş boş bakabilmeyi, Hasan gibi gözlerimi parmak uçlarıma sabitleyebilmeyi isterdim. Ama ben suratıma inen her tokatla daha çok ağladım. İki kulağıma yapışmış o ellerin sahibi, başımı tahtaya vururken kız olduğum için ve sırf bu sebeple daha uslu davranmam gerektiğinden daha da nefretle vuruyordu yüzüme. O gün Gönül Hanım'ın gözlerinde gördüğüm hiddeti hatırladım. Üç hafta önce bir eylül sabahı okul

bahçesinde gördüğüm güzel yüz bana öfkeyle bakıp aklımdan bile geçirmediğim bir şeyin cezasını veriyordu. Varsayım, elimdeki cetvelle arkadaşlarımın canını acıtabileceğimdi. Oysa biz oyun oynuyorduk diyemedik. Ben hırsızları kovalayan polistim de diyemedim. Birine vurduğumuzda canının yanacağını dört yaşımızdan beri biliyoruz da diyemedik. Çünkü altı yedi yaşlarında çocuklardık. Çünkü şuur ve benlik sahibi bireyler olarak algılanmak için daha yeterince boyumuz uzamamıştı. Sorgulanmadan infaz edildik. Benim beş dakika önce elimdeki cetvelle dahi yapamayacağım kadar yara aldık. Oysa beş dakika öncesine kadar çocuklar gibi, yani olmamız gerektiği gibi şendik. Tahta başında, bizi seyreden sessizliğin önünde terbiye edildik. Ardından sanki bütün olanlar hayatımızın olağan bir parçasıymış gibi biz sıralarımıza, Gönül Hanım hayat bilgisi dersine döndü. Ben sırama dönerken o tahtanın önünde benden dökülenleri tam manasıyla asla toparlayamamışım, onu hatırladım.

Daha iyi anlıyordum. Bir daha hiç o günkü kadar korkmadım. Hiç o günkü kadar utanmadım. Ve belki o günkü kadar gözyaşı dökmedim. Onun yerine bütün bunların müsebbibi saydığım içimdeki inatçı keçinin boynuzlarını kırıp ayağından bir ağaca bağladım. Arada sesini duysam da keçilik yapmasına müsaade etmedim. Hiç kimseye bu olanları anlatmadım. Kendime bile. Hatta o yaz akşamı radyo dinlediğim o sıradan güne kadar her şeyi unuttum. Ve o kadar "örnek" bir öğrenci oldum ki herkes unuttu. Bu hadiseden sonra iki ay boyunca teneffüse çıkmadığımı, erkek arkadaşlarımla bir daha konuşmadığımı, hatta genelde hep sustuğumu unuttum. Hep öyle biri olduğumu sandım. Daha sonra içimdeki yaramaz çocuğu neden hep susturduğumu, arkadaşlar dışarıda koşarken neden kitaplığı düzenlemekle uğraştığımı, neden çok fazla konuşmadığımı, çekingenliğimi, nöbetçi öğrenci olduğumda tahtaya yazdığım isimleri öğretmen sınıfa girmeden önce neden sildiğimi sorgulamadım. Hatta bir süre biri şakadan da olsa başıma hafifçe vursa ciğerimi sökmüşlercesine içimin neden ezildiğine anlam veremedim. Bir hocam benden azıcık hoşnut olmasa dünyam neden başıma yıkılıyor düşünmedim. Uzunca bir süre hiç düşünmedim. Korunaklı bir zırh gibi kuşandığım usluluk ve çalışkanlık urbasını üzerimden çıkarmayı unuttum ve o urbadan ibaret bir gölge oldum. Gönül Hanım'ın dünyanın en mükemmel insanı olduğuna inandım. Diğerlerine attığı tokatlarda, sesinin yükseldiği anlarda onun tarafını seçtim. Yaramaz kaka çocuklar hak ettiklerini çekiyordu, susup seyrettim.

Beynimin beni korumak için mi yoksa korkusundan mı silmediği ama mumyalayıp ışık görmeyen bir lahitte

senelerce sakladığı o tek gün, ceza faslı bitip en arkadaki sırama başım yerde, burnumu çeke çeke döndüğüm zaman yüzümü kimse görmesin diye kollarımın içine gömüp ağlamaya devam ettiğimi hatırlıyorum. Kollarım ıslanıyordu gözyaşlarımdan. Ağlamak, kendimi güvende hissettiren bir sığınaktı çocukken. Kollarım daha da ıslanıyordu. Gönül Hanım çoktan derse başlamıştı. Ben duymuyordum. Kollarım daha çok ıslanıyordu. Büyük bir savaşın ortasında birdenbire patlayan bir bombanın etkisiyle sağır olmuştum. Dışarıdaki hayat kocaman bir uğultuydu. Ben ağladıkça iyileşiyordum. Sonra tüm uğultulara meydan okudu Gönül Hanım'ın sesi: "Yeter ağlamayı bırak artık. Git yüzünü yıka gel." Tereddütsüz ama çekingen kalkıp çıktım sınıftan. Ellerimle sildiğim gözlerime tuvaletin aynasında bile bakmadım. Yüzümü yıkadım. Gözyaşlarım suya karıştı. Daha çok yıkadım. Mevcut yüzümü silip altından yenisini çıkarırcasına yıkadım. Su soğuk, gözyaşları ılıktı. Kendimi suya bıraktım. Gözlerim kuru sınıfa döndüğümde başka biriydim.

Hatırlamak uzun süren bir hastalığın ardından ayağa kalkmak gibiydi. Her tarafım yatak yarası, hâlâ iyileşmedi.

GÜLHANIM'IN RÜYASI

Deniz Depe

Söyle, güzel büyücü, aydınlat, biliyorsan,
Yaralıların, atların ezdiği
Can çekişen, yarı ölü bir askeri andıran
Bu sıkıntılarla dolu zihni
Söyle, güzel büyücü, aydınlat, biliyorsan.[1]

Siyah kemik çerçeveli gözlüğün sapını parmaklarının ucunda çevirdikçe çeviriyor. Gözlüğün camları toz ve parmak izlerinden kirli. Elini kolunu nereye koyacağını bilemediği anlarda daha çok kullanıyor onu. Yine de bir yazıyı okuması gerektiğinde telaşla ceketinin ya da paltosunun cebinde onu arayışı çok çocuksu duruyor. Yeni bir gözlük almak istediğinden bahsedip duruyor ne zamandır, bu da kendine verdiği bir milyon vaatten sadece birisi, gerçekleştirileceği anı bekliyor bilincinin tozlu bir rafında. Arada eline alıp tozunu kaldırsa da, suyun yüzüne çıkmayacak bir vaat sadece. Başkalarına verdiği sözleri tutmaktaki aceleciliği, handiyse panik hâlindeki telaşı, kendine

1 Baudelaire, *Onulmaz.*

hiçbir zaman layık görmüyor. Neredeyse parmaklarının bir uzantısı gibi bakıyorum gözlüğe. Yenisini aldığında, diyorum, isteyeceğim bunu. Bana aldığı her kitabın kenarına ismini yazıyorum, ismini zihnimin tüm odalarına, eşyalarına, seslerine not ediyorum. Resimler, müzikler, binalar, sokaklar, şehirler, ağaçlar, narçiçekleri, bulutlar, yıldızlar, yollar, bir şehrin üstüne dökülen simler, çaylar, sarılan ve hazır sarılmış olan sigaralar, kahkahalar, kızgınlıklar, siyah ve mavi ve kırmızı mürekkepli kalemler yeniden yaratılıyor, yeniden şekil alıyor hafızamda. Onunla.

Bazı insanlar tek odalı, demiştim bir akşam. Çabuk sıkılıyor insan. Oysa bazen, öyle insanlar çıkıyor ki karşıma, tam bitti, bu kadar derken, köşede bir kapı daha beliriyor, daha geniş bir odaya açılıyorum içinden. Sonra bir oda daha bir oda daha bir oda daha... Onun odalarında kayboldum mesela. Çıkış kapısı sandığım her kapı başka bir odaya açıldıkça, alıştım bu zihnin duvarlarına. Alışmakla kalmayıp yerleşmeye de çalıştım galiba. Duvarlarına tablolar asmaya kalktım, raflarına kitaplar dizdim, şarkılarla doldurdum odaları, şiirler koydum kuytu yerlere.

Şimdi karşımda gözlüğünü evirip çevirerek bir şeyler anlatırken, zihnimden koşarak, doludizgin geçiyor atlar... Arada gülümsüyorum. Çantamda bekleyen ufak bir paragraf var. Okutsam mı?

Kuyluca Köyü'nün toz toprak içindeki tek yolunda Gülhanım'ın ağlamaklı ve yaşlılıktan çatallaşan sesi yankılanıyor: "Reiiissss! Reiiissss! Neden bana bu görevi verdin?!" Reis öldüğünden beri her gün bir saat kapının önüne çıkarttığı sekmende oturup yolun nöbetini tutuyor. Ben öldükten sonra, demiş Reis, yerime sen otur, Reis'in yerini Gülhanım almış desinler. Koyu pembeye boyalı duvarın dibinde oturuyor Gülhanım. Tam kırk gün olmuş Reis gideli, tam kırk gündür aynı kelime haznesiyle, aynı anılarla yakıyor ağıdını.

"Burda kaldım. Bu kadar. Daha fazla ne yazabilirim ki? Nasıl yazabilirim?"

"Öykünün sonunu başında anlatmamış mısın? En dramatik sahneyi, başa almışsın. Madem zirveden başladın, o zaman düşüşün hikâyesini yazacaksın."

"Zirve mi? En dramatik sahne bu değil ki. Gülhanım'ın rüyası. Öldükten sonraki gece, Gülhanım bir ses duymuş kapıdan. 'Gülhanıııım, açsana kapıyı! Niye beni içeri almıyorsun, küs müyüz?' diye bağırmış Reis ona. O da uyku hâli ya, ya da rüya, anlamamış tabii, bastonsuz ayağa kalkamayan kadın, koşmuş dış kapıya. Açmış gecenin bir vakti kilidi. Karşısında geceyi görünce kendine gelmiş. Öldü, demiş. Öldü ya o. Bazen Reis dışarı kahveye falan gidermiş, geç dönermiş eve, Gülhanım da uyuyakalırmış koltukta, o zaman seslenirmiş böyle kapıyı açsana diye, öyle zannetmiş Gülhanım da."

"Başka rüya görmüş mü peki?"

"Görmemiş. Dediğine göre anlatmaması lazımmış, anlattığı için bir daha rüyasına gelmezmiş. Nerden bileyim, dedi, bilsem anlatır mıydım hiç. Gelinleri gece kapıyı açtığını duymuş, korkmuşlar. Delirdi falan sanmışlar, o da anlatıvermiş, napsın."

"Ama bu rüya öldükten sonraki gece görülmüş. Kronolojik olarak daha önce. Zirveye nasıl koyacaksın? Öykünün zirvesi son cümlesidir, dememiş miydin?"

"Kronolojik olması gerektiğini kim söyledi ki? Kronoloji büyüyü bozar beyefendi!"

"Şu evlatlık verilen çocuk meselesi vardı, onu kullanmayacak mısın?"

"Emin değilim. Olayları anlatırken videoya aldım onu, gizlice. Günlerce izledim, tekrar tekrar. Yüzünü, nerde gülüp nerde ağladığını, ellerinin hareketlerini, sürekli tekrar ettiği sahneleri… Ezberledim. Bir çocukluk, bir anlık hata, ömür boyu süren pişmanlıklar, sonra evladıyla cenaze günü yapılan yüzleşme. Sürekli bahsettiği bir fotoğraf. Fotoğraftaki iki küçük kız çocuğunun elbiseleri, ellerini nasıl tuttukları, paltolarının hangi düğmelerinin ilikli olduğuna kadar. Hangi acı, bir öyküde dillendirilemeyecek kadar gerçek olabilir?"

"Gerçek dediğin şeyin de Tanrı'nın bir kurgusu olduğunu unutuyorsun ama."

"O da doğru."

"Gerçekten pişman mı?"

"Bir insanın hayatı tek bir günah üzerine odaklanarak kurulur mu? Onun günahını taşıması böyle işte. Biliyorsun ben Kuyluca'ya Ayşe Hanım'ın hikâyesi için gitmiştim. Tabii pat diye sorulmaz ya, havadan sudan muhabbetler. Reis yaşıyordu o zamanlar, pek sessizdi. Ölümünden sonra dinlediğim hikâyelere en çok bu yüzden şaşırmıştım zaten. Karşımda sessiz, asil bir adam görmüştüm; oysa o Gülhanım'a olan sevdasını çocuklarından ve çevreden saklamadan zarif iltifat ve cilvelerle belli eden, hayattaki her şeyi bir espri malzemesi yapan, eğlenceli bir adam olarak anıldı cenazede."

"Neden Reis diyorlardı ona?"

"Köyde herkes her şeyini ona sorarmış da ondan. Vardır ya her köyün bir akıllısı, aydın kafalısı. Öyle. Köyde tüm kızlarını okutan tek o. Okusunlar, gezsinler, eğlensinler… Gülhanım düğünden düğüne koşan kızlarının arkasından terlik fırlatırken o arka çıkarmış. Pantolon giymeleri Gülhanım için büyük olayken, o umursamazmış. Okula giden kızlarının saçlarını bazen o tarar, örermiş. Haberleri izler, bulmaca çözer, hesap kitaptan anlar, sağlıkla ilgili meselelerde kafası çalışırmış."

"Ayşe Hanım, diyorduk."

"Doğru ya, Ayşe Hanım. O zamanlar köyde biraz dolaşmış, onlarla tanışmış ve biraz sohbet etmiştim. Meseleyi pek açmadıydı Gülhanım. Basitti çünkü. Ayşe'yi Oktay Beylere

vermişler, pişmanlardı, hep ağlıyordu, bu kadar. Fotoğraflarını çektim. Ellerini öptüm. Döndüm."

"İçine sinmedi yani."

"İçime sinmemekle ilgili değil. O evin bir öyküsü yok sandım. Üstelik biliyorsun, o zamanlar peşine düştüğüm tek isim değildi Ayşe Hanım. Kuyluca'dan sonra kaç köy, kaç kasaba gezdim. Hatta şu Çakır dedeli öykü, Kuyluca'dan sonra gittiğim ilk köyden çıkmıştı. Limanda bir balıkçıdan dinlemiştim hikâyeyi, hatırladın mı?"

"Ayşe Hanım?"

"Tamam tamam. İşte cenaze haberini alınca, neden bilmiyorum, gitmek istedim. Çektiğim fotoğraflardan birini büyütüp çerçevelettim. Oralarda böyle bir gelenek vardır çünkü. Ölen aile büyüğünün ciddi, ciddi derken asık suratlı bir fotoğrafı asılır evin salonuna. Böyle evlerin ruhu farklıdır, biliyorum sen inanmazsın ama öyledir gerçekten. İzler o fotoğraf evi. Sanki artık hiç gülünmeyecekmiş gibi."

"Çektiğin fotoğrafın kaderini bilebilir miydin?"

"Bilsem, çeker miydim?"

"Çekerdin."

"Belki. Hatta asıl o zaman daha çok çekerdim sanırdım. Gülümseyen bir fotoğraf olurdu belki. Ama bu fotoğrafta yüz çizgileri ciddi olsa da gözleri nasıl muzipmiş, sonradan fark ettim. Öyle maviler ki, görsen... Seksen beş yaşında bir yüz için eksik çizgileri. Tertemiz, duru bir cildi var, nasıl böyle kalabilmiş, nasıl kırışmamış, hayret ediyor insan. İki büklüm, bastonla yürümese, sık sık öksürmese, anlamazsın yaşlı olduğunu. Bana bakıyordu o fotoğrafta da. Ben de ona baktım uzun uzun, çerçevelettikten sonra. Cenaze evine elimde gazete kâğıdına sarılmış çerçeveyle girdim. Gülhanım mutfaktaydı, mutfaktaki divanda. İçi dışına çıkmıştı feryat etmekten. Ama bir yandan da kızlarına komutlar veriyordu, cenaze evinin düzeni kusursuz olsun diye. Yaklaştım, önce tanımadı. Tanıyacak hâli yoktu zaten, gelen giden o kadar çoktu ki. Sen Beyaz Hanım'ın torunu değil miydin dedi, sonra. Evet, Gülhanım teyze, dedim. Başın sağ olsun. Sana bir şey getirdim, deyip yırttım gazete kâğıdını. Görünce fotoğrafı, nasıl sarıldı, nasıl teşekkür etti, nasıl ağıt yaktı, bilsen. Karanlık bir ağıt hâli... Nasıl yakaladın sen bunu, deyip durdu. Ne zaman çektin, nasıl çektin, nerde çektin... Hâlbuki aynı duvarın önünde onun da fotoğraflarını çekmiştim. Hatırlamadı."

"Hikâyeyi dinlemeye ne zaman gittin?"

"Kırk gün sonra işte. Pazar günüydü. Sis, yağmur, arada beliren güneş. Ama sessizlik... O günün imgesi bu."

"Hem yaşarken hem anlatırken öykü yazıyorsun da, eline kalem alınca niye olmuyor?"

"Bir bilsem... Belki de öykü işini bırakıp sinema işine girmeliyim. Daha kolay olacakmış gibi geliyor."

"Eeee, ne anlattı Gülhanım?"

"Salondaydık, çerçeveyi tahmin ettiğim gibi duvara, yükseğe asmışlardı. Konuyu Ayşe Hanım'a getirmek zor olmadı. Oktay Bey, Reis'in en yakın arkadaşı, kardeş gibiler. Peş peşe evlenmişler, aynı köydeler. Oktay Bey'in İstanbullu karısı ile Gülhanım da çok iyi anlaşmış, kardeş gibi olmuşlar. Onlar İstanbul'dalar tabii, şehirli olmuşlar artık. Ama yine de her yaz geliyorlar, köy neticede. Yıllar geçiyor, Gülhanım birbirinden güzel kızlar doğuruyor, peş peşe. Meliha Hanım'da tık yok. Doktorlar, hocalar, tuhaf tuhaf batıl ritüeller... Umut tükeniyor GülHanım'ın kızları büyüdükçe. Sonra bir gün, Meliha Hanım etrafta koşan çocuklara bakıyor, birini bana versene, diyor. Gülhanım'la kaynanası tamam diyorlar, veririz. Gülüyorlar tabii, şaka sanıyorlar. Ama sonra Oktay Bey dayanıyor kapılarına. Meliha Hanım'ın beğendiği kara kızı, Ayşe'yi istiyor. Yok diyor, Gülhanım, olur mu öyle şey. Söz verdiniz, diyor, Meliha ümitleniyor. Yalvarıyor, yakarıyor. Zaten evlat edineceklerdi, Ayşe'yi evlat bilmek istiyor. Reis onun kardeşi. Kendi evladı gibi sever zaten Ayşe'yi. Reis, bir şey diyemiyor. Gülhanım'ın içi yanıyor ama Reis'ten ses yok, bir yandan Meliha'nın acısını düşünüyor. Gidiyor işte Ayşe İstanbul'a. Üç buçuk yaşında."

"Bir daha görüşmüyorlar mı?"

"Görüşmezler mi! Gülhanım şart koşmuş, her yaz gelecek Ayşe buraya, getireceksiniz. Ayşe geldikçe kafası karışıyor tabii. Gülhanım gizlice öpüp kokluyor onu, sarılıp duruyor. Oktay Bey kenara çekiyor onu bu sefer. Yapma etme yenge, diyor. Şu çocuğa soğuk davran. Bak kanı ısınacak sana, unutamayacak. Yazık değil mi Meliha'ya? Gülhanım ne yapsın. Çocuğunu düşünüyor."

"Artık gelip gitmiyor o zaman."

"Zamanla öyle. Ama asıl mesele Meliha Hanım'ın hamile kalışı."

"Nasıl yani?"

"İki çocukları oluyor onların."

"E, geri istememişler mi Ayşe'yi?"

"İstemezler mi! Gülhanım haber yolluyor İstanbul'a, ilki doğduğunda. Çocuğunuz oldu artık, yollayın bana Ayşe'mi diye. Oktay Bey soluğu Kuyluca'da alıyor. Bir odaya kapanıyorlar: Reis, Oktay Bey, Gülhanım. Hiç sesini çıkarmıyor Reis. Saatlerce tartışıyor Gülhanım, Oktay Bey'le. Yapma etme yenge hanım, diyor. Allah biliyor, ben Ayşe'yi öz kızım gibi sevdim, sahiplendim. Allah da bana evlat verdi. Şimdi ben sana Ayşe'yi geri verirsem, Allah elimdeki kızımı da almaz mı?"

"Cenazeye geldi mi Ayşe, gördün mü?"

"Gördüm. Geldi tabii."

"Ne zaman öğrenmiş?"

"Biliyormuş zaten. Kafası karışıyormuş hâliyle ama evlenmeden hemen önce her şeyi bildiğini ilan etmiş. Nikâh memuru baba adını sorunca, Reis'in adını söylemiş."

"Reis davetli miymiş?"

"Tabii ki. Ama o sahneyi görmemek için tuvalete gizlenmiş."

"İstanbullu sosyetik aile için bu bir şok olmuştur kesin."

"Olmaz mı!"

"Ne yapacaksın şimdi? Sence asıl hikâye hangisi? Reis mi? Ayşe Hanım mı?"

"Sanırım asıl hikâye Gülhanım'ın sürekli bahsettiği o fotoğraf."

"Fotoğraf mı?"

* * *

Sustum. Ne söyleyebilirim ki? O da biliyor artık öykü yazamayacağımı. Konuşmalarımdan bir iki ifadeyi cımbızla çıkarıyor, onunla teselli ediyor beni. Hâlbuki o ifadeleri, cümleleri, ağıtları ve yüz çizgilerini, fotoğraf karelerini, dağ başında bir sisin içinde, sarınarak kazaklara, elimde çay ve sigara, durmaksızın okuduğum günleri, gezdiğim mezarları, adımladığım ormanları, denize fırlattığım taşları doğru bağlaçlarla birleştiremiyorum ben. Yağmurlu gecelerde bahçedeki hurmanın dalları pencereyi döverken, sessizliği birden müezzinin salâsı bozarken, bir evden ağıtlarla bir cenaze çıkarken, herkesin acısı kendisine büyükken, hikâye anlatamam ben.

Gözlüğünü çıkardı hemen. Usulca aldım masadan kelimelerimi, çaktırmadan sakladım çantama. Gülümsedim. Parmakları uzadı masada sonra. Ne anlatıyor? Sesi bir yükselip bir alçalıyor. Sonra bir bakıyorum, sakalında ufak bir karanlık. Sızıyor sözcükler, dökülüyor masaya. Birkaç tanesi çayının içine düşüyor, birkaç tanesi tütününün içine karışıyor. Uzanıyorum, siliyorum usulca peçetenin kenarına, sonra saklıyorum diğer kırık dökük, boyaları çoktan solmuş olan kelimelerimin yanına.

Soruyor:

"Eeee, neden hiç yazmıyorsun son zamanlarda?"

"Kapıyı çalmanın bir anlamı olabilirdi," diye
devam etti Uşak ona aldırmaksızın,
"eğer ki kapı aramızda olsaydı."[2]

2 Lewis Carroll, *Alice Harikalar Diyarında ve Aynadan İçeri.*

SONRASI VE HEP

Erkmen Özbıçakçı

Yüzüncü Yıl Çarşısı'nın karşısında, Pepsi tabelalı, darabası sarmaşıklı, salatası ve teretürü meşhur, Ali Can'ın kebap salonundayım. Kışın yerleri talaş örtülü, yazın asma altı serin, sefilliğe gönüllü müdavimlerinin kıymetlisi, kıymetlimiz, meyhanemiz. Taşranın eteğinde bir şehrin meyhanesinin sahibinin adı neden Ali Can olur ki? Tam bir "Ökkeş" tipli, dört mevsim terlikli, beyaz atleti sarıya dönmüş, yüz otuz kiloluk kardeşinin adı neden Berker?

Meyhanemiz öyle ortalık yerinde değildir şehrin. Ya zaten bilenin ya da bilmek için emek harcayanın bulabileceği bir kuytudadır. Herkesin masası, iskemlesi ayrıdır. Kıdemli her müdavim, diplediği şişelerle adını damgaladığı iskemlesinde, hak edişin müsterih edasıyla oturur. Akranları nazarında, istifleyemediği aşikâr geçer akçelere, tek dünyev^ı varlığı olan bu tahta parçasıyla nazire yapar. Hepsi yazın bir, kışın başka bir üst başla gelir. O gömlek, o ceket tek ke-

lime etmeden “Ben buradayım” deme şeklidir. Biri daima rakı, öteki daima votka içer. Aynı meyden hazzedenler dertlenişiyle farklılaşır. Kimi uzaklara dalar kimi de masadakilerden iki damla erkek işi gözyaşını saklar. Sofra kat’a boş kalmaz. Porsiyonlar kallavi, dubleler torpillidir. Süzme yoğurdun, salatanın, meyvenin adisyonda yeri yoktur. Bittikçe gelir. Gelsin diye bitmez. Hesap masaya bırakılır, paraya avuç açılmaz. Arada futbol maçları izlenir. Genelde keyifler kaçar. Sürekli büyük kediler belgeseli izlenir. Asla keyifler kaçmaz. Dükkânın tek kıymetli elektronik aleti televizyon, herkesin görebileceği hâkim bir yükseklikte, demir bir kafes içinde güvenle muhafaza edilir. Günler durmakla geçer. Müdavim dediğin bir şey bekler. Sabrı kadar saygı görür. Doğru yerde susmasıyla. Sessizliğiyle. Hiç kimsenin acısı, başkasının eşiğiyle ölçülmez. Herkes öbürünün uzağına dalmaya gönüllü, kıyısına yanaşmaya da teşnedir.

Okul bitmiş. Tarsus’a döneli birkaç ay olmuş. Öteden beri gidip geldiğim meyhaneyi, bu birkaç aydır mekân bellemişim. Gün aşırı buradayım. Koca bir boşluk. Hissedeli. İşe yaramazlığı törpülemek için alkole sürtünüyorum. Askerlik mi, memurluk mu, avarelik mi derken günü güne ekliyorum. Sınav falan bakıyorum sağda solda fasaryadan. İş ilanlarında herkesin aradığı eleman benim de, gönlüm yok. Öyle ucuz kumaş mıyım ben? Seven adamım bir kere. İçen adamım iki kere. Neyse, zaman geçsin de. Bir tek buna güveniyorum. Zaman elbet geçecek. Yaslanıyorum, asfalttan buhar yükseliyor. Dakikasında yalancı, güvenilmez bir yel üfürür gibi oluyor. O da olmasa mümkünü yok durulmaz Tarsus’ta.

Tarsus denen yer bir acayip memleket. Havası yapışkan, ıslak. Gölgesi hain, sinsi. Güneşi zalim, plastik bir sıcak. “Bu sıcakta içilir mi, dellendin mi?” demiş ama güç bela ikna etmişim Şevket’i. Meyhanede buluşalım diye sözleşmişiz. Beklerken atmışım kendimi asmanın altına. İnceden güneş yanlamış. Her yudumda iki tane hummus atıp, sert taneleri katır kutur ağzımda kıra kıra rakı içiyorum. Çerkez bir kıza aşığım, Tuğba. Mütemadi sâkˆım. Durup durup aklıma getiriyorum Tuğba’yı, Eskişehir’i, tarçınlı kurabiyeleri. Aşkımı beterleştire beterleştire içiyorum. Haberi yok. Yalan da yok. Bir kere olsun söylemek geçmedi aklımdan. Düşündükçe. Nasıl bir can sıkıntısı ya rabbim. Şevket gelesiye iki dubleyi geçmişim. Adam bir kere düşmeye görsün bu sıcakta buhran kuyusuna. Önünü alamıyor fikrinin. Gelsen artık Şevket.

Saate bakıyorum. Geleceği yok. Beklerken, ağzımın içinde kastî bir türkü, çevirip duruyorum, “Dağlarda gezersin, kırda sekersin. Sanki bir ceylansın ya da güvercin...” Önceleri türküyü Tuğbalı düşlerin arkasına döşüyordum. Meyhaneye gide gele,

kastım şaştı, bir oyun oynamaya başladım. Meyhaneye kabul oyunu. Oynarken geçiriyorum sırtıma türküyü. Meyhane dağarcığına kazık çakmak için olur olmaz mırıldanıp duruyorum. "Ben buradayım," diyorum kendimce. Bazı günler oyun gereği uzun uzun susuyorum. Dürtmezlerse ilişmiyorum kimseye. Yanaşan olursa kıyıma, bir derin ah ile konuşmayı yersiz bitiriyorum. Devam etmeye gücüm yokmuş gibi. Ardından acıya direnen bir gülümsemeyle mezenin ekşisinden, çitanın çevikliğinden, kalecinin beceriksizliğinden söz açıyorum. Tüm bu müstakil hallerimin türküyle, sözüm ona, o soylu, muğlak acıyla muhakkak bir ilgisi var zannedilsin diye rol kesiyorum. Anlatmadıkça palazlanıyor merak. Sustukça derdin büyüklüğü ihtimali semiriyor. Sonra, Tuğba dolduruyor, ben içiyorum. Boşalan her şişede iskemleye vuracağım mührün günü yaklaşıyor. Şimdi de mezenin sonu. İçeri sesleniyorum, "Berker Abi az beyaz leblebi be." Kaseyi masaya koyarken eğilip, "Hummus, hummus," diyor, "ne beyaz leblebisi." Gülüyoruz. Sağ olsun, avucunda erik de getiriyor. "Bahçeden," diyor, "papaz, ye." Bir tane de kendi atıyor ağzına. Ensesindeki ter mendiliyle kulağının arkasını, alnını siliyor. Çekirdeği tükürüp içeriye, mangalın başına dönüyor.

Abidin Abi'nin saatleri bunlar. Az sonra görünür bağrı açık mavi kareli gömleği, eprimiş kot pantolonuyla yorgancının köşeden dönüp. Ara sıra kafası, gözü şiş, gizlediği beyaz atletinde kurumuş kan lekeleriyle gelir karşıdan. Hiç girmediğimiz bir sokakta, hiç görmediğimiz bir ağaç veya direğe, karanlıkta sarhoş kafa çarpıp yığıldığını, sabah onu esnafın kaldırıp eve taşıdığını, atletindeki lekelerinin müsebbibinin bu geceler olduğunu hiçbirimiz bilmeyiz. Rakı içer. Dert dinler. Sıkça geğirir ve aşka gelince devrim türkülerini bol tükürükle saçar meyhanenin kubbesine. Kocaman gözlerinin içinde göz bebekleri içtikçe küçülür. Karısı gözlerine âşık olmuş ilk. Berker Abi'nin verdiği yolluk bir şişe birayı yorgancının kaldırımında oturup gömerken anlatmıştı. Gözleri küçüleli beri karısı da yok. Son yudumu çekip bana baktığında göz bebekleri küçücük. Sonrasını hatırlamıyorum. Uykuya dalmışım. Yaramış dolmuşlarının son durağındaki futbol sahasının santrasında uyanıyorum sabah. Tuğba'nın haberi yok. Bilse paralar beni. "Hiç düşünmüyor musun?" der. "Duru'yu düşün beni düşünmüyorsan, müstakbel kızımızı, benim gibi etinin altında floresanlar yanan, buğday saçları yumuşacık ipekten, gözleri güldükçe çekilen, baktıkça köpüren sular gibi dupduru kızımızı, düşün." Düşünmez olur muyum hâlbuki? Düşünmesem şimdiye santradan kalkıp binmiştim dolmuşa.

Haldun Dede bir gölge gibi ağır, uzun, sessiz geçiyor ensemden doğru meyhaneye. Hazırlıksız yakalanmak

titretiyor inceden. Ürperti tatlı tatlı tepeme çıkıyor. Şeytan dürttü derler hani. Haldun Dede, Ali Can ve Berker Abilerin babası. Ömrümde gördüğüm en büyük göz altı torbaları ve votka yudumlarının sahibi. Gül rengi votka vişne içer. Oğluna, "Getir gülümü," der. Her defasında öksürük krizleriyle biten kahkahasını da muhakkak atar arkasından. Meyhanenin belgesel geleneğinin tohumlarını serpendir. Avlanma anının gelmesini heyecanla bekler. Sandalyelerde herkes, başı yukarıda, televizyona bakar ve hep bir ağızdan "Bak bak bak hooouuvv nazıl yahaliyur görüyun nu," der. Keyifler katmerlenir. Ardından Haldun Dede'nin mütemâdî öksürük silsilesi sökün eder. Oğullarından biri gelir sırtını döver. Her defasında, avcının dişi aslan olduğunu iddia eder. Haklı olsa da inandıramaz.

Ali Can Abi bir gün hasta mı ne, yok meyhanede. Berker Abi, Süper 52'siyle servise çıkacak.

Bana, "Canımsın, bakarak ol dükkâna," dedi.

Herkes, her şey yerli yerinde. Votkalar, ceketler, rakılar, talaşlar ve televizyon. Kafalar kırk beş derecelik açıyla havada, nidalar aynı tonda, heyecan dorukta. Ve beklenen an, av tamam. Öksürük dalgası koptu geliyor peşi sıra. Başındayım dedenin, dövüyorum sırtını.

"Vur vur. Hiç mi ekmek yemedin vur," diyor kesik kesik.

"Avrat gibi vurma lan. Dipi gibi vur." Daha bir vuruyorum.

Vurdukça gülüyor, güldükçe öksürüyor. Geçiyor neyse ki.

"Belkıs," diyor, bir ah çekiyor.

"Belkıs'a da vur derdim, vurmazdı. Acır sanırdı. Sonra kaplan gibi oldu. Vurdu mu ciğerimi sökerdi." Kahkahalarla gülüyor. Bir öksürük dalgası daha. Konuşmuyor sonra. Hüzünleniyor sanki. Yahut alakası yok. Bilmiyorum. Belgesele dalıyor.

Hikâyesi çok anlatılır Haldun Dede'nin. Babası şeker pancarı tüccarıymış. Atadan zenginlermiş. İsmi ondan zengin ismi. Dedesinden. Babasıyla sevişmezlermiş pek. Ona nefretinden dişçi olmaya karar vermiş. Berber olabilmiş. Yakışıklıymış. Belli de. Hacıhamzalı'nın en güzel kızını almış. Sarı sırma saçlı, yeşil zümrüt gözlü, gül yanaklarından sağlık fışkıran dillere destan Belkıs. Sırtladı mı yirmi kiloluk iki küncü çuvalını aşırırmış tepenin ardına. Çocukların adını, ille de benim adımı koyacaksın diyen tüccar babasına inat koymuş, Ali Can, Berker. "Tarsus'ta kimsede yok o zaman, ne Belkıs gibi avrat ne Ali Can, Berker diye evlat," der, alayla karışık övünür arada. Ali Can Abi'yi ayrı sever. İlk diye belki. Berker Abi'yle fena uğraşır. Göbeğiyle en çok.

Şevket geliyor kısa kollu gömleğiyle. Köşede kendi halinde oturan Çarli'ye havlayıp azdırmaya çalışıyor. Hayvan takmıyor. Türküyü mırıldandığımı anlıyor uzaktan. Bambaşka bir tondan alıp yontuyor kendine. Sonra gerdan kıra kıra, kelle gibi sırıta sırıta, nağmesi

kendinden menkul getiriyor devamını, "Ya da güvercin..." Bakıyorum da ya Şevket'in kolları lüzumundan fazla ince ya da gömleğin kolları yersiz bol.

Sorunca, geçiştirerek, "İyi böyle, havadar oluyor," diyor.

Gömleğin açık yakasından görünen bağrı daima tavuk derisi gibi pütürlü ve kızarık. "Sıcaktan," diyor, "geçer."

Şevket mahalleden çocukluk arkadaşım. Tam bir Tarsuslu. Evli, kafası rahat. Âşık olup evlendi. Adına. Zeynep. "Benim neyime âşık, bilmiyorum," der, içlenir aşk hikâyelerini her anlattığında.

Masaya oturur oturmaz rakıya uzanıyor. "Buz, Ali Can Abi, buz," diye sesleniyor sonra içeri. Buz zaten yolda, geliyor. Şevket esaslı bir müdavim değil. Susmasını da sabretmesini de bilmiyor. Alıyor iki küp buzu döşüne, ensesine yediriyor. Güldüğümü görünce gülüyor. Buz konusuna hiç girmeden gevrekçe devam ediyor,

"Eee?" diyor, "ne yaptın Çerkez'i?" Susuyorum az.

"Duru olacak," diyorum.

"Ne Duru olacak, ne diyorsun? Ne yaptın Çerkez'i, konuştun mu anlatsana?" diyor.

"Düşündüm," diyorum. Bir yudum alıyorum rakıdan. Bir yel eser gibi oluyor, sonra sıkı bir öksürük krizi.

Kalkıp yüzüme bir su çalıyorum. Başımı kaldırıp bakıyorum aynaya, gözlerim küçücük. Masaya dönerken Haldun Dede tezgâhta gülünü hazırlıyor. Dilinde benim türkü. Tamam, diyorum içimden. Masaya, kabul görmenin saadetiyle dönüyorum. Hak edişin müsterih edası omuzlarımdan hafifçe bastırarak oturtuyor beni iskemleme. Şevket buz sürüyor kulaklarının arkasına. Geldiğimde şişe boş, bardaklar dolu.

"Sen mi doldurdun?" diyorum.

"Yok," diyor.

"Eee kim?"

"Ne bileyim Allah'ını."

Bir şey demiyorum. Kaldırıp şişenin dibine bakıyorum. Sonra iskemleme.

Şevket kolluyor hâlâ beni. İzliyor yüzümü, uzun. Gözlerini kısıyor. Tiksinir gibi, önce yerde, sonra uzakta bir noktaya bakarak, "Muhabbetini yiyeyim. Konuşmazsan konuşma Allah'ını," diyor.

Pantolon paçalarını çekip baldırını havalandırıyor. Fitilli, sütlü kahverengi çorapları ve çırpı bacakları ortada. Kısa bir bakış atıyor yüzüme, son tiradının etkisini ölçüyor. Oynadığı gönül koyma oyununun kuralları gereği, fazla da ilgilendiğini belli etmemek için hızla rakıyı dikiyor kafasına.

"Konuşacağım," diyorum. Sakin.

İyiden iyiye kuruluyorum iskemleme. Kafamı kırk beş derecelik açıyla yaslıyorum darabaya. Devrim türküleri, büyük kediler ve teretür yapmanın incelikleri geçiyor aklımdan. Müthiş bir rahatlama, güven duygusu kaplıyor içimi. Şevket'e minnetle bakıyorum. Terliyorum. Umar bakıyor hâlâ. Gülüyorum, "Söz, konuşacağım."



ÇİZİM: RENÉ MAGRITTE

ORHAN PAMUK'U ÖLDÜRDÜĞÜM GÜN

Bahri Vardarlılar

Ölümüm yakın mıdır nedir, son zamanlarda bana uzun soluklu bir eser varlığını neye borçludur diye soranlara hep aynı dürüst yanıtı verdim. "Bir cinayete," dedim. "Sizin gölgesini hep üzerinizde hissettiğiniz birini öldürmenize. Bazen bir noktaya, çok umutsuz bir noktaya gelince anlıyorsunuz ki, bunu yapmadan eserinizin düzgün bir biçimde doğma şansı yok." Ama hemen ardından bazı yorucu açıklamalar yapmak zorunda olduğumun farkındaydım.

"Örneğin çoğunuzun gayet iyi bildiğini sandığım o ırmak romanım," diye devam ettim, "çok uzun bir süre boyunca düzgün bir cümle hâline gelmeyi bile reddeden sekiz on mutsuz kelime olarak kaldı. *Rüyamda ben, adı bir türlü aklıma gelmeyen ağaçlarla dolu, loş, gölgeli bir ormanda dolaşırken...* Bu kadardı. Arkasından yüzlerce sayfa, düzinelerce karakter, yığınla ilginç olay geleceğini biliyordum, en esinli anlarımda hepsinin bir yerlerden bana fısıldadığını

duyuyordum neredeyse, ama olmuyordu. O ilk cümle bile tamamlanmıyordu. Sevdiğiniz, hatta her şeyden fazla önemsediğiniz şeylerin kapınızı çaldığını duymak, ama başka biri tarafından büyülendiğiniz için o kapıyı açacak gücü bir türlü bulamamak. Ne kadar isyan ettirici bir durum olduğunu bilmem anlayabilir misiniz? O kelimeler evimde, çalışma masasındaki bilgisayarın dosyasında sefilce bekleşiyorlardı, bense biraz ötedeki kanepeye oturmuş, bir dergideki Edebiyatta Nümeroloji makalesini okuyordum. Bilirsiniz, şu ondokuz, yedi, üç gibi sayılara keramet atfeden şeyler. On yedilerini ne yaptınız onun? diye öfkelendiğimi hatırlıyorum. Beyaz Kale'de Padişahın Hoca Efendiye verdiği on yedi altını, Kara Kitap'ın ikinci kısmının on yedi bölümünü, Yeni Hayat'ta on yedinci bölümün şerh kısmı sayılmasını ne yaptınız? Öfke değil, düpedüz hiddet içindeydim. Sanki yazıda görmezden gelinen on yediler Orhan Pamuk'a değil bana aitmiş gibi. Okuduğum kaç tane yazarı, yerli yabancı fark etmez, bir an için bile olsa durup Orhan Pamuk'la karşılaştırmışım, şöyle bir aklıma getirmeye çalıştım. Eklenen her isimle ağırlığı daha da artan bir soruydu."

Öfkeyle söylendiğimi hatırlıyorum:

"Bir sabah uyansam ve seni okumanın benim için sadece geçici bir heves olduğunu anlasam keşke. Kendi olmayı aklına bile getirmeyen ve taklit ne kadar taklit olduğunu belli ediyorsa, yaptığı işten o kadar zevk alan bir adam olmak istiyorum. Adın her geçtiğinde kafamdaki bütün hikâyeler haç tutulmuş vampir gibi donup kalmak zorunda mı?"

Ardından, bir çaresizlik iniltisiyle yazı masasına, bilgisayarın başına çöktüğümü hatırlıyorum.

"Rüyamda ben, adı bir türlü aklıma gelmeyen ağaçlarla dolu o gölgeli ormanda dolaşırken..."

Devamı gelmiyordu.

"Rüyamda ben o uzak yerin gölgeli ormanında dolaşırken..."

Olmuyordu.

Odanın tavan arasına çıkan merdivenlerine baktım.

Bu kez şöyle yazdım:

"İnsanın kendisi olabilmesi için, içinde yalnızca kendi sesini, kendi hikâyelerini, kendi düşüncesini bulabilmesi gerekir."

Altına da ekledim:

Yazar Orhan Pamuk, bu topraklarda, insanın kendisi olabilmesinin en önemli sorun olduğunu, bu sorun çözülmedikçe hepimizin yıkıntıya, yenilgiye, köleliğe mahkûm olduğumuza inanan insanlara dair hikâyeler anlatırdı: Kendisi olabilmenin bir yolunu bulamamış bütün kavimler köleliğe, bütün soylar soysuzluğa, bütün milletler yokluğa, hiçliğe, hiçliğe mahkûmdur derdi, Orhan Pamuk."

Sonra merdivenlere doğru pişkin bir neşeyle seslendim:

“Orhan Bey, eğer el yazısını bırakıp bilgisayara yönelirseniz daha az dil yanlışı yapacağınız konusunda sağlam bir kanı var. Ama bilgisayar kullanmayı sevmediğinizi bildiğim için, hiç olmazsa size kolaylıklarını gösterme açısından, siz alışıncaya kadar...”

“Tamam tamam,” diye söylendi Orhan Pamuk. Öneriyi kabul ettiğini ama boş lafı sevmediğini gösteren sıkkın bir edâyla. Merdivenlerin en alt basamağında bana doğru dönmüş iki eliyle tırabzanları tutuyordu. Tamam tamamın hemen ardından ekledi:

“İki değil, üç kez: Hiçliğe, hiçliğe, hiçliğe mahkûmdur.”

Zaman aktı, o anlattı, ben yazdım. Kendisi olmanın her insan için baş koşul olduğunu ama bunu yapmanın hiç de kolay olmadığını söyledi.

Orhan Pamuk’un Oğuz Atay’ı her okuduğunda, bütün kahramanlarını kendi zekâsı altında ezip birbirine benzeten alaycı bir mühendis bulduğunu, ama kendisini bulamadığını yazdım.

Başını sallayarak onayladı. Kendisi olmayı, onca yazarın elinden hangi çileli süreçlerle aldığını anlattı:

Bütün Voltaire ciltlerini kaldırıp bir köşeye attığını, çünkü onu okudukça, zeki, hazırcevap, dinsiz ve şakacı bir Fransız olduğunu ama kendisi olamadığını anlattı. Schopenhauer ciltlerini elinin altından uzaklaştırdığını, çünkü bu ciltler yüzünden kendini, iradesi üzerine saatlerce, günlerce düşünen biriyle özdeşleştirdiğini ve bu özdeşleştirdiği kişinin de sonunda, bir gün Nobel ödülü alacak olan Türk yazarı değil, ünlü Alman filozofun ta kendisi olduğunu yazdırdı bana. Bütün o Fransız düşünürlerini, Rousseau’yu, Deltour’u, De Passet’yi, Morelli’yi, ve Brichot’yu da kaldırıp atmıştı, çünkü onları okudukça kendisini bir başkası olarak, kendinden önceki düşünürlerin saçma gözlemlerini çürütmeye çalışan alaycı, polemikçi bir profesör olarak görüyordu. Binbir Gece Masalları da tehlikeliydi çünkü bu masalların içindeki hikâye arayan adamlar, kendi kurmak zorunda olduğu hikâye arayan adamlardan ne yazık ki çok farklıydı artık. Mevlânâ’nın Mesnevi’sini de bir yana atmıştı, çünkü bu darmadağınık kitabın hikâyeleri arasında her dağılışında, dağınık hikâyelerin hayatın özü olduğuna iyimserlikle inanan bir abdalla özdeşleştiriyordu kendini. Şeyh Galip’ten, onu okudukça kendisini hüzünlü bir âşık olarak gördüğü için kaçmak istiyordu. Bottfolio’yu sevmiyordu, çünkü onu okudukça kendisini Doğulu olmak isteyen bir Batılı olarak görüyordu. İbn Zerhani’yi sevmiyordu, çünkü onu okudukça kendisini Batılı olmak isteyen bir Doğulu olarak görüyordu. Hayır, bu isimlerin hiçbirini sevmiyordu, çünkü ne Doğulu, ne Batılı, ne tutkulu, ne deli ne de maceracı olarak görmek istiyordu kendisini.

Bu kadar ismi bir nefeste sıraladıktan sonra Orhan Pamuk coşkuyla tekrarlayarak yazdırıyordu bana: “Yalnızca Orhan Pamuk olmak istiyor-

dum, yalnızca Orhan Pamuk olmak istiyordum, Orhan Pamuk olmak istiyordum yalnızca."

"Ama" diye yazdırmaya devam ediyordu Pamuk, ben oturduğum yerden dinliyordum onu. Boyu bana hep çok uzun geliyordu. Belki gerçekten uzun olduğu için, belki de oturmayı seçmiş insanlara ayakta durup dolananların boyu hep uzun geldiği için.

Orhan Pamuk, "ama" diyordu, " yaşadığı ülkeye alıcı gözle bakabilen her aklı başında insanın söyleyebileceği gibi, hiç kolay değildi bu topraklarda kendisi olabilmek." Cevap beklemeksizin soruyordu bana: "Bu ülkede kendinden tiksinebilen kaç kişi tanıyorsun? Kendinden lâyıkıyla tiksinebilen kaç aile babası, ya da ev kadını olabileceğini düşünüyorsun? Kendinden tiksinen kaç tane solcu gördün, ya da Kemalist? Kendinden tiksinen bir Türk? Bir Müslüman? Kendinden tiksinebilen bir Doğulu?"

"Doğulu" diye yazdım, sonuna soru işareti koydum, yazdıracağı yeni şeyi beklemeye başladım.

"Bu kendilerinden tiksinmeyi beceremeyen insanların arasında," diye devam etti, "onlarla birlikte sürüklendiğim sıradanlığın içinde, ben, kendi yüzümün esrarlı anlamının, tıpkı o zavallıların başına geldiği gibi yavaş yavaş kaybolduğunu aynaya her bakışımda hissetmez miydim?"

"Evet, hissederdi "diye yazıyordum ben de, bunu tam böyle yazmamı istediğini bildiğim için.

"Evet, Orhan Pamuk kendi yüzünün de değiştiğini hissederdi."

Orhan Pamuk, kendileri olamadıkları için yıkılıp giden krallıkların, kule yaptırmaya bütün gücünü verirken kendisini kendisi yapacak kaynakları kurutanların, ticaret yaptıkları kavimlerin büyüsüne kapılarak kendisini bütünüyle taklide verenlerin, halkları salgın hastalığa yakalanmış gibi, başka halkların giysilerini giymeye, takılarını takmaya, hikâyelerini dinlemeye başladığı için ömürlerinde bir tek gün bile kendileri olamayarak tarih sahnesinden çekilip giden kavimlerin, ülkelerin, ulusların hikâyelerini anlattı bana: "Babil, Lapitya, Sasaniler," diye başladı Pamuk, ve "kendileri olamadıkları için yıkılıp gittiler," diye tamamladım ben. "Medesliler, Keltler, Kalmuklar," diye başladı Pamuk, ve "kendileri olamadıkları için yıkılıp gittiler," diye tamamladım ben. Pamuk, "Selçuklular, Osmanlılar," diye başladı, ve ben "kendileri olamadıkları için, kendileri olamadıkları için yok olup gittiler," diye tamamladım kaç defa.

Bazen, bu kendi olma hikâyelerinin tam ortasında, yolunu şaşırmış bir ekin kargasının, ya da belki de bir kuzgunun sesini duyuyorduk: Varlığı ikimizle de alay eden kararlı, cırtlak bir ses.

Orhan Pamuk, daha önce onda hiç fark etmediğim bir yorgunlukla odanın öbür ucundaki kanepeye çöktü. Epigrafı unutma dedi bana:

"Siz okuyanlar, hâlâ yaşayanlar arasındasınız.

Ama yazan ben, çoktan çekip gitmiş olacağım

Gölgeler diyarına doğru."

Dediği gibi yazdım ve altına ekledim:

Edgar Allan Poe: Gölge-Bir Parabol

Tekrar kalktı. Ayakta zor duruyordu artık. "Saatler durmasın," dedi bana. Yazdım. Gözlerinden bir küçümseme geldi geçti: "İstanbul'da, bir ölüm saatinde durdurulmuş tüm o akrep ve yelkovanlar..." Tamamladım: "O akrep ve yelkovanlar hep bir başkasının hikâyesini anlatıyorlardı. Hikâyesinin bizimkinden daha önemli olduğuna inanmamız istenen bir başkasının."

Başıyla sessizce onayladı. "Bilsinler ki yalnızca kendileri olabildikleri için, adlarını bir türlü hatırlayamadığım ormanlardaki ağaçları kıskandığım oldu benim," dedi. Yazdım. Dün gece rüyamda, uzak bir ülkedeki adını hatırlayamadığım, karanlık ve gür bir ormanda, otların örttüğü büyük bir mezar taşı vardı," dedi. "Üzerinde eski harfler olan bir mezar taşı." Yazdım. Aynı yorgun, kısık sesle devam etti. "O harflerin kendi adım olduğuna emindim. Değildi ama. Yoksa öyle miydi? Mezar taşının üzerinde Bu Kendi Ellerine Bakarken Ölen Adamın Mezarı diye yazıyordu. İnanabilir misin?"

Bunu da yazıp bekledim.

"Sonra ben, o ormana doğru yürümeye başladım. İçinde yüzlerce, binlerce farklı şeyin sesi onları adlandırmam için yakarıyor gibiydi," dedi yaşlı, titrek bir sesle.

Sanki o ormana nasıl yürüdüğünü göstermek ister gibi yavaşça büyük kanepeye doğru yürürken birden durdu. Çok garip, neredeyse suçlayan bir ifadeyle baktı bana:

"Rüyamda ben, adını hatırlayamadığım ağaçlarla dolu o garip ormanda dolaşırken..." diye başladı bir an.

Kaydettim ve merakla sordum: "Evet?"

Bir saniye için gözlerini kapadı. Ağır ağır, yorgun yorgun başını salladı. "Hiçbir şey," dedi.

Yazdıklarımın altına "Hiçbir şey" diye ekledim.

Kanepeye uzandı. Uzun bir süre, yaşadığını belli eden hiçbir şey yapmadı. Neden sonra, bir şeye dokunmak istercesine sağ elini yavaş yavaş yukarı kaldırmaya başladı. Yukarı doğru uzandı sağ eli, sonra geri çekip ağır ağır kendi yüzüne yaklaştırdı. Yukarı kaldıracak gücü mü bulamadı, yoksa gerçekten de fikrini değiştirip eline yakından mı bakmak istedi, anlayamadım. Parmaklarını bir açıp bir kapadı, ağır ağır sağa sola çevirdi. Yarı açık, yorgun gözlerle, kalan her şeyi unutarak uzun uzun baktı eline. Gözleri elinin göğsüne düşmesinden önce kapandı.

Uzun, upuzun bir sessizlik oldu. Ağır ağır ayağa kalktım. Odada ilk kez kendi ayak seslerimi duyuyordum. Yanına gittim. Durumundan emin olmam birkaç dakikamı aldı. Sonra bilgisayarın başına döndüm. Alt dudağımı kaşıyarak ne yapacağımı düşündüm. Dosyayı kapatacakken vazgeçtim.

Son yazdığıma baktım: Hiçbir şey.

Altına bir yazarın ölüm ilmühaberini döşedim.

Sonra bilgisayarda yeni bir dosya açtım.

"Ben, benim," diye düşündüm. Ama daha önce sandığımdan çok daha başka biriyim.

Daha önce yalnızca kapıyı çalmış olanlar bu kez içeri girdiler ve gölgeli, koyu renklerle dolu sayısız ad, insan ve eylem beynimi işgal edip yüzlerce sayfaya dönüştü.

Bugün, bir ırmak romanın yazarı olan bana, zamanında yazıcılık yapmış ve cinayet işlemiş, üstelik kendi ölümü yakın olduğundan mıdır nedir, bunu son zamanlarda büyük bir açık yüreklilikle itiraf eder olmuş bana, sordukları oluyor: "Kimi öldürmüştünüz? Kim bu kadar takıntı yapmıştı kendisi olmayı?" "Orhan Pamuk'u," diye yanıtlıyorum. "Kendi olma takıntısı onundu." Ne yalan söyleyeyim, ben bu adı verince konuştuğum kişilerde belli bir hayal kırıklığı olmuyor değil. Ne de olsa bugün Orhan Pamuk'un kim olduğunu pek hatırlayan kalmadı. İşin orasını ben de zaten fazla uzatmıyorum, o zamanlar adı çok sık anılan biriydi diyip geçiyorum. Sadece bazıları, gözleri en fıldır fıldır olanlar "Ödüllü bir romancıydı, değil mi?" diye soruyorlar. "Evet," diyorum, "öyleydi." Sonra asıl soru geliyor, nasıl yaptınız sorusu, yazarlar unutulsa da cinayet her zamanki kadar büyük bir tutku ne de olsa, onun yazıcılığını yapıp sözlerini tekrarlatıp tüketerek hiçleştirdiğimi söylüyorum. Ama biliyorum ki, bu onların istediği yanıt değil. En dürüst, en içten yanıtı verip öldürmenin bir zevk olduğunu söylüyorum. Her akıllı yazarın eninde sonunda kendini öldürtmek için yazdığını ve her akıllı okurun da bir gün mutlaka sevdiği yazarı öldürmek zorunda kalacağını söylüyorum. "Akıllı okur sözü de onundu," diyorum. "Ayrıca bazı kelimeleri sürekli tekrarlama huyunu da herhalde ondan almışımdır."

MERKÜR

Yalçın Tecimer

Öğlene doğru uyandığımda kafam kazan gibiydi. Bu kadar içmeyeceğime dair kaçıncı yemin edişim hatırlamıyorum. Yok, bir tek daha, hadi son bir yolluk ver derken az kaldı elli beş yaşım dolmadan pancar suratlılar kulübüne katılacaktım.

Kalkar kalkmaz yataktan ilk işim işemek oldu. Sonra kombiyi açtım, kaloriferi yaktım. Yıkanmaya üşendim. Ev de soğuk, boş ver, kahvaltıyı bitirince bir dökünür çıkarım dedim içimden. Mutfağa girdim. Buralarda bir ağrı kesici olacaktı. Bir keresinde Merkür'de karşılıklı rakı içtiğimiz emekli sıhhiyeci aç karnına ilaç içme demişti. Sanki her şeyimiz tam, bir tek aç karnına ilaç almamamız eksik diye kendi kendime güldüm.

Mutfakta bulduklarımla karnımı doyurdum. Bir büyük bardak suyla da ağrı kesicimi yutup gerinerek, "Oh be dünya varmış," deyip, salona geçtim. Başımı üçlü koltuğun kolçağına ilişik yastığa dayadık-

tan sonra sırt üstü uzandım. Karnımın tokluğu şekerimi yükseltmiş olacak, tekrar sızmışım. Yarım saat, bilemedin en fazla kırk beş dakika uyumuşum, telefonun ziliyle uyandım. Uyku sersemi sehpanın üzerinde duran telefonu uzun uzun çaldıktan sonra açabildim. Yetişme telaşıyla ekranda yazan isme dâhi bakamadım.

"Efendim," dedim resmi bir ses tonuyla.

"Muzo, ne bu soğukluk, sildin mi beni, 'Efendim' de neyin nesi, tanımıyor musun artık?"

Muzaffer'i Muzo yapmayı ne çok seviyorlar. İlkokuldan bu yaşıma gelene kadar adımı söylemezler, Muzo derler. Gizli bir el yönlendiriyor sanki. Birbirini hiç görmemiş bu insanların bana taktıkları lakap hep aynı.

"Ekrana bakmadan açtım, hayırdır pazar pazar, geceden rüyanda mı gördün beni?"

Daha dün akşam Merkür'de ziftleniyorduk diyemedim, içimden geçirdim.

Konuşurken, telefonu omzumla başımın arasına sıkıştırıp mutfağa girdim, az önce ilaç alırken su içtiğim bardağı taşırana kadar doldurdum. Bu alkol insanın suyunu emiyor sanki ağzım kupkuru.

"Terso çekiyorsun," dedi Orhan hafif ciddiyet takınarak.

Haklıydı. Alkol yorgunluğunun üzerine bir de uyku sersemi alelacele telefonu açınca aksi davranmıştım. Toparlamam gerekir. Haftada asgari beş gün gittiğim meyhanenin müdavimlerinden. Yan yana yüz yüze oturmuşluğumuz, kadeh tokuşturmuşluğumuz, yoldaşlığımız var. Benim gibi emekli ama yalnız değildir. Karısından kaçar, neredeyse her akşam soluğu Merkür'de alır. Bir keresinde, "Sana çok özeniyorum Muzo," demişti. "Hayırdır neyime özeniyorsun?" demiştim de, "karıyı boşayıp yalnız başına yaşamana," demişti.

"Alınganlığın üzerinde, iyi ettin aramakla, ben de uyuyakalmışım koltukta, her tarafım tutulurdu yoksa."

"Uyku tutmadı beni Muzo, Âdem Ağbi'nin derdi aklımdan çıkmıyor."

Yüzünü görmesem de sesinden yumuşadığını anlamıştım. Doğrudan konuya girişi de bunu teyit ediyordu. Aslında pazar akşamı Merkür'e gel yoksa bugün hayatta ev çekilmez, iki kadeh içip kafayı çekelim diyemediğinden daha öğlen olmadan kendisinin de inanıp inanmadığına emin olmadığım lakırdıyı sürdürüyordu.

"Orhan boş ver bu söylenenleri, neredeyse her akşam bütün masalar dolu."

Bir iki haftadır aynı şeyi tekrarlıyordu meyhanenin müdavimleri. Âdem'in borcu borçla çevirdiğini söyleyeninden, yalan yakında zam yapacak bu dedikoduyla da yerini yapıyor düşüncesini ihsas ettirenine kadar çeşitli görüşler meyhanenin duvarlarında uçuşuyordu. Bu uğultunun içinde,

durun bilip bilmeden konuşmayın diyenler de allahtan vardı.

"Akşam buluşalım Muzo, içmeden pazar günü devrilmez."

"Tamam," dedim. Sanki benim de yapacak başka işim mi var?

Ortalığı velveleye vermede üstüne yok bunların. Bir sorun olsa ne yapacağız, hiçbir şey. İki yerine üç kadeh mi içeceğiz!

"Evimize erken gel, sonra sıkılıyorum. Sağda solda oyalanma," diyerek telefonu kapattı.

Orhan, evimiz der Merkür'e. Ama bu tanımın yaratıcısı o değil. Yıllarca Merkür'ün mutfağında çalışıp geçen ay sessiz sedasız öbür tarafa göçene kadar her akşam demlenmeye gelen, Onnik Usta'nın lafıdır. Hiç evlenmeyince evini burası bildi garip.

Saat altıya doğru Merkür'de buluşmak üzere sözleştik Orhan'la.

Kapıyı omzumla itip önden girdim, içerisi her zamanki gibi sıcak. Âdem Ağbi soğuğa dayanamadığından kaloriferler baharın ortasına kadar hep yanar. Merkür'de sigara da içirtilmediğinden yalnızca geceden kalma alkol kokusu olur, onu da idare ederiz. Onnik doğru söylemiş, burası biz kaybedenlerin meyhanesi değil, bir nevi evi.

Âdem'in ölmüş ağbisinin vesikadan büyütülmüş fotoğrafı, kasanın tam arkasında duvara çakılı tablodan bütün salona bakıyor. Sanırsın Âdem, tıpkı o. Ben hiç tanışmadım, geçen yıl bir gün merak edip sormuştum, "Öleli ne kadar oldu?" diye, "yirmi yıl," demişti. Beraber açmışlar, sonra Âdem Ağbi yalnız kalmış. Gittiği süre kadar da beraber çalışmışlar. Yani aşağı yukarı kırk yıllık meyhane burası. Kir pas içindeki gri kasanın altında da küçük harflerle "Zevkin veresiyesi olmaz" yazar.

Kararlaştırdığımız saatte, benden beş dakika sonra Orhan geldi. Pek kimse yok. Duvar kenarındaki küçük masaya geçtik. Kapının hemen girişindeki masada, siyah ispirtolu kalemle şişenin üzerinde Toros yazan rakı duruyordu. Toros'un müdavim rakısı çıktığına göre kendisi buradadır.

İkimizin de ayrı ayrı üstünde adımız yazan rakılar geldi. Kışın pırasa, yazın baklasız içmem. Küçük de peynir alırım başka bir şey istemem.

Rakıyı kadehlerimize koyduk, tokuşturduk, ardından birer yudum hem rakıdan hem sudan aldık.

"Yaklaş," dedim fısıldayarak. "Fahişenin tövbesi akşam çükü görene kadarmış. Sabah kalktığımda bu kadar içmeyeceğime yemin ettim, ama duramıyorum ki."

Gülmekten öldü Orhan.

"Al benden de o kadar."

Sepetteki kızarmış ekmekten elimle küçük bir parçasını kopardıktan sonra çatalımla limonu sıkılmış pırasamdan ağzıma attım.

"Enfes olmuş," dedim.

Orhan makineli tüfek gibi konuşmaya başladı.



ÇİZİM: J. FRENCH SLOAN

“Evde bir dakika durma isteğim yok. Oğlan da evlenip gelinin memleketine uzağa gidince benim hanım delirdi desem abartı olmaz. Eskiden beri temizlik hastalığı vardı. Şimdi bunu artırdı. Sabahtan akşama elinden bez düşmüyor. Bunca yıl birbirimizi görmekten bıktık be Muzo, asıl mesele bu! Şimdi burası da kapanırsa yazık olur.”

Toros, tuvaletin kapısını kapayıp, sağa sola salınarak yürürken yanımızda başıyla bizi selamlayıp durdu.

“Erkencisiniz beyler, hanımlar evden mi kovdu? Hoş, Muzo senin hanım yok. Sana bir şey demeyeyim. Ya sana ne oldu Orhan? Bana bakın pazar akşamı meyhaneye gelenin ya karısı yoktur, ya evi. Belki de ikisi...”

Toros bu, konuşmadan durur mu, illa laf sokacak. Gülerek mavrasını geçiştirdik. O da bizim yanıtımızı beklemedi zaten, geçti masasına oturdu.

“Dükkânını pazarları açmıyor değil mi?” dedim kimseye duyurmadan. Tenhaydı mekân, adını söylemek istemedim.

Orhan lokmasını yuttu, ağzını peçeteyle sildi.

“Pazarları duadan çıkar, biraz dolanır, sonra soluğu burada alır. Adresi belli olsun diye dükkânı tutuyor zaten Muzo, biliyorsun çoluğu çocuğu yok. Para da çok lazım değil. İki defa boşanmış adam, yürütememiş, şimdi bir başına.”

O konuşurken garsona bakındım salata söylemek için. “Aksinin teki, kolay mı bununla yürütmek,” dedikten sonra gülümsedim. “Benimle kolay ama söylemiş olayım baldızına talibim!” Arkasından karşılıklı gülümsedik.

Birinci kadehin yarısında alkol kana karışmış, neşelenmiştik. Duvarın köşesindeki televizyonun sesi kısık da olsa hep açıktır. Maç dışında izleyeni olmaz. Oturmuş rakımızı içip demleniyorduk. Konuştuğumuz pek bir şey de yoktur. Aynı lafların tekrarı... Hani bir şeyler yapmamız gereken konuya ne oldu?

Hava kararınca, müdavimler damlamaya başlamıştı. En köşede emekli paşa Selahattin Bey usulca bulmacasını çözüyor bir yandan da rakısını yudumluyordu. Göz göze gelince selamlaştık.

“Bu adam neden orduevine gitmez anlamam. Buranın yarı parasına karnını doyurur. Kendini Merkür’e yakın hissediyor anlaşılan,” dedim Orhan’a dönerek.

“Düşündüğün gibi değil,” dedi Orhan. “Bir keresinde yer yoktu. Âdem ağbi, ‘Selahattin paşamın yanına otur,’ dedi. Müsaade istedim, buyur etti. Karşılıklı oturduk. O gün bana bırak paşayı, albay bile olamadığını söyledi. Karısı iki defa intihara teşebbüs etmiş. Çok uğraşmış onlarla. İki de çocuğu varmış. Şimdilerde evlatları da yanlarında değilmiş. ‘Mücadele etmekten boşa geçti hayatım,’ dedi dolu gözlerle.”

“Sebepsiz bir şey yok. Vay be şeceresini döktün adamın iki dakikada, bu meyhanenin muhtarı olmalıymışsın.”

“Kötü bir şey demedim ki Muzo, olanı söyledim sana.”

Kadehimdeki son yudumu da başıma diktim. “Darılma, kötü bir şey diyorsun demedim.”

Orhan saatine baktı.

“Saat sekizde maç var, ortak kupon yapalım mı? Televizyon izlerken hem zaman da geçer fark etmeden.”

Kısa bir duraksadım.

“Olur, ama uyduruktan şeyler yazma, bir kere de tuttur,” dedim cüzdanımdan en küçük kâğıt parayı çıkartıp ona uzattım. “Bu yeter fazla büyük oynama.”

“Ben gideyim, maçlar başlamadan hem bunu yatırayım hem de iki fırt içeyim,” diyerek bir çırpıda kadehini dikip masadan kalktı.

Orhan gidince, arkasından Âdem Ağbi masama geldi. Sanki onun gitmesini bekliyormuş, çekip onun sandalyesine oturdu. Vücuduyla bütünleşmiş gri kazağı ve boynuna asılı yakın gözlüğüyle karşımdaydı. Masadaki temiz bardaklardan birisini alıp su doldurdu.

“Muzaffer Bey, sana bir şey soracağım.”

Sözcükleri yutarak hızlı konuşur. Bana Muzo demeyen ender kişidir. Bazen de müdürüm der. Benden beş altı yaş büyüktür. Ben de ona bey ya da ağbi diye hitap ederim.

“Tabii, buyur Âdem Ağbi.”

“Sen onca yıl bankada çalıştın, müdürlük yaptın. Bir şirket için en önemli şey nedir söyle bakalım bana,” dedi bodoslama.

“Değişir Ağbi, ama güvenilir olmak değişmez hiç,” dedim.

“Tam üstüne bastın işte müdürüm. Güvenilirlik en önemli şeydir. Herkese güvenmek önemlidir değil mi, şirkete, sana, bana.”

Sesini düzeltmek için öksürdü. Doluydu bayağı anlaşılan.

“Bana bak Muzaffer Bey, sen akıllı adamsın. Bunların hepsi de zamanında akıllıydı ama şimdi alkolün esiri oldular, kendi uydurduklarına kendileri inanmaya başladılar. Dün akşama değin önemsemiyordum. Ama dün akşam senin de bu pasa parolaya inandığını sezince müdahil olmaya karar verdim.”

Pür dikkat dinliyordum. Kaşlarımı çattım, tam benim bu dedikodularla işim yok diyecektim, anlamışçasına sözümü kesti.

“Laf adamı götürür Muzaffer Bey, dinlemek bile yarım inanmak sayılır. Bunlara iyilik de yaramıyor, ben kapatsam sanki gidecek başka yerleri mi var?” Sorusuna kendi yanıt verdi. “Yok, tabii ki! Ama geveze bunlar, konusuzluktan oluyor bu! Hepsi laf fabrikasının işçisi.”

Uzatmak istemedim. Müşterilerin masasında otururdu ama yine de dikkat çekmeye başlamıştık. “Haklısın Âdem Ağbi,” dedim. Yüzüne gülümseme geldi.

“Yok, sıkışıkmışım, yok borcum varmış. Palavra, başka bir şey değil. Ulan bu dedikoduyu devam ettirenin

pasaportunu vereceğim," dedi, ardından kahkahayı bastı. "Size ben sıcak bir meyhane pilavı göndereyim de masanız ağlamasın." Ardından yerine geçti.

Orhan'ı görür görmez, bu konuşmaya artık son versin müdavimler, yoksa Âdem Ağbi çok bozuluyor demeyi düşündüm. İki dakika dolmadan kapıdan girdi.

Dışarının akşam soğuğu Orhan'a enerji vermişti. Gelişi meyhanenin bizim masamıza düşen griliğini aydınlatıyordu. Hararetli konuşmaya başladı.

"Öyle bir kupon yaptım ki Muzo, tutarsa senin de benim de müdavim rakımızı yeniler, üstüne bu akşamın hesabını da öder."

Heyecanına ortak olmadığımı hissedince meraklı gözlerle bir şey mi oldu dercesine bana baktı.

"Sen kuponu yatırmaya gidince Âdem Ağbi geldi. Hepimize çok kızıyor. 'Bir borç lafıdır tutturmuşsunuz, ortada böyle bir şey yok, dozunu kaçırdınız,' diyor."

"Ne yanıt verdin Muzo?"

"Haklısın dedim, ne diyeceğim. Adam borcum yok diyorsa yoktur. Sen de bu konuyu açan olursa sustur bundan sonra. Ben buna inanmadığımı öğlen aradığında sana söylemiştim. Boş laf bunlar."

"Tamamdır," dedi. Elinde bir kupon daha vardı.

"O ne?" dedim. "Hani bir tane yapacaktın vicdansız!"

"Yüklenme, ufak bu."

Orhan, bir durumdan öteki duruma geçmede hiç zorlanmaz. Öğlen konuştuğumuzda yakında batacağına inandığı dükkânın, şimdi söyleseler ikinci şubesinin açılışının olacağına rahatlıkla ikna olabilir.

Dayanamadı, elindeki kuponları cebine katlayıp koyduktan sonra bana döndü.

"Merkür'den sonra gelen gezegenin adı neydi? Venüs. Muzo, bizim gezegene bir şey olursa Venüs'e gidene kadar biz toprağı görürüz." Rakı dolu kadehi elinde ayağa kalktı. "Ne yapacağız o zaman, elimizdekinin kıymetini kaybetmeden bileceğiz, Merkür'e içiyorum," diye Âdem Ağbi'ye seslendi. O pazar akşamı hepimiz Merkür'ün şerefine içtik. Başka gezegene gitmeye gerek yoktu.

SORUŞTURMA

SAİT FAİK



Devlet adamı olarak kimi beğenirsiniz?
Hiç kimseyi beğenmiyorum.

Takdir ettiğiniz parlamenter kimdir?
Bilmiyorum.

Beğendiğiniz başyazar?
Hiç birini sevmem.

Fıkracı?
Vâlâ Nurettin.

Şair?
Her hâlde Yahya Kemal değil. Melih Cevdet.

Hikâyeci?
Orhan Kemal.

Sahne san'atkârı?
Hepsinden nefret ediyorum.

Perde san'atkârı?
....

Ses san'atkârı?
Hiç birini dinlemem.
En korkuncu Celâl Şahin.

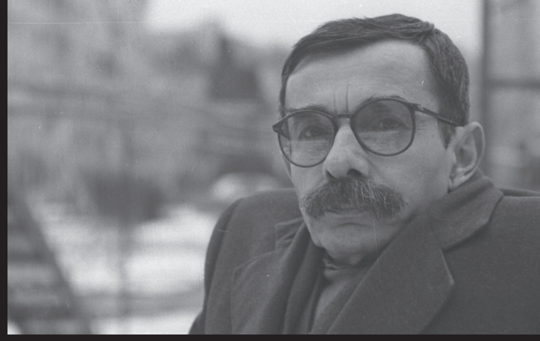
Karikatürist?
Hepsini severim.

Röportaj muharriri?
Yaşar Kemal.

Beğendiğiniz romancı?
Osman Celal'den başka kimseyi tanımıyorum.

İnci Mecmuası, 29 Aralık 1952.

SORUŞMA



NECATİ TOSUNER

Devlet adamı olarak kimi beğenirsiniz?
Ahmet Necdet Sezer

Takdir ettiğiniz parlamenter kimdir?
Özgür Özel

Beğendiğiniz başyazar?

....

Fıkracı?
Erk Acarer

Şair?
Egemen Berköz

Hikâyeci?
Sait Faik

Sahne san'atkârı?
Müjdat Gezen

Perde san'atkârı?
Şener Şen

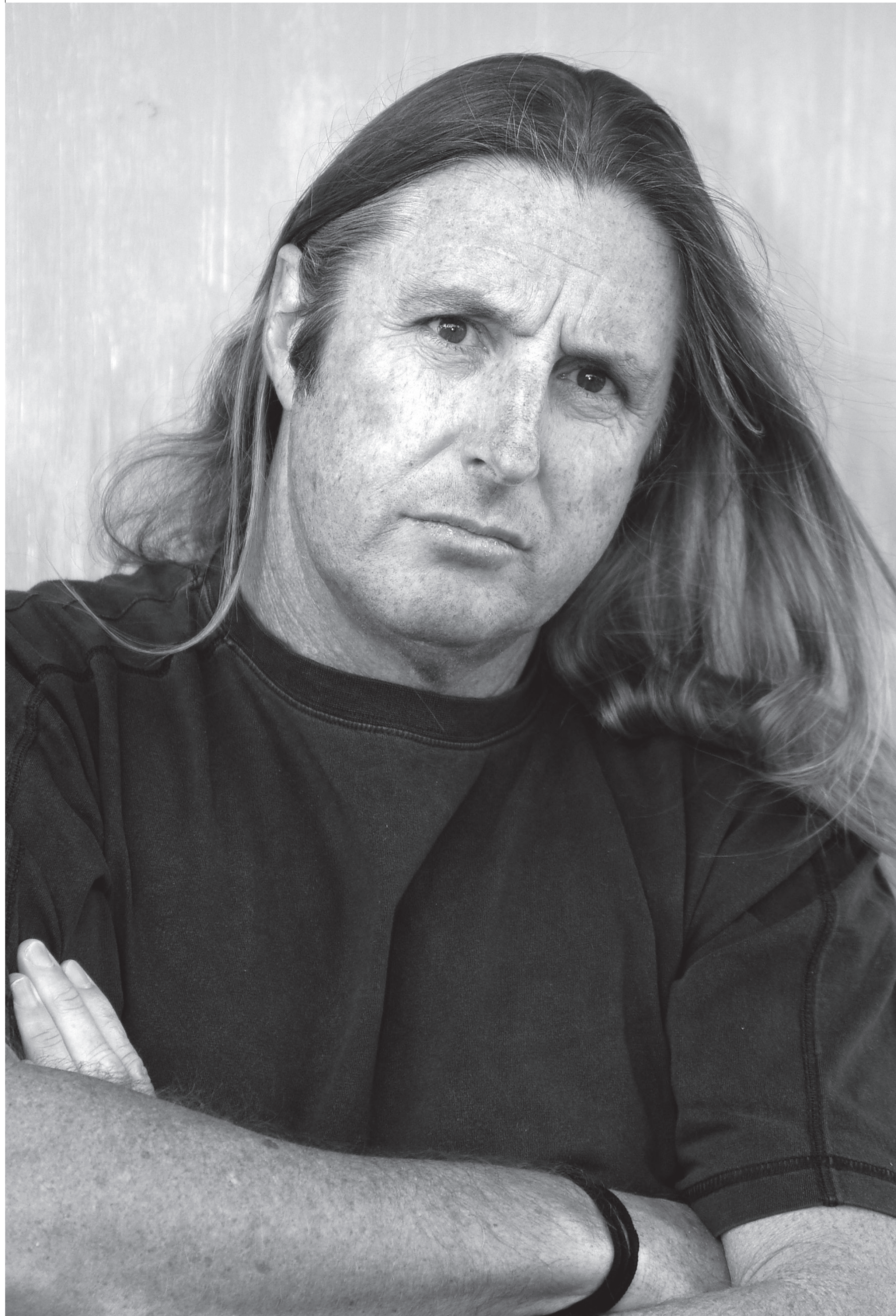
Ses san'atkârı?
Samime Sanay

Karikatürist?
Semih Poroy

Röportaj muharriri?
Gamze Akdemir

Beğendiğiniz romancı?
Yaşar Kemal

Öykülem, Eylül 2017.



TIM WINTON

SÖYLEŞİ

Hazırlayan ve çeviren: Serra Çiftkurt

Yazdıklarınız içinde en çok neyi beğeniyorsunuz?

Kendi yazdıklarım hakkında herhangi bir şey hissetmiyorum açıkçası. Ama yazabildiğim için keyif duyuyorum. Edebiyat esrarlı bir şey, zihnimden bir şeyleri nasıl çekip çıkarabildiğimi, onlara kâğıt üstünde nasıl hayat verebildiğimi ben de tam anlamıyorum, ama bunu yapabildiğim için memnunum. En azından iyi yazdığım günlerde memnunum. Bunun küçük bir lütuf olduğunu biliyorum ama yine de bir lütuf olduğunu düşünüyorum. Yürüyebildiğim için de benzer hislere sahibim.

Sıradan bir gününüz nasıl geçiyor? Gününüzü yazmak eylemi etrafında mı organize ediyorsunuz yoksa herhangi bir programa ihtiyaç duymuyor musunuz?
Bunu ilk gençliğimden beri her gün yapıyorum, o yüzden bir programlamadan ziyade alışkanlık. Bir tiryakinin disiplini var bende, yani disiplin bana uyumlanıyor, ben ona değil. Erken kalkıyorum ve günümün gidişatını hava durumu belirliyor. Teknede veya sörf yaparak çok zaman geçiriyorum. Bu fiziksel uğraşlar bir ömür devam edecek sanırım. Yine, alışkanlıklar ve tiryakilikler meselesi. Yani, denizin güzelliği çalışmayı imkânsız hâle getirdiğinde kendimi bütünüyle denizin zevklerine teslim ediyorum; ıslanıyorum, bitkin düşüyorum, sonra da günden geriye ne kalırsa artık çalışarak değerlendiriyorum (ya da en azından kitap okuyorum). Zaten geçimimi sağlamama izin verecek sıklıkta kötü hava oluyor. O zamanlar, yani hava beni evde kalmaya zorladığında, 6-8 saat çalışıyorum ve sonrasında kendimi görevimi yapmış hissediyorum. Ne yazık ki, çalışmanın zevki eğlencenin zevklerinden çok daha kısa sürüyor – 10 yaşındaki her çocuk bilir bunu.

Yazmanın imkânsız olduğu bir zaman oldu mu hiç? Zihninizde yazacak hiçbir şey bulamadığınız bir zaman?
Hayır, her zaman yazacak bir şeyler olur. Sorun onu yakalayabilmek, kâğıda dökebilmek ve işe yarayacak bir hâle getirmek. Ama evet, benim de herkes gibi takılıp kaldığım zamanlar oluyor, böyle bir şey olduğunda başka bir projeye geçiş yapıyorum. Eskiden bu amaçla üç masam olurdu, her birinin üstünde de farklı bir çalışmam. Tekerlekli ofis sandalyesi harika bir icat! Yazamadığım uzun bir zaman aralığı ise hiç olmadı. Yazmadığım dönemler oldu, ama bunlar kendi seçimimdi.

Yazmanıza yardımcı olan herhangi bir alışkanlığınız var mı?
Hayır, masama giderim ve bana eşlik edecek bir fikrin boy göstereceğini umarım. Şu son 35 yıldır öğrendiğim bir şey varsa o da sabrın değeridir: Sinirleriniz sağlam olmalı. Yazmak uzun süren bir maçtır, özellikle de söz konusu romansa. Süreklilik, sebat ve sabır. Ve belki biraz da hüner.

Yazmaya başladığınız zaman bunun bir roman ya da öykü olacağını biliyor musunuz?
Hayır, her zaman değil. Her yazının kendi yolculuğu vardır, harita almadan çıktığım bir yolculuk. Birçok öykü romana dönüşür sonunda. Bazı romanlar da içlerinden öykülerin kazınıp çıkartılmasına ihtiyaç duyar, sanki işe yaramaz bir moloz yığınından canlı bedenleri çekip

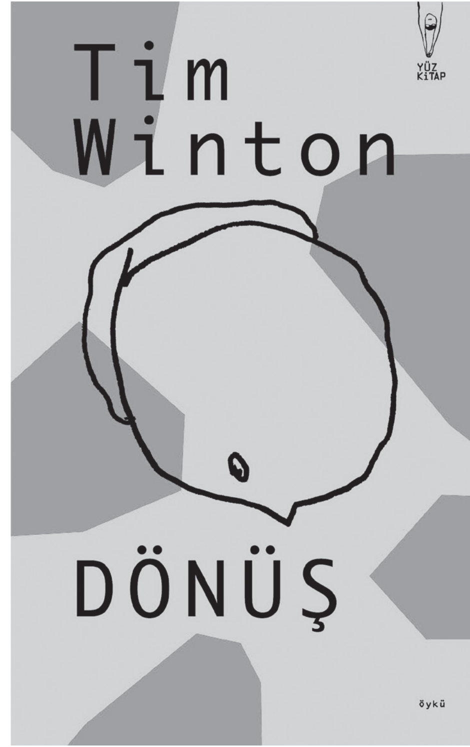
çıkartıyormuşsunuz gibi. Bu iş insanın geçimini sağlaması için pek akıl kârı bir iş değil, ama benim işim de bu.

Masaya oturduğunuzda aklınızda ne olur, ilk cümle, son cümle, ana tema veya birinci mi yoksa üçüncü mü şahıs kullanacağınız mı?

İlk önce hikâyenin geçtiği yer olur, bununla da çevreyi, geniş bir peyzajı kastediyorum. Karakterler bu peyzajdan doğar, mekânın kendine has özelliklerinden beslenir. Bazen zihnimde bir imge ya da bir sahne veya bir olay olur, ama nasıl başlayacağım neredeyse her zaman mekân tarafından belirlenir. İlk cümleler kâbus gibidir. Ayrıca, hiç tema odaklı düşünmem. Tema, okullu bir kelime gibi gelir bana, sanata ait değildir bence; daha çok sanat hakkında konuşanlar kullanır, sanatı yapanlar değil.

Öykünün durumu hakkında ne düşünüyorsunuz?

Öykü, sonunun geldiği yolundaki her türlü öngörüye karşın yaşıyor ve varlığını sürdürüyor. Bu kadar yalın ve mütevazı bir edebiyat türü hiçbir zaman romanın parlaklığına sahip olmayacak, ama dört dakikalık bir şarkı gibi, o büyük senfoni hafızada silikleştikten çok sonra bile akılda ve bedende yaşamaya devam edecek. Bazen edebiyattaki en kullanışlı tür diye düşünüyorum; sınırları kolayca ve kurnazca geçip okuru yabancı bir



dünyaya hızla ve ustalıkla sokuyor. Çok az roman beni Çehov, Flannery O'Connor, Borges, Juan Rulfo ve benzerlerinin önüme serdiği yabancı dünyalara ve yaşamlara sokmuştur. Öykü ayağına çabuktur. O yüzden serpildiğini görmekten memnunum.

Okurlarınız için ne diyeceksiniz? Yazdığınız zaman zihninizde belirli özelliklere sahip bir okur var mı?

Yazarken düşündüğüm belirli bir okur tipi yok. Sanırım lise mezunu ve normal zekâlı, kitapları zevk için ve meraktan okuyanlar için yazıyorum. İnsanların benim kitabımı okumaya muhtaç

olduklarını sanma hatasına düşmemeye çalışıyorum. Kitabı bulduklarına ve kendilerini kaptırdıklarına mutlu oluyorum – bir kitabın okur tarafından bulunmasında mucizevî bir yan var, sizce de öyle değil mi? Çalışmalarımın sadece edebiyat meraklıları değil, sıradan insanlar tarafından da okunuyor olması hoşuma gidiyor. Edebî bir "kulüp" için yazıyor olma ihtimali benim moralimi bozuyor biraz. Sanat, rahatı yerinde olanı rahatlatmaktan ibaret değildir.

Niye kurgu şehrinize "Angelus" adını verdiniz, dinî bir çağrışım var mı bu adda?

Bu çağrışım tuhaf bir rastlantı. Katolik geleneğinde Angelus duası ayine çağrıdır. Ama öykülerimdeki kasaba dindar bir yer değil. Angelus hakkında yazmaya yirmi küsur yıl önce başladım, bir sürü öykü ve romanımda yer alıyor; ama adın özel bir anlamı pek yok. Angelus kasabası, benim 1970'lerde okula gittiğim Albany isimli yerin kurgusallaştırılmış bir versiyonu. İlk başta ismi sırf korkaklıktan ötürü değiştirdim ve kendimi gazetecivari dürtülerden sakınmak için.
Artık yerleşti kaldı.

"Koca Dünya" neden kitabın ilk öyküsü; iç içe geçmiş öykülerden oluşan bu kitapta, bu öykünün kahramanıyla daha sonraki öykülerde niye hiç karşılaşmıyoruz?

Güzel bir soru! İkna edici bir cevabım yok ne yazık ki, yalnızca bu öykünün, kitabın dünyasını, kasabanın dinamiklerini ve insanlarını okura tanıştırdığını söyleyebilirim. O kıstırılmışlığı, kapalılığı ve önemsizliği. Ve anlatıcının tekrar görülmemesine gelince, bütün bu yüzleri ve sesleri tesadüfî bir şekilde görüp karşılaşmaktan hoşlanıyorum; bazıları tanıdık hale gelecek, bazıları bir daha karşımıza çıkmayacak. Sanki herhangi bir caddeden aşağı yürüyormuşuz gibi. Ve itiraf edeyim, ilk karşılaştığımız kişilerin sonradan olacaklarda önemli bir rol oynayacakları yolundaki standart beklentiye karşı çıkmak hoşuma gidiyor. Yaşadıkları türden hayatlar kitabın dünyası için önemli ve merkezi, ama kişilerin kendileri ikinci planda kalıyorlar.

ÖYKÜDEN UYARLAMALAR

CİNAYETİ GÖRDÜM / ŞEYTANIN SALYALARI

Fatoş Usta

"Endopati – insan kesinkes kendini işin içine yansıtır;
bir yandan yansıtırken bir yandan da çarpıp geri döner.
İyi günler, Platon, iyi günler."

J. Cortázar – Andrés Fava'nın Güncesi

Cinayeti Gördüm, Julio Cortázar'ın 1959 yılında yazdığı *Las Babas Del Diablo (Şeytanın Salyaları)* adlı öyküsünün, 1966 yılında Michelangelo Antonioni tarafından yapılan sinema uyarlamasına verilen isim. Şeytanın Salyaları, ilk olarak *Büyüdükçe (Blow-Up),* ardından Antonioni'nin filmiyle aynı adı alarak *Cinayeti Gördüm (Blow-Up)* adıyla basılmış ve mevcut öykü derlemesine filmin en akılda kalan sahnesi kapak fotoğrafı yapılmıştır[1]. *Blow-Up,* Cannes Film Festivali'nde Altın Palmiye ödülünü kazandıktan sonra, uyarlandığı *Şeytanın Salyaları* adlı öyküye yeni bir ad koymuştur diyebiliriz. Film uyarlamalarının ardından kitabın ilgili filmin görseli ve adıyla yeniden basılması ve metnin kendi varlığıyla elde edemediği ünü, görsel uyarlamasıyla elde etmesi örneklerine sık rastlanır bir durum. Bir yaratıya

isim vermek, onu tanımlıyor olmanın yanı sıra yaratıcısının gösterenidir de. *Cinayeti Gördüm*, filme uyarlanmış bir öykü olmaktan çok metnin ve filmin birlikte anıldığı; altında önce Cortázar'ın sonra Antonioni'nin imzası yer alan, çok isimli oluşunun yanında çok katmanlı, çok 'gerçek'li ve çok gösterenli bir eserdir.

"Söylenmesi Gereken Sözün Gerisi Hep Bir Buluttur"

Cortázar, *Şeytanın Salyaları*'na şöyle başlıyor: "Bunun nasıl anlatılması gerektiği hiçbir zaman bilinmeyecek; birinci kişi mi, ikinci kişi mi, üçüncü kişi çoğul olarak mı, yoksa durmadan işe yaramaz kalıplar yaratarak mı?" Bu ifadenin ardından Cortázar, özne – yüklem uyumsuzluğu olan cümleler sıralıyor ve âdeta olayların kendiliğinden yazılmasını umarcasına öyküsüne geçiyor. *Şeytanın Salyaları*, yazarının girişte belirttiği gibi nasıl anlatılması gerektiği hiçbir zaman bilinemeyecek, nasıl anlatılmaması gerektiği ise en baştan bilinen bir eser; kalıplar üreterek, anlatıcıya bağlı kalarak, kurallı ve anlaşılmaya çalışarak yazılan bir öykü değil. *Seksek* adlı romanından bildiğimiz gibi Cortázar, gerek imla gerekse tüm yazın kurallarını yeniden oluşturarak kendine özgü bir teknik kullanmak hususunda oldukça geniş bir alanda hareket ediyor. Bunun yanı sıra yazar, gerçek dediğimiz, üzerinde ortak bir anlaşmaya varılmış olguların kurguyla, hayalle, mekânlar, insanlar ve insanların psikolojik algısıyla olan sınırlarını yeniden oluşturuyor. Cortázar'ın başta *Şeytanın Salyaları*, bir adamın bütün gün izlediği deniz canlısına dönüşmesini anlatan *Axolotl*; gözünü açtığında kendi ölü bedenini görüp ölü mü canlı mı, rüyada mı gerçekte mi olduğunun ayırdına varamayan birini anlattığı *Gecenin Dönüşü* olmak üzere öykülerini ve romanlarını düşünürsek kolaylıkla fantastik yazının bir örneğini verdiğini ileri sürebiliriz. Fakat bahsi geçen ve hepsi belirli bir olaya bağlanan öyküler, bugün veya belirtilmemiş herhangi bir zamanda geçmekte ve bildiğimiz dünyanın dışına atılmamış bir mekânda gerçekleşmektedir. Bugün, buradadır; ancak bugünün ve buranın hiçbir kuralı onun için yaratılmamıştır. Tıpkı *Gecenin Dönüşü* öyküsünde olduğu gibi, kendini düşünde ölmüş olarak görmekle aynı derecede şaşırtıcılıktan uzak, öldüğünü anneannesine nasıl söyleyeceğini düşünen bir canlının canlılığı kadar müphem. Cortázar'ın dünyasında bildiğimiz gerçeklik anlamsızlaşmaya başlayarak gerçek ve fantastik olan iç içe geçmeden birbiriyle örtüşür. Bu nedenle öyküleri hem fantastik hem gerçekçi öğeler taşır ki bu öğelerin kaynağı karakterlerin fantezileri ya da mucizelerdir.[2] *Şeytanın Salyaları*'nda gördüğümüz de budur; patafizik bir bakışa yani bilinene istisnaî bir yaklaşıma sahiptir. Ana karakter Roberto Michel, Paris'te yaşayan, amatör olarak fotoğrafçılık yapan bir

çevirmen; yani asıl işi öykünün temel olayını teşkil eden fotoğraf çekmek değil dil işçiliğidir. Michel, bir gün fotoğraf çekmeye çıktığında parkta gezen bir kadınla erkeğin fotoğrafını çekiyor. İzinsiz çektiği bu fotoğrafın baskısını alıp duvara astığında fotoğraf çekme eylemi başka bir gerçeğe bürünüyor ve defalarca incelediğinde bir cinayeti engellediğini kurguluyor. Öyküye başlamadan önce şunları söyleyerek gelmekte olana hazırlıyor okuru: "Anlatanın kim olduğunu aslında kimse bilmiyor, ben ben miyim, gerçekte ne oldu, neler görüyorum, gerçekte benim gerçeğim olan bir gerçeği mi söylüyorum, öyleyse gerçek salt benim yutabileceğim türden midir?"

Cortázar, *Şeytanın Salyaları*'nda, anlattığı öyküyle anlatım şekli ve öyküde kullandığı öğeler arasında eşsiz bir uyum yakalıyor. Bunun en dikkat çeken örneği şüphesiz ki öykünün anlatıcısının sürekli olarak değişmesi. Bazı durumlarda bir görüntünün üçüncü kişi tarafından mı yoksa Michel'in gözünden, birinci tekil şahıs tarafından mı anlatıldığı kesinliğini yitiriyor. Michel, yer yer vizörün kendisi olarak gördüğü şeyi betimlerken daha cümle tamamlanmadan üçüncü bir gözün Michel'in bakışını betimlediğine şahit oluyoruz. "Bakmakla bakılan gerçek arasında bir seçim yapmak," Michel'in ayırdına vardığı bir durumken, bunu yapmak ne derecede mümkün sorusu Cortázar'ın yönteminde kendine yanıt buluyor. Birden çok anlatıcı, bir fotoğraf, sayısız – tekinsiz – yersiz yurtsuz bir gerçek olgusuyla parkın orta yerinde ve öykünün tepesinde durmadan yer değiştiren bulutların altında kalakalıyoruz. *Şeytanın Salyaları,* İspanyol dilinde bir gökyüzü olayını anlatmak için kullanılan kalıplaşmış bir ifadeye denk düşüyor; yazar ismin işaret ettiği anlamı, parantez içlerinde, geçip giden bulut anlatılarıyla destekliyor. Öyküdeki bulut imgesinin öykünün isminden gelen bir işaret olmasının dışında da anlamları var. Michel fotoğrafın karşısında kurgunun gerçeği aşan dehşetiyle dururken görüntüler canlanıyor, gördüklerinin önünden bulutlar geçiyor ve hatta geriye kalan 'büyük, beyaz bir bulut' oluyor. Apophenia, somut nesneler ya da gerçekler



karşısında zihnin anlamlı şekiller görmesi, başka bir anlam üretmesi demek. Hepimizin yaptığı gibi bulutları hayvanlara, nesnelere benzetmek de bu tanıma girmekle birlikte en fazla resim sanatında görülen bu zihinsel süreç, gerçeğin manipülasyonu anlamına gelebilir. Fakat gerçeğin manipülasyonunun bir 'görme biçimi' ve/veya gerçeği yeniden inşa eden bir bakış olmadığını iddia etmek mümkün müdür?

"Odamın Duvarına İğnelenmiş, Tertemiz, Apaçık Bir Dikdörtgen"

"32 x 28 boyunda büyütülmüş bir fotoğraf bir sinema ekranına benzer," cümlesini görünce, aslını bilmediğimiz bir şeye inanarak başlayabiliriz; mesela Antonioni'nin bu cümleden yola çıkarak öyküyü filme uyarlamaya karar verdiğine. Daha evvel Pavese'nin romanından esinlenerek bir film çeken Antonioni, uyarlamalara daha çok bir başlangıç noktası olarak baktığını söylüyor. "Söyleyecek bir şeyim yok ama belki gösterecek bir şeyim vardır,"[3] diyerek neden yazar değil de yönetmen olduğunu açıklayan Antonioni uyarlamaları, nereye varacağı işe girişilince belli olan bir fikir edinme olarak yorumluyor. Yönetmenliğini üstlendiği tüm filmlerde mekânı seçip daha sonra ilgili mekânda tek başına uzun süre vakit geçirdiğini, oyuncularla seçtiği mekânın uyumuna çok dikkat ettiğini ve doğaçlamalara önem verdiğini söyleyen bir yönetmen için yazılı metnin birebir uyarlanması pek beklenemez. Bu bağlamda, ilk olarak öyküdeki yer olan Paris, filmde Londra oluyor ve Antonioni, aldırışsız ve özgür olduğu için sevdiği Londra'ya benzer bir karakter yaratıyor: Thomas. Thomas ve Michel arasında çok belirgin farklar mevcut. Michel hem çevirmen hem fotoğraf çekiyor (hem çevirmen hem yazar olan Cortázar gibi) ve dille çok sıkı bir bağı var: "Michel edebiyat yapmaktan, kafasında uydurmacalar üreterek oyalanmaktan suçlu." Thomas'ın suçluluk düzeyi biraz daha farklı. Onun dünyayla, kadınlarla kurduğu ilişki fotoğraf makinesi aracılığıyla sağlanıyor (tıpkı sinemanın olmadığı bir dünyada yapabileceği tek şeyin sinema olduğunu söyleyen Antonioni gibi). Hızlı bir yaşantısı var ve yönetmen bunu kendi üslubundan farklı bir yerde duruyor olsa da kesik kesik çekimler ve hızlı bir tempo eşliğinde veriyor; tıpkı fotoğraf çekmenin kendisi gibi. Çünkü deklanşöre basıldığında an, bir görüntü olarak durur, kesilir ve ardından devam eder. Diğer yandan *Cinayeti Gördüm,* Antonioni'nin filmografisiyle karşılaştırınca da alışılmadık özellikler barındırıyor. Antonioni bu filmden önce insanlar arası ilişkileri, temelde de aşk ilişkisini konu almayı tercih ederken bu filmde Thomas ile kimse arasında bir aşk ilişkisi yok. Burada söz konusu olan ilişki bireyle gerçeklik arasında. Filmin olay örgüsü, tıpkı

öyküdeki gibi karakterin parkta çektiği bir fotoğraftan hareketle gelişiyor. Thomas, fotoğrafı büyütüp duvara astığında bir cinayeti önlemiş olduğuna; fotoğrafın büyütülmüş kopyasının fotoğrafını çektiğinde bir cinayete tanık olduğuna karar verir. Ardından parka gittiğinde o bölgede bir ceset bulur; fakat evdeki fotoğraflar kaybolmuştur. Ertesi gün gittiğinde parktaki cesedi de yerinde bulamaz. Bu durumda Thomas ve Michel için çektikleri fotoğraf karşısındaki konumlarının da farklılaştığını söyleyebiliriz. İlk başta ikisi için de fotoğraf çekme eylemi kayıt altına almak değil katılım göstermektir. İki karakter de olaya bir aşamada müdahale ettiklerini düşünürler ve fakat Thomas cinayete emin olduktan sonra kendisini katılımcı konumundan gözlemci konumuna taşımıştır.

Antonioni, kendisiyle yapılan röportajların birinde Avrupa seyircisiyle Amerika seyircisini karşılaştırıyor. Amerikalı seyircinin, hikâyeye gereğinden fazla odaklandığı ve altında hiçbir şey yokken dahi gizli anlamlar aradığından; Avrupalı seyircinin ise tam olarak kendisinin istediği biçimde bir sanat eserine, bir resme bakar gibi filmlerine baktığından bahseder ve ekler: "Benim filmlerim hayatın aynasıdır, hayatın kendisi muğlâktır. Gerçekten de eğer hayat muğlâk olmasaydı hayattaki her şey gizemlilikten uzak ve tamamen açıklanabilir olsaydı, ölümü isteyecek kadar çaresiz olur-



duk."[4] Antonioni, hemen her filminde olduğu gibi *Cinayeti Gördüm*'de de bu düşüncelerini ispatlıyor. Filmin bir sahnesinde Thomas, ressam arkadaşının yaptığı bir resme bakmakta ve resimden ilk bakışta görülmeyen anlamlar çıkarmaktadır. Antonioni kendi filmlerine de tıpkı bu şekilde bakılmasını istiyor; muğlâk ve sübjektif, bir diğer deyişle, Thomas'ın yaptığı gibi, fotoğrafını çekince başka, yakından-uzaktan ve bakılan yere göre her yeni-

den fotoğraflanışında farklı sonuçlar veren bir olgu olarak. Bu nedenle filmlerine yapılan yorumlara biraz hınzırca gülen bir yönetmendir Antonioni. “Yorumlamaya çalıştığınız şeyler sandığınızdan daha fazla içgüdüseldir” ve “biliyoruz ki ortaya konan bir görüntünün arkasında, gerçeklik bakımından daha doğrucu bir görüntü yatar ve onun da altında ondan bile daha gerçekçi bir görüntü bulunur,”[5] diyen yönetmen, söz Cortázar’dan bir öykü uyarlamaya geldiğinde, “içgüdüsel olarak değil değil aklımı içgüdüsel olarak kullanarak bir film yaptım,” demeyi uygun buluyor.

Cinayeti Gördüm, tenis kortunda geçen bir sahne ile bitiyor. Yönetmen bu bölümü Londra’da çok fazla tenis kortu olması gibi nedensizce açıklasa da ilgili sahne, *Şeytanın Salyaları*’nda bir belirip bir kaybolan bulutları anımsatır bir bakışa sahip. Bir grup pandomim sanatçısı tenis kortuna girip hayalî bir topla tenis oynamayı canlandırırlar. Yavaşça yükselen kamera, sanki bulutların yerine geçip onları kaydetmektedir ve top sahanın dışına çıkarak yeşil bir düzlükte durmakta olan Thomas’ın ayağına kadar gelir. Bunu kameranın bir top varmışçasına önce havada sonra çimlerin üzerinde yavaşça olmayan bir nesneyi takip etmesinden anlarız. Thomas bir süre durur ve eğilip topu alır. Sonra tenis kortunun içine doğru bütün gücüyle fırlatır. Bu ana kadar tamamıyla sessiz olan sahnede bir anda topun rakete değip sekmesinin sesini duymaya başlarız. Kamera tekrar yükselir ve öyküde her şeyin koca bir beyaz buluta döndüğü yerde Thomas küçücük görünmeye başlar ve arkasını dönüp gider. “Söylenmesi gereken sözün gerisi hep bir buluttur,” der Cortázar ve “gerçek kötü bir kelimedir,” der Antonioni.

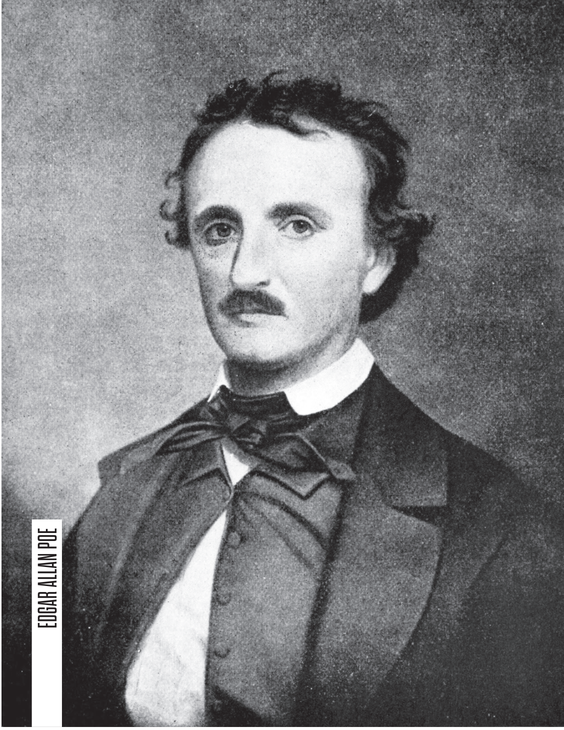
1 *Ötekinin Rüyası* (2016) adıyla çıkan yeni derlemede öykü, *Şeytanın Salyaları* adıyla yer almıştır.
2 Llosa, MarioVargas. (2014). “Deyá’nın Trompetçisi” (Çev: Zeynep Çelikel). Notos *47*, s.32-38.
3 Cardullo, Bert (der.) (2011). *Michelangelo Antonioni* (Çev: Selim Özgül). İstanbul: Agora Kitaplığı.
4 A.g.e.
5 A.g.e.

Tefrikalardaki Mister Poe: Edgar Allan Poe ve Charles Dickens'ın Metinlerarası İlişkileri

Katie Bell

Çeviren: Hivren Demir-Atay

Edgar Allan Poe dendiğinde ayrıksı bir yalnız adam, şair ve gotik "hikâyelerin" yazarı geliyor aklımıza. Geçimini zar zor da olsa gazete yazılarından sağlayan Poe, bu amaçla şiir ve hikâyeden çok edebiyat eleştirisi yazdı. Eleştirmenliği ona kısa sürede "baltalı adam" lakabını kazandırdı.


EDGAR ALLAN POE

Kızılderililere gönderme olan bu ırkçı yakıştırmanın amacı, Poe'nun, kendisine popülerlik kazandıran sivri dilli eleştirilerini hor görmekti.[1] 1835'ten 1849'da ölene dek bine yakın eleştiri yazısı kaleme aldı ve Amerika'nın "kitap eleştirisi standardını" belirledi.[2] Bu yazılarda Poe, birçok Amerikan gazetesini ikinci sınıf Amerikan kitaplarını sırf Amerikan oldukları için pohpohlamakla eleştirdi. Haziran 1836'da *Boz'un Skeçleri* üzerine bir eleştiri yazdığında kendisini Charles Dickens'ın ilk Amerikalı hayranlarından biri olarak tanımlıyordu. *Skeçler,* Dickens'ın metinlerinin bir araya getirildiği ilk seçki olduğu için Dickens o dönemde pek tanınmıyordu. Poe da Dickens'ı (ya da Boz'u) daha önce hiç duymamıştı. Yazısında Dickens hakkında "birçok muzip yazardan, Birleşik Krallık'taki mecmua yazarlarının onda dokuzundandaha sivri, daha nükteci, daha disiplinli olduğu gerçeğinden fazlasını bilmediğimizi" söylüyordu.[3]

Poe, *Saturday Evening Post*'ta, *Barnaby Rudge*'taki cinayetin gizemini yayımlanmış ilk üç bölümden yola çıkarak çözmeye soyunmuş, büyük ölçüde başarılı olmuştu. Poe'nun *Barnaby Rudge*'a dair yorum ve eleştirileri ince bir ayarla kotarılmış bir dedektif öyküsü için gereken çerçeveyi ustalıkla ortaya koydu ve bu ince ayar Poe'nun o yıl içinde ortaya çıkan Dupin karakterinde kendini gösterdi. Dickens, 1842'de Amerika gezisine çıktığında Philadelphia'da Poe'yla kısa bir karşılaşma yaşadı. Bu karşı-

laşmada ne konuştuklarını (kısmen Poe'nun uydurma eğiliminden ve Dickens'ın kişisel mektuplarını yakmış olmasından dolayı) bilmiyoruz; fakat anlatılanlardan yola çıkarak çok iyi anlaştıklarını söyleyebiliriz. Poe, *Barnaby*'nin en önemli yönünün Barnaby ve Grip arasındaki ilişki olduğunu düşünüyordu. *Barnaby*'nin yayımlanmış bölümleri üzerine yazdığı eleştiride şöyle diyordu: "[Grip'in] gaklamaları anlatı boyunca sıklıkla, tam da olması gerektiği gibi ve sanki gelecekten haber verircesine duyulur. [Grip'in] bütün karakterinin budala [Barnaby'ninki] karşısında sergilediği rol, müzikte eşlikçinin melodi karşısında sergilediğinin neredeyse aynısıdır. Herbiri açık seçiktir. Herbiri ötekinden gözle görülür derecede farklıdır... Belki şu anda kendisi bunu idrak etmiyor ama bu açıkça Bay Dickens'ın tasarımıdır."[4] Poe, Barnaby ve Grip arasındaki ilişkiyi Dickens'ın bıraktığını düşündüğü yerden devralır ve "Kuzgun"da tekrar işler. Poe'nun kuzgunu şiirin anlatıcısının ortaya attığı sorulara bir yanıt ve derin benliğinin bir yansımasıdır.



Poe, "Boşboğaz Yürek"i 1843'te *The Pioneer*'de yayımlatmadan önce Dickens'ın-*Master Humphrey's Clock*'uyla (1840) büyülenmiş, 1841'de seçkiyle ilgili olumlu bir eleştiri yazmıştı. *Humphrey*'deki hikâyelerden "A Confession-Found in a Prison in the Time of Charles the Second"'ın ("İtiraf") en "güçlüsü" olduğunu özellikle belirtmişti. Eleştirisinde şöyle diyordu: "Öteki öyküler kısa... 'The Bowyer' ve 'John Podgers'ın anlatımları tam olarak Bay Dickens'tan beklenen kalitede değil. Muhtemelen teslim etmek zorunda olduğu için öylece baskıya girmişler... 'İtiraf'sa çok güçlü, gerçekten özgün bir anlamı olan ve tam bir ustalıkla işlenmiş bir hikâye."[5]

Birçok insan Dickens'ın pek bilinmeyen bu metninin varlığının bile farkında değildir; çünkü artık *Antikacı Dükkânı*'nı *Humphrey* içinde yayımlandığı gibi tefrika hâlinde okumuyoruz. Bu nedenle günümüz okurlarının büyük bir çoğunluğu için uzun metinler (*Antikacı Dükkânı* ve *Barnaby*) arasına sıkışan kısa öyküler kaybolup gitmiştir. Öyküde emekli bir asker, anlaşılmaz bir nedenle gözlerinden ve bakışından korktuğu yeğenini evlat edinmek durumunda kalır. Anlatıcı bu küçük çocuğun bakışını takıntı hâline getirir ve sonunda çocuğu öldürüp cesedini bahçeye gömer. Arkadaşları anlatıcıyı ziyarete geldiğinde tam çocuğun gömülü olduğu yerde onlara yiyecek içecek ikram eder. Komşunun etrafta başıboş dolaşan tazısının cesedin kokusunu alıp aralarına dalması, herkesin gözü önünde toprağı eşeleyip cesedi çıkarması, böylece anlatıcının şeytani eylemini ortaya çıkarmasıyla öykü sona yaklaşır. Anlatıcı sözlerini, bunları hapishanede idamını beklerken yazdığını söyleyerek bitirir.

Poe'nun "Boşboğaz Yürek" öyküsünün olay örgüsü ise günümüz okurları tarafından daha iyi biliniyor. Burada Poe, "kem göz"üne kafayı taktığı ve kendisine eziyet ettiğini düşündüğü birini öldüren bir katilin zihninde olup bitenlerin izini sürmektedir. Bu öyküde de isimsiz olan anlatıcı, birlikte yaşadığı yaşlı adamı öldürdükten sonra döşemenin altındaki ahşap desteklerin altına gömer, soruşturmak için eve gelen polisleri içeri davet eder ve yaşlı adamı gömdüğü yerin tam üstünde ağırlar. Yaşlı adamın kalp atışlarını duymaya devam etmesiyle ve polislerin de duyduğuna ama "korkusuyla alay etmek için" duymazlıktan geldiklerine inanmasıyla anlatıcı kendini ele verir.[6]

"Boşboğaz Yürek" Amerikalı ve İngiliz okurlar tarafından çok sevildi; tam bir "sansasyon" öyküsüydü.[7] 1843'ün Temmuz ayında *New York Tribune*'de yayımlanan eleştirisinde Horace Greeley (*Tribune*'ün kurucusu ve editörü) öyküyü "güçlü ve ustalıklı" olarak değerlendirmekle birlikte "akıl hastası bir caninin duygularının ve anlık eylemlerinin zihinlerimizi aşırı zorlayan, itici bir analizi" olduğunu da ekliyordu.[8] "Boşboğaz Yürek"in başarısının bir sebebi Poe'nun o dönemde henüz Freud tarafından tanımlanmamış "tekinsiz" kavramını kullanmasıysa, bir başka sebebi de editöryel becerileri, yani bir olay örgüsünün nasıl ustalıkla bir "hikâye"ye dönüştürülebileceğini kavrama yeteneğidir. Fakat Dickens'ın *Master Humphrey's Clock*'la Poe'nun erken dönem metinlerine ektiği tohum da hafifsenmemelidir. Bu tohumun izleri, Poe'nun, Dickens'ın yapıtları üzerine yazdığı ayrıntılı incelemelerde görülebilir. Poe, eleştiri yazılarında neredeyse her yazara "baltasıyla" vururken Dickens'ın yazdıklarıyla ilgili

tek bir olumsuz söz sarf etmemiştir. “İtiraf”ı Poe’nun gözleriyle tekrar okursak, Dickens’ın yazı kariyerinin başlarında bir delinin ruh hâliyle ne kadar derinden ilgilendiğini ve bir katili cinayete iten nedenlerin peşine nasıl düştüğünü anlayabiliriz. Şüphesiz Poe, “Boşboğaz Yürek”le Dickens’a hürmetini ifade ediyordu; fakat bunu yaparken Dickens’ın yapıtına tekrar can verip yeni bir yorum da kazandırıyordu. Bu yoruma göre, Dickens’ın “İtiraf”ı korku öykülerindeki “kim yaptı” sorusunun aksine “neden yaptı” sorusunun açıklanmaya çalışıldığı ilk öykülerden biridir.

Charles Dickens’ın *Mister Pickwick’in Serüvenleri* içinde yer alan “Bir Delinin El Yazması” bölümü, ailesinde ırsî bir delilik olduğu vehmiyle karısını ve kayınbiraderini öldürme planları yapan paranoyak bir anlatıcının hezeyanlarından oluşur. Duyuları keskin, sinirleri gergin bu anlatıcı, Poe’nun ırsî delilik, paranoya ve takıntı temalarıyla örülü birçok öyküsünü anıştıran bir atmosfere sahiptir. Eleştiri yazılarında Dickens’ı pek çaba harcamaya gerek duymadan mükemmel kompozisyonlara ulaşan bir dâhi olarak tanımlayan Poe, kimi eleştirmenlere göre “Boşboğaz Yürek”i yazarken Dickens’ın “İtiraf” metniyle birlikte “Bir Delinin El Yazması”nında etkisi altındaydı (bkz. Laurence Senelick, “Charles Dickens and ‘The Tell-Tale Heart’, https://www.eapoe.org/pstudies/ps1970/p1973104.htm). “Bir Delinin El Yazması”yla “Boşboğaz Yürek”in benzer atmosferlerini biraz olsun gösterebilmek için aşağıdaki pasajları paylaşıyoruz:

Charles Dickens, ***Mister Pickwick’in Serüvenleri*** **(Çev. Tektaş Ağaoğlu), “Bir Delinin El Yazması” bölümünden, YKY, 2011, s. 186-187.**

Cin olmasına cindim de bir noktada yanılmıştım. Deli olmamış olsaydım -zira biz deliler ne kadar keskin zekâlı olursak olalım, bazen şaşırdığımız olur- kızın benim zengin, şaşaalı evime onca devletle gelin götürülmektense kurşun kaplı sıradan bir tabuta ölüsünün yatırılmasını yeğleyeceğini biliyor, huzursuz bir uyku ânında adını sayıkladığını işittiğim kara gözlü genci sevdiğini, ak saçlı

ihtiyarla kibirli ağabeylerin yoksulluğunu giderme uğruna kurban edilmekte olduğunu anlıyordum.

Artık hatırlayabildiğim ne bir beden, ne bir yüz kaldı ama kız güzeldi, onu biliyorum. Güzeldi, evet; çünkü ay aydın gecelerde uykumdan ansızın uyanınca, çevremi saran sessizlikte, bir köşeye büzülmüş hiç kıpırdamayan çelimsiz, sıska bir karaltı görüyorum. Sırtından aşağı süzülüp harikulade bir esintiyle salınan uzun siyah saçları var. Üzerime dikili gözlerini hiç kırpmıyor ve hiç yummuyor. Hışt! Şimdi bunu yazarken bile kanım yüreğimde donuyor... Bu beden, işte o'dur. Yüz çok solgun, gözler cam gibi parıltılı, fakat ben onları çok iyi tanıyorum. O karaltı hiç hareket etmez, kimi zaman buraya doluşan başkaları gibi somurtup yüzünü buruşturmaz; fakat benim için çok daha korkunçtur o, yıllar önce beni baştan çıkarmaya uğraşan cinlerden daha korkunç: Dosdoğru mezardan çıkmış geliyor ve tam da ölümü andırıyor.

Bir yıla yakın bir süre o yüzün giderek solduğunu gördüm. Bir yıla yakın bir süre yaslı yanaklardan aşağı usul usul gözyaşları aktı, nedenini hiç bilemedim. Sonunda anladım ama. Daha fazla gizleyemediler. Benden hiçbir zaman hoşlanmamıştı; ben de hoşlandığını düşünmemiştim. Servetimi hor görüyor, içinde yaşadığı ihtişamdan nefret ediyordu; bu beklemediğim bir şeydi. Başkasını seviyordu; bu hiç aklıma gelmemişti. Garip duygulara kapıldım. Gizli bir gücün üzerime saldığı düşünceler beynimin içinde dönenip duruyordu. Hâlâ ardından ağladığı delikanlıdan nefret etmeme rağmen, ondan nefret etmiyordum. Acıyordum, evet, taş yürekli bencil akrabalarının onu mahkûm ettikleri zavallı hayata acıyordum, fazla yaşamayacağını biliyordum ama ölmezden önce zürriyetine çılgınlık aşılamaya mahkûm bir uğursuz yaratık doğurabileceği düşüncesiyle kararımı verdim. Onu öldürecektim.

Önce, haftalar boyu, hep zehir vardı aklımda; sonra suda boğmayı düşündüm, daha sonra, yakmayı. O muhteşem konağı saran alevler, deli adamın yavaş yavaş yanıp kül olan karısı... Ne harika bir sahne! Hele büyük bir mükâfat vaadi ve en sonunda aklı başında bir adamın asla işlemediği bir suçtan ipe çekilmesi! Hep bir delinin kurnazlığı yüzünden! Çok düşündüm bunu ama sonra vazgeçtim. Ah! Usturayı kayışın üstünde günbegün bilemenin, keskin ağzını ellemenin, o ince parlak ağzın açacağı yarığı düşünmenin zevki!

Öteden beri başımdan eksik olmayan âşina ruhlar, sonunda vaktin geldiğini fısıldadılar kulağıma ve ağzı açık usturayı elime tutuşturdular. Sımsıkı kavradım usturayı, usulca kalktım yataktan, uyuyan karımın üzerine eğildim. Ellerini yüzüne kapamıştı. Yavaşça çektim ellerini; hiç

dirençsiz göğsüne düştüler. Ağlamıştı; gözyaşlarının izi yanağında hâlâ ıslaktı. Yüzü sakin ve rahattı. Tam ben onun yüzüne bakarken âsûde bir gülümseme solgun hatlarını aydınlattı. Elimi usulca omuzuna koydum. İrkildi... geçici bir düştü sadece. Tekrar eğildim. Haykırarak uyandı.

Elimin bir hareketi, bir daha asla ne bağıracak, ne sesi çıkacaktı. Fakat birden bana bir şey oldu. Geri çekildim. Gözlerimin taa içine bakıyordu, dosdoğru. Nasıl oldu bilmiyordum, yıldım ve ürktüm, cesaretim kırıldı. Gözlerini yüzümden ayırmadan kalktı yataktan. Bir titreme aldı beni. Ustura elimdeydi ama kıpırdayamıyordum. Kapıya yöneldi, yaklaştı, arkasını dönünce büyü bozuldu. Fırladım, kolundan yakaladım. Bir çığlık atarak yere çöktü.

Edgar Allan Poe,
“Boşboğaz Yürek”ten
(Çev. Hasan Fehmi Nemli),
Bütün Öyküleri **Cilt 1,**
İletişim Yayınları, 2015, s. 223-224.

İşin püf noktası şurada. Siz beni deli sanıyorsunuz. Deliler bir şey bilmez. Ama *beni* görmeliydiniz. Nasıl akıllıca hareket ettiğimi, nasıl ihtiyatla, nasıl ileriyi görerek, nasıl belli etmeden işe giriştiğimi görmeliydiniz. İhtiyar adama hiçbir zaman, onu öldürmeden önceki hafta boyunca davrandığım kadar nazik davranmamıştım. Ve her gece, saatler gece yarısını vururken mandalını kaldırıp yavaşça açtım kapısını; ama sormayın, nasıl yavaş yavaş! Ve sonra başımın gireceği kadar aralayınca kapıyı, önce etrafa ışık saçmasın diye her tarafı sıkı sıkıya kapatılmış bir hırsız fenerini içeri uzattım, sonra da başımı soktum. Başımı bu aralıktan nasıl ustalıkla soktuğumu görseniz gülerdiniz; ihtiyarı uykusundan uyandırmamak için çok ama çok yavaş uzattım başımı. Yatağında uyumakta olan adamı görmek için başımın tamamını içeri sokmam tam bir saatimi aldı. Yaa! Bir deli bu kadar ihtiyatlı olabilir miydi? Ve başımı tamamen odaya sokunca, fenerin kapağını, incecik bir çizgi halinde bir ışık demeti o akbaba gözün üstüne düşünceye kadar çok büyük bir dikkatle araladım (çünkü kapak menteşeleri gıcırdıyordu). Bunu yedi uzun gece üst üste yaptım -her gece yarısı dolaylarında- ve her seferinde gözü kapalı buldum; bu yüzden de işe girişemedim bir türlü, çünkü sinirime dokunan ihtiyar adam değil, onun o Kem Gözü'ydü. Ve her sabah gün ışığında çekinmeden odasına giriyor, samimi bir ses tonuyla ona adıyla seslenerek geceyi nasıl geçirdiğini soruyordum. Görüyorsunuz ya, her gece tam saat on ikide uyurken kendisine baktığımdan kuşkulanması için ihtiyar adamın derya olması lazımdı.

Sekizinci gece kapıyı açarken her zamankinden daha ihtiyatlıydım. Öyle ki bir saatin yelkovanı bile elimden daha hızlı hareket ederdi. O geceye

kadar yeteneklerimin ve kavrama gücümün boyutlarını hiç bu denli açıkça *hissetmemiştim.* İçim içime sığmıyor, zafer duygusunu zor bastırıyordum. Orada olduğumu, kapıyı usulca açtığımı, gizli işlerimi ve kafamdan geçenleri ihtiyarın ruhunun bile duymadığını düşünmek. Bu düşünceyle hafiften kıkırdadım ve belki de ihtiyar beni duydu, çünkü irkilmiş gibi ansızın yatağında kıpırdadı. Siz şimdi geri çekildiğimi düşünebilirsiniz, ama hayır. Odası zifiri karanlıktı (hırsız korkusuyla kepenkler sıkı sıkıya kapatılmıştı çünkü), bu yüzden kapının açıldığını göremeyeceğini biliyordum, ara vermeden kapıyı itelemeyi sürdürdüm.

Başımı içeri sokmuş, feneri açmak üzereydim; başparmağım ince kapak üzerinde kaydığında ihtiyar adam, "Kim var orada?" diye haykırarak sıçradı ve yatağında doğruldu.

Kaynaklar:
Poe, Edgar Allan. "The Tell-Tale Heart." *The Annotated Poe*, der. Kevin J. Hayes, The Belknap Press of Harvard University Press, 2015. 259-265.
"Critical Notices." *Southern Literary Messenger*, cilt. II, no. 5, Haziran 1836, s. 445-460.
"Original Review." *Saturday Evening Post*, Mayıs 1, 1841.
"Review of New Books." *Graham's Magazine*, Mayıs 1841, Mayıs 1841, s. 248-251.
Hutchisson, James M. *Poe*. University of Mississippi Press, 2005.

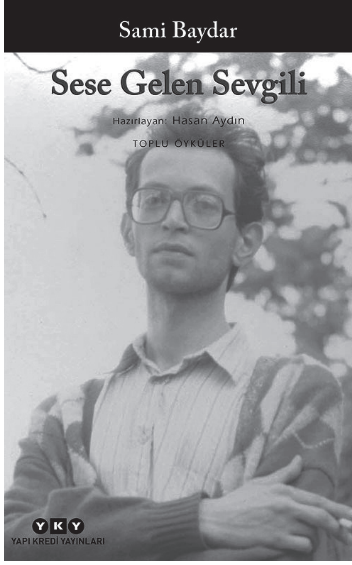
Dipnotlar:
1 Hutchisson, James M. *Poe*. University of Mississippi Press, 2005, s. 62.
2 A.g.y., s, 57.
3 Poe, Edgar Allan. "Critical Notices." *Southern Literary Messenger*, cilt. II, no. 5, Haziran 1836, s. 447
4 Poe, Edgar Allan. "Original Review." *Saturday Evening Post*, 1 Mayıs, 1841.
5 ¾. "Review of New Books." *Graham's Magazine*, Mayıs 1841, s. 249.
6 Poe, Edgar Allan. "The Tell-Tale Heart." *The Annotated Poe*, der. Kevin J. Hayes, The Belknap Press of Harvard University Press, 2015, s. 265.
7 Hayes, Kevin J. Annotations of "The Tell-Tale Heart," by Edgar Allan Poe, *The Annotated Poe*, der. Kevin J. Hayes, The Belknap Press of Harvard University Press, 2015, s. 259.
8 A.g.y.

"Finding Mr. Poe: Intertextuality and Periodicity between Edgar Allan Poe and Charles Dickens",
The Research Society for Victorian Periodicals. Yazısının çevrilmesine izin verdiği için Katie Bell'e teşekkür ederiz. Twitter @decadentdickens
http://rs4vp.org/finding-mr-poe-intertextuality-and-periodicity-between-edgar-allan-poe-and-charles-dickens/

Sami Baydar Öykülerinde Ses ve Harf: "Dünyadan Çıkış Yolu" Olarak Yazı ve Anlamsızlık

Orçun Ünal


VINS
ET



Sami Baydar'ın Öykücülüğü Üzerine

29 Ekim 2012 tarihinde kaybettiğimiz ressam ve şair Sami Baydar'ın öyküleri, Türk öykü edebiyatı geleneğinin kıyısında, çözülmesi zor, marjinal metinlerdir. Baydar, çoğunlukla, kurgusal yapısı zayıf veya dağınık, imgeleri birbirine uzak, tek ve somut bir anlamın yüklenmesine izin vermeyen, bir rüyanın kaygan ve sarsak atmosferine sahip öyküler kaleme almış, bunları *Dünyadan Çıkış Yolları* (Cumartesi Yayınevi, 1990) ve *Dünyada Anılara Bakıyorum* (Yayınevi Yayıncılık, 1991) adlı iki kitapta toplamıştır. Hasan Aydın tarafından hazırlanan ve 2015 yılında Yapı Kredi Yayınları'nca yayımlanan *Sese Gelen Sevgili* adlı toplu öykülerinde, buna, "Kalanlar" başlığıyla iki kitabına girmemiş metinler de dâhil edilmiştir.

Baydar'ın öykücülüğünün, çoğunlukla ressamlığının ve şairliğinin gölgesinde kaldığını söylemek mümkündür. Ancak bu

gölgede kalma durumu, gerisinde kalmak anlamına gelmez. Öyküleri, daha doğru bir deyişle düzyazı metinleri, en az şiirleri ve resimleri kadar güçlü, karışık, çok katmanlıdır. Özgünlükleri de bir artı değerdir. Kimsenin mirasını taşımazlar.

Baydar'ın metinlerini ilk okuduğumda, bende, tutulacak yeri olmayan sıcak bir küre hissi uyandırmışlardı. Her okuduğumda hâlâ aynı hisler uyanıyor içimde. Baydar'ın bir metnini, özellikle de uzun olanlarını okumayı bitirdiğinizde nereden tutup nasıl taşımanız, nereye götürmeniz gerektiğini bilemezsiniz. Size hiçbir ipucu vermezler. Bu yüzden, aceleci bir okurun nüfuz edemeyeceği, kolaylıkla elinden bırakabileceği eserlerdir Baydar'ınkiler.

Sami Baydar, ressamlığı dolayısıyla bekleneceği gibi, iki boyuta, durağanlığa sıkışmış, tek anlamlı hikâyeler değil, büyük ölçüde üç boyutlu, sırtını dramatik yazına yaslayan, dinamik ve çok anlamlı metinler üretmiştir. Gerçeküstücülük, ortak özellikleridir. Çoğu metin, masalsı unsurlarla bezenmiştir veya güçlü bir masal atmosferi taşır. "Küçük Colette" öyküsü, hem sıkı kurgusu hem de modern masal havasıyla iyi bir örnek teşkil eder. Baydar'ın anlatıları genellikle bütüncül değildir, parçalı bir yapıya sahiptir. Okura bir bağlantısızlık, bir kopukluk hissi verirler. Bambaşka kaynaklardan koparılmış, yan yana getirilmiş kolaj çalışmaları gibidirler. Felsefi bir bilgelik, aforizmal sözler de gözden kaçmaz. Üzerinde uzunca düşünülüp taşınılmış bir dünya görüşü kendini alttan alta belli eder.

Postmodern stratejileri geniş ölçüde kullanan Baydar, metnin kurgusallığını bilinçli şekilde ön plana çıkarmış, 'yazar'ı gerçek bir kişilik olarak sorguya çekerek kurgusal bir yazarı metne dâhil etmiştir. Bu yüzden, metinlerine sık sık 'yazar'ın sesi karışır. Bu ses, çoğunlukla ikinci bir şahsa (bir sevgiliye veya doğrudan okura) hitap eder. Baydar'ın metinlerinde, edebi türlerin karıştığı, karnavallaştığı da görülür. Roman (sadece ad olarak), öykü, şiir ve dramatik yazın birbirine geçer, bulaşır, sınırları saydamlaşır. Türler, birbirlerini nesne olarak kullanırlar: öykünün içindeki 'roman'ın nesnesi tiyatrodur mesela (s. 76). Bazen de türler iç içe geçer: "Roman bir tiyatroda geçmektedir." (s. 76, 79) Baydar, her edebi türü sınırlarının ötesinde kullanarak anlatım yollarını genişletmeyi, çeşitlendirmeyi amaçlamaktadır belli ki. Marlon Brando, Sir Isac (sic) Newton gibi ünlü kişiliklerin kurguya dâhil edildiği, kurgulaştırıldığı ve onlara bambaşka bir ses verilerek, farklı bir tarih/özgeçmiş yüklendiği görülmektedir. Öykülerde, birçok kez başka metinlere

açık veya gizli göndermeler yapılmış, metinlerarasılık da ıskalanmamıştır.

Baydar'ın öykülerinin çoğunda, poetik bir dil kullandığı gözden kaçmaz. Hatta bazı metinlerinin düzyazı olarak başlayıp dizeye dönüşerek bittiği görülmektedir (bkz. "Gözlerimi Açıp Görmeyi Öğrenince"). Şairliği düşünüldüğünde, bu gayet doğaldır. Ancak bu şiirsellik öykücülüğünün geç döneminde, özellikle hayattayken kitaplaşmayan metinlerinde büyük ölçüde kaybolur. Öyküleri daha belirgin bir kurguya sahip olurken dil şiirselliğini yitirir, âdeta mekanikleşir. "Kalanlar" bölümünde, "Reprodüksiyon Bahçeleri"nden sonra gelen ve 1996-2007 yıllarına ait öyküler, neredeyse bir sinopsis tadı verirler.

Teatral tarzda diyalog, açıkça Baydar'ın tercihlerinden biridir. Ancak bu diyaloglar gerçek bir iletişimin değil, bir iletişimsizliğin diyaloglarıdır. Âdeta birbirlerine teğet geçerler. Kişiler birbirleriyle konuşmaz, birbirlerine cevap vermezler. Kopuk, yan yanayken bile yalnız insanların sesleridir bu konuşma(ma)lar. Kolayca monologlara dönüşürler bu yüzden.

Şekil açısından da Baydar'ı belirleyen, alametifarikası olan bazı özellikler söz konusudur. Bunlara örnek olarak, büyük harf kullanımı, altı çizili kelime ve cümleler, yabancı kişi adları (Unusy, Evalema, Elizabet, Will, Colette, Cleo, Lanis vb.), yabancı sözcük kullanımı (özellikle Fransızca), öykü içinde ara başlıklar ve tekrar eden noktalama işaretleri (iç içe parantezler, arka arkaya iki nokta üst üsteler, hece ve cümle ayıran kısa çizgiler) sayılabilir. Baydar, böylece yazının imkânlarını sonuna kadar kullanmaktadır. Onunkiler yalnızca yazılabilecek metinlerdir. Kayıpsız seslendirilemezler, seslendirilirlerse mutlaka bir şeyi kaybederler.

Aşk, cinsellik, cinsiyet rolleri, çocukluk, yalnızlık, ses/sessizlik, ezoterizm, rüya/düş, kaçış ve ölüm metinlerde ön plana çıkan konulardır. Fakat Baydar bunlardan hiçbirine belirgin olarak ağırlık vermez. Her metninde bu temalar farklı oranlarda karşımıza çıkar. Ne var ki bu ele alışlar uçucudur. Yazarın herhangi bir temaya dair görüşünü kesin olarak kavramak güçtür.

Baydar'ın öykülerindeki karakterler de hayaletler gibi yarı saydamdır. Çoğu zaman bir karakterden ziyade, bir anlatıcı sesten veya bir cepheden ibaret yarı-karakterler söz konusudur. Elle tutulabilecek, somut, reel figürler değillerdir.

Baydar'ın metinlerinin sonuna düştüğü tarihlerden, öykülerini bir-iki ay, hatta bazen bir gün gibi kısa sürelerde yazdığı anlaşılmaktadır. Belli ki öyküleri uzun, düşünsel bir

planın değil, ani ilhamların, içsel patlamaların ürünleridir. Metinlerdeki parçalılık, süreksizlik ve kopukluk ile dilindeki gramer hataları da bu yazış tarzına bağlanabilir.

Toparlayacak olursak, Sami Baydar'ın öyküleri klasik öykü formundan uzak, özgün düzyazı metinlerdir. Hem Türk öykücülüğü içinde geri planda, hem de Baydar'ın sanatçı kişiliği özelinde şiirlerinin ve resimlerinin gölgesinde kalmalarına rağmen, dikkatle ele alınmaları ve üzerlerinde uzun uzun düşünülmeleri gerekmektedir. Aksi takdirde, benzerine az rastlanan bir değerin, orijinal bir sesin yitip gitmesi işten bile değildir.

Dünyadan Bir Çıkış Yolu Olarak Yazı ve Anlamsızlık

Sami Baydar'ın *Dünyadan Çıkış Yolları* adlı kitabının neredeyse tam ortasında "Dünyadan Çıkış Yolları" öyküsü yer almaktadır. Peki, nedir bu dünya? Kapalı mıdır? Ondan çıkış yolları var mıdır? Varsa nelerdir bu yollar?

Baydar'ın 'dünya'yla veya böyle adlandırdığı her neyse onunla bir sorunu olduğu açıktır, ancak onun dünyasını bir varoluş sıkıntısı, bir dünya ağrısı olarak okumak ve çıkış yollarını 'sanat' olarak yorumlamak kanımca yetersizdir. Baydar'ın metinlerindeki, özellikle de "Dünyadan Çıkış Yolları" öyküsündeki dünya daha ziyade bir hapishanedir: bir dil hapishanesi.

Başta F. Nietzsche olmak üzere, R. Barthes, M. Foucault ve L. Wittgenstein gibi düşünürler dilin düşünce ve var oluş için bir hapishane olduğunu kabul etmiştir. İnsan olarak, dilin içine doğar, onun içinde büyür, belleğimiz ve akli yetimiz zayıflasa bile yine onun içinde ölürüz. Dil bizi bir ömür boyunca takip eder. Bildiğimiz, kullandığımız, konuştuğumuz dil (veya diller) hem bir(er) imkân hem de bir(er) engeldir. Bu araç sayesinde anlaştığımız gibi, yine bazen bu araç dolayısıyla anlaşmazlığa düşeriz. Dil bazen mükemmel bir aynadır: zihnimizi, ruhumuzu birebir yansıtmayı başarır. Bazen de kör bir duvardır: herhangi bir işe yaramaktan çok bizi engeller, kısıtlar, sınırlarımızı belirler. Bizi hem doğadan hem de aynı dili konuşmadığımız insanlardan ayırır, koparır. Onu aşmak veya ondan çıkmak da öyle kolay değildir.

Resim, heykel, müzik gibi sanatlar, dil dışı ifade yollarıdır ve dilden çıkışın imkânlarını sunarlar. Baydar, daha en baştan resim sanatını seçerek belki de dilden ve sözden kaçınmış, hapishaneden bu yolla çıkmayı denemiştir. Ancak belli ki resim tek başına yeterli değildir. O, bir kaçınma yoludur, bir kaçış yolu değildir. O yüzden, Baydar dilin ve yazının

cazibesine kapılıp edebiyata geri dönmüş olmalıdır.

Baydar için, dünyadan çıkış dilden çıkış demektir. Başta "Dünyadan Çıkış Yolları" olmak üzere, metinlerinden hareketle, birkaç farklı çıkış yolunun denenebileceği sonucuna varılabilir:

Bu yollardan birincisi, bütün dilleri bilmektir: "Yalnızca dünyadaki bütün dilleri bilmek isterdim. Anlayabilmek için doğanın bilinmezini." (s. 77) Bir, iki veya üç değil, bütün dilleri bilmek dili aşmanın, dünyadan çıkmanın ve bir bilinmeze, bir sırra ermenin yoludur belki. Ama gerçekleştirilmesi mümkün değildir. Açıkça bir fantezidir.

İkincisi, sessizliktir: "Konuşuyorlardır ve biz anlamıyoruzdur. Doğayla bir başına kalıp çekilmek, anlamaya, düşünmeye çalışmak. Bu aynı anda bir dilsizliktir de; dilsiz, sessiz bir doğa ve ben." (s. 77) Dil bir hapishaneyse ondan çıkmak sessizlikle, dilsizlikle mümkün olabilir. Wittgenstein da *Tractatus*'u, "Üzerinde konuşulamayan konusunda susmalı." diyerek kapatır: sözün bittiği yerde –ki bir yerde bitecektir– susmak gerekecektir. Doğa dilsizdir, "dünya sessiz döner." (s. 76, 78) "Hz. Süleyman gibi Kuş Dilini, Çiçek Dilini" (s. 80) bilmek gerekir. İnsan olmaktan vazgeçip bir hayvan, bir bitki veya bir nesneye dönüşmek lazımdır (krş. "Elizabet" öyküsündeki 'nesne anlatıcı' ve "Meçhul Sevgiliye Veda Senfonisi" öyküsündeki 'Çam-Adam'). Ne var ki dilin hadım edilmesi de kolay değildir. Suskunluk, bir kaçış yolu değil, bir kabulleniştir. Ayrıca yalnızlığı da beraberinde getireceği açıktır.

Üçüncüsü, ki bence Baydar'ın kabul ettiği yol budur, anlamı kırmak, anlamsızlığa yaklaşmak ve orada yeni bir anlam aracı bulmaktır. Anlam olmadan anlatmaktır: "Bir anlam vardı bunun içinde. Anladığımı sanmıyorum. Anlamadım. Anladım mı? Bir anlamı yok, bir dokundurma var bu sözlerin içinde." (s. 80) Dilden çıkış yolu, dilin araçlarını kullanarak anlamı reddetmek, anlamsızlık içinde dil dışı bir şeyi sezdirmek, dokundurmaktır. Nietzsche'ye göre de, gerçek, dilin dışında aranmalıdır.

İşte tam bu noktada, dilin iki farklı biçimi olarak söz ve yazı arasında bir ayrım yapmaya başlamak gerekir. Baydar'ın bu konudaki görüşleri oldukça karmaşık, hatta bazen çelişkilidir. Ancak metinlerinden anlaşıldığı kadarıyla, anlam, sözde ve seste kırılamaz, çünkü ses boşluktur. "Dünyadan Çıkış Yolları"nda Engin[1] ve Yazgülü konuşurlarken "birden genç bir kız sesi gelir dışarıdan. Apartmanın bütün pencerelerinden insan başları çıkarak bu sesin sahibini ararlar." (s. 69) Bundan sonra gelen

"GENÇ KIZ SESİ:" sözcüklerinin yanında ve altında büyükçe bir boşluk vardır. Sesin kâğıttaki karşılığı, boşluktur. Biraz aşağıda GENÇ KIZ, "Ben yalnızım sanıyordum. Beni duyacağınızı hiç düşünmemiştim." (s. 69) diye seslenir penceredekilere. Böylece ses, boşluk, yalnızlık ve duyulmamak eşitlenir.[2]

O zaman geriye kalan tek çıkış yolu yazıdır, yazıda anlamı bozmaktır. Baydar'ın ifadesiyle harftir, işarettir. Engin, "[...] harfler yoktur. [...] koyunun harfi bulunmaz. Doğada yoktur." der. Doğa, sessizlik, dilsizliktir; bitkiler ile hayvanların dünyasıdır. Ses, doğada vardır ve anlamlı ses olarak sadece insana aittir, insan sesidir.[3] Harf ise doğada bile yoktur: "Dünyanın harfi yoktur." (s. 76) Dünyanın harfi yoksa harf dünyanın dışındadır. Harfe sığınmak, dünyadan çıkmanın bir yoludur. Engin, tam burada kendiyle çelişen bir şey söyler: "Harf nedir: SES." (s. 76) Harf, belki bir süre için sesin yansıması olmuşsa da, sonra ayna kırılmış, harf başka bir dünyada hapsolmuştur. Ses, varlığın, var olmanın, orada olmanın göstergesidir. Harf ise bir izdir, artık orada olmayana, mevcut bulunmayana işaret eder. Genç Kız'ın sahnesinin hemen ardından Engin, Yazgülü'ne şöyle der: "Ben, işaretler, yorumlanacak şeyler bırakmıyorum geleceğe." (s. 70) İşaretler, geleceğe bırakılacak izler değildir. Yazı, şimdi bakılacak bir aynadır. Aynanın karşısındaki çekildiği zaman, aynada da bir yansıma kalmaz. O yüzden, yazarın ve her okurun şimdisi farklıdır, her biri kendi şimdisinde bakar bu aynaya.

Genç Kız sahnesinden hemen önce Engin'in söyledikleri, yazının 'aynasallığı' bağlamında ayrı bir önem kazanır:

"Aynada gördüğün derinlikten ilerleyemezsin, ancak geri gidersen o derinliğe girip yol alabilirsin. Düşünmek de budur işte. O geri geri giderek girdiğimiz yol: düşünce alıp bizi buraya kadar getirdi işte, aynanın önüne. Şimdi oradan daha ileriye gidemiyoruz. Ancak aynanın içine girip ilerlediğimiz gün dünya değişmiş olacaktır. Bugüne kadar dünyada hiçbir şey değişmemiştir. Biz yalnızca geri geri yürümüşüzdür o yolda (*düşünüp*). Düşünce katıdır, tektir, bir vücuttur, gelişmesi gerilemesi hiçbir zaman olmamıştır. [...] Tek ilerlememiz içine girmemiz gereken aynadır." (s. 68–69)

Uçup giden, tutulamayan ve geride yalnızca bir boşluk bırakan sesin/sözün aksine, yazı zihnimizin aynasıdır. Dünyanın değişmesi, dünyanın ortadan kalkması için o aynanın içine girmek gerekir. En azından Engin böyle söyler. Ne var ki öyküde bir ayna yoktur, ondan geriye sadece bir iz kalmıştır: "Yazgülü, duvarda bir aynanın bıraktığı kirden dikdörtgenin önünde durur." (s. 68)

Yazgülü, biraz aşağıda Engin'e sorar: "Duvardaki ayna ne oldu, kırıldı mı?" (s. 72) Ancak Engin bu soruya cevap vermez, lafı geçiştirir. Evet, ayna kırılmıştır. Aynaya bakarak, yani yazıyla ve anlamla, düşüncede ilerlenemez. Aynaya girmemiz gerekir. Bu da o aynayı, yani yazıdaki anlamı kırmakla mümkündür. Anlamı kırmak, zihnimizin içindekileri, bir anlam ifade edecek şekilde derleyen, düzenleyen mantığı devre dışı bırakmak ve bilinçaltına, hatta biraz da mistik bir bilinçdışına başvurmakla mümkün olacaktır. Aslında, Baydar'ın burada kastettiği yazı türü, düzyazıdan ziyade şiir gibi görünmektedir. Türü ne olursa olsun, Baydar böyle bir metnin tarifini kendisi yapmaktadır zaten: "Bir düğüm atmak değil, yalnızca uçları çoğaltmak. Birbirine eklenebilecek uçlar yaratmak. [...] Bakan bozulmuş ağlar yerine sallanan uçlar görmeli." (s. 79)

Kaybediş veya Birleşme

Baydar, "Dünyadan Çıkış Yolları" öyküsünde iki yerde kaybetmekten bahseder: "Bu roman boyunca yitirdiğimiz, bir daha bulamayacağımız tek şey bu pantufla tekidir." (s. 76) ve "Şimdi geri istiyorum, o vermek istemiyor. Hiç vermek istemiyor. Yalnızca, 'Kaybettim,' diyor." (s. 81) Oysa bu öyküde *sessizce* kaybedilen çok önemli bir şey daha vardır. Bir 'ses' veya 'psödo-ses' (çünkü bu bir tiyatro oyunu değildir, bir öyküdür ve hiçbir zaman seslendirilmeyecektir) olarak öyküye giren SIR ISAAC NEWTON, iki "A" harfinden birini kaybederek SIR ISAC NEWTON olarak görünür. Yitirdiği harf, rastgele bir harf değildir. Hem Latin alfabesinin birinci harfi hem de ismin içinde yan yana bulunan iki ünlüden biridir.

A|A
birdenbire
A|
olur.

Bir psödo-ses olarak Sir Isac Newton yazıya ait bir şeyi, bir harfini kaybederken, ilk "A" harfi de âdeta aynadaki yansıması olan ikinci "A" harfini yitirir. Sir Isac Newton şöyle der: "Bugün ben Sir Isac Newton olabilirim. Bunu fark etmedikten sonra. İnsan kim olduğunu fark etmedikten sonra, kim olduğunun ne önemi, ne yeri var ki." (s. 79) Herhangi bir şey olunabilir; ama olmak tek başına yeterli değildir. Kim olduğunun farkına varmak gerekir ki bu da bir tür aynayla mümkündür: zihinsel bir ayna.

Konuşmada, konuşan ve dinleyen aynı zaman dilimi içindeyken, yazıda, konuşan ve okuyan ayrı zaman dilimleri içinde bulunur. Hatta yazan kişi bile kendini aynı anda okuyamaz. Yazı, yazar dâhil herkes için gecikmeli bir aynadır. Baydar'ın George Berkeley'in "Esse estpercipi" sözünü

hatırlatan “Madde yoktur aslında onun adı Görünür’dür. Her şeyin görünür olmasıdır tek madde.” sözleri, “Anlaşılma burada işte: GÖRÜNÜR” (s. 79) cümlesiyle son bulur. Yazıda görünür olan, kendini fark edecek, anlayacak ve anlaşılacaktır.

“Ayrıntı Anlamsız Bir Sözcükse” adlı metinde, parantez içinde, söz ve yazının arasındaki ayrımı bulanıklaştıran, onların karşıtlıklarını kaldıran şu cümleler geçer:

“Cüce [...] bir paragraflık aşağıdaki konuşmalardan birini yaptıktan sonra tekrar merdivenin ilk basamağına dönüyor, [...] tekrar bu paragrafları konuştuktan sonra ilk basamağa geri dönüyor. Son üç paragraflık konuşmasını ise merdiveni inerek sırtı kapıya dönük olarak yapar.” (s. 49–50)

Bu cümlelerde, cücenin konuşması yazıya geçirildiğinde mi bir veya üç paragraf tutmuştur yoksa cüce kâğıt üzerinde bir veya üç paragraf tutan bir metni mi okur, belli değildir. Artık, söz ile yazıdan hangisinin ilk ve asli olduğunu söylemek mümkün değildir. Söz yazının içindedir, yazı sözün içinde. İkisi, birbirinden ayrılmaz şekilde birleşmiş, bütün olmuştur. Dünya ve ayna birdir.

Baydar, “Dünyadan Çıkış Yolları” öyküsünde de “Okuma eylemi bunu yazına dönüştürür.” (s. 76) ve “[...] roman okunmaktadır (*oluşmaktadır.*)” (s. 79) diye yazar. Oysaki bir metnin okunabilmesi için oluşmuş olması gerekmektedir. Okunuyorsa bitmiştir, oluşamaz. Baydar, böyle bir paradoksu sesin ve harfin, sözün ve yazının nasıl iç içe geçtiğini, ayrılmaz bir bütün haline geldiğini göstermek için kullanmıştır. ISAC ismindeki “A” harfi de belki yansımasını kaybetmemiş; aksine, onunla birleşmiş, bir olmuştur.

Bir Yazı Makinesi Olarak Yazar

“Sinüs Dalgası” adlı öykünün başında (s. 53) piston, tekerlek, makara, uç, kalem gibi parçalardan oluşan ve kâğıtta bazı şekiller ortaya çıkaran bir düzenek anlatılır. İlgili bölümden, bu düzenek veya makinenin tam olarak nasıl işlediğini kavramak güçtür, ancak parantez içinde verilen ifadelerden aşağıdaki denklikler çıkarılabilir:

Kalem	=	kahraman
Makara	=	ben
Piston	=	kahraman / çocukluk
Tekerlek	=	öykü
Uç	=	final

Baydar, bu bölümde âdeta bir yazı makinesini tasvir etmektedir. ‘Ben’, yani yazar, bu makinenin yalnızca bir parçasıdır. O, bu düzenek içinde, R. Barthes’ın “Yazarın Ölümü”nde ‘modern yazman’ (scriptor) için söylediği gibi, yazma eyleminin kökeni veya kaynağı değil, sadece bir aracıdır. Böylece yazma eylemi mekanikleştirilmekte, bir yaratıcı

ruh veya dehanın işi olmaktan çıkarılmaktadır. Bu da Baydar'ın dilinin ve anlatımının geç dönemde mekanikleşmesine, klasik anlamda bir edebiliği yitirmesine paralellik göstermektedir. Yeni bir edebi nitelik, geleneksel edebilik reddedilerek inşa edilmektedir. Yazının içindeki insansı, birine hitap eden, onu çağıran ses de yitmiştir:

"Elvan, bir şiir yazdı. Şiirini Osman Bey'e okuttu. Osman Bey, ona yazıldığına inanmazken onun resimlerini yaptı. Elvan, amatörce dedi. Osman Bey'in sevdiğini sandığı Elvan, arkadaşının kardeşiyle yattı. Elvan, gülerek bunları Osman Bey'e anlattı. Elvan onun piyano çaldığını söyledi. Elvan'ın arkadaşlarını bilmezdi Osman Bey." (1998 tarihli "Romantik Tehdit", s. 230)

Yazarın mekanikleşmesi ve bir yazı makinesine dönüşmesi, aynı zamanda, yazıda anlamın kırılmasıyla da bağlantılıdır. Bir makinenin yaptığı işin 'anlam'ı yoktur. Makinenin işlevi vardır. Doğru çalıştığı zaman bu işlevi yerine getirir: keser, parçalara ayırır, taşır, kaldırır vs. İlk başta belirlenen işlevinden, üretiliş amacından başka bir şey yapması mümkün değildir. Zannımca, Baydar'ınki gibi anlamı kırılmış, yazın-karşıtı (anti-littéraire) bir yazın da yazarını dünyadan çıkarırken bir makineye dönüştürmüş, böylece onu başka bir dünyaya hapsetmiştir.

Odasından hiç çıkmayan ve "Dünyadan çıkış yollarını yalnızca odalara kapatılan çocuklar bilir," (s. 66) diyen Engin büyümüş, o ilk odadan çıkmayı başarmış, ama hem tanıdık hem yabancı bir şeyle başka bir odaya kapatılmıştır:

"Engin'in odası yoktu. Evde Engin'in odası boştu. Engin'in evine Pelin cumartesi sabahı gelmişti. Engin kapı zilinin sesiyle uyanmıştı. Büyükbabası kapıyı açmıştı. Engin, pijamalarını çıkarmıştı ve büyükbabası yatakları toplamıştı. Engin'le büyükbabası aynı odada yatıyordu." ("İlk Aşk", s. 232–233)

Kaynaklar:

Barthes, Roland (2011). "Yazarın Ölümü". (Çev. R. Levent Aysever), *Bibliotech*, 13, s. 13-15.
Baydar, Sami (2015). *Sese Gelen Sevgili - Toplu Öyküler*. (Haz: Hasan Aydın), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
Wittgenstein, Ludwig (2003). *TractatusLogico-Philosophicus.* (Çev. Oruç Aruoba), 4. Baskı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Dipnotlar:

1 "Dünyadan Çıkış Yolları" öyküsünden sonra da karşımıza çıkan Engin karakteri, Sami Baydar ile belirgin otobiyografik ortaklıklar taşımaktadır: "Geleneksel Türk Sanatları bölümünü kazandı Engin. [...] Engin, ülserdi. Okuldaki ilk iki hafta geçince, yeni evine ilk gittiği gün midesi delinmişti. Acele hastaneye götürüldü. Cerrahpaşa'ya ve ameliyat oldu." ("Dünyada İlk Kez", s. 244)

2 Burada, Jacques Derrida'nın söz-merkezciliğe (logosentrizm) ve onunla denk tuttuğu ses-merkezciliğe (fonosentrizm) karşıtlığı akla gelmektedir. Derrida'ya göre, logos, yani söz, "varlık metafiziği" olarak adlandırdığı Batı metafiziğinin temelini oluşturur. Batı'nın düşünce tarihinde Platon'dan Hegel'e kadar, söz her zaman yazıdan önce gelmiş, yazı sadece sesin/sözün bir temsili veya ikamesi olarak görülmüş, gösterenin göstereni kabul edilmiştir. Derrida ise, dilin ve düşüncenin gelişimi için yazının kaçınılmaz olduğunu savunmaktadır. Konuşma dili ve toplum yaşamı gibi, yazı da insan olmanın temelinde yer alır.

3 Engin'e anlattığı düşünde, Yazgülü, bu sesi hem doğumu hem çocuğu hem de kocası olan bir erkeğin vücudunun içinde hapsolunca bulur ve onun sesiyle konuşmaya başlar. (s. 78) Diğer yandan, "vücudumuzdan yıldızların eksiklerini [...] ancak göğsünden süt gelebilen bir erkek kendi kanıyla" (s. 73) giderebilir. Buna göre, kadın erkekleştiğinde bir sese sahip olurken, erkek de kadınlaştığında tamamlanır.

4 Yalnızca yazıda ayırt edilebilecek "Isaac" ve "Isac" isimleri, yine Derrida'yı ve onun différance kavramını hatırlatır. Fazla "A"-nın ses değeri yoktur. İki ismi ayırt eden, sadece yazıdır.



ÇİZİM: PAUL KLEE

SAFRAN KURSAK

Mustafa Orman

"Bana karga ile söğüt ağacının hikâyesini anlatmıştı anneannem. Yaşlı söğüt ağacının içini yıllarca oyup durmuş karga. Bir sabah, söğüt ağacı kıpırdamış, "Ey karga," demiş. Titremiş. "Yıllardır içimi oyup durursun. Gövdem dışarıdan kalın görünür, ama içeriden ipince, senin bundan haberin var mı? Tamam, yavrularına yuva yaparsın, onları korursun, ama ben hepinize yetendim, neden içimi oydunuz? Söyle ey karga, oymakla beni değil kendinizi bitirdiniz." Karga şaşırmış, etrafına bakınmış. Diğer kargalarla göz göze gelmiş. "Ne dersin ki, ey söğüt," diye bağırmış. Sonra söğüt, çaresiz başını eğmiş, susmuş. Söğüdün gövdesinden başlayarak dallarının inceldiği yere kadar içini oymuşlar. Güya yuva yapmışlar kendilerine, güya yıllarca burada korunacaklarmış. Ama her şeyden habersizlermiş. Günden güne oydukları, söğüt ağacının çatırtıları yavaş yavaş duyulmaya başlanmış. Oysa söğüdün, onları uyarmasının

nedeni buymuş. İnceldiği yerden kendilerini de söğüt ağacını da yok edeceklermiş. Gündüzün kendini akşama teslim ettiği saatlerde, söğüt ağacındaki çatırdamalar çoğaldıkça çoğalmış. Öyle ki, karanlığın sessizliği içinde, bu ses daha da şiddetli olmaya başlamış, söğüt ağacı ansızın yere kapaklanmış, dalları toprağa saplanmış, incelmiş dallarından gövdesinden karga ölüleri akmış. Üzüntüsünü içine kilitleyen karga, başını alıp gitmiş."

Kendimden geri kalan her şeyi onun için harcıyorum; zamanım, gözlerim, dilim, kulağım onun elinde. Bir karga için fazla bunlar. Bundan alamıyorum düşüncelerimi. Düşüncende, tepende olacağım. Kavrayışında eğileceğim, yalanında ortaya çıkacağım. Sabırsızlığında, ikiyüzlülüğünde yakınında bir yerlere konacağım. Dedim ya, bir karga için fazla. Belki de bir karga değilim, bir karganın kılığına girmişim, onun hazır bulunuşunu taklit etmişim. Senin içinin düşeniyim belki de. Safran, nasılımı, asılımla örtenim, anlat, anlat da uzaklaştırsınlar kendilerinden seni:

Kırılmanın telaşa düştüğü yerdeyim, bir anın diğer bir anısına katlanamıyordum. Yok saymanın hazırlığını çelişkileri etrafımda toplayarak sürdürüyordum. Coşkunun boşalan balon büzülmüşlüğüyle gözlerimin içine düştüğünün farkındayım. Denemelerimin bir başka denemenin kalkışmasına giriştiğini gözlemliyordum. Yalnızca benim kenarlarımdan geçen, bütünlüğü kesen, parçalara ayıran, sonra o parçaları birleştirmeyi amaçlayan, başarısız denemelerimin istenci. Ve bu istencin beni attığı yeri biliyordum. Nereden bakarsam bakayım, yok oğlu yok benim yaşamım. Ben sesimi sessizliğimde arıyordum, onlar boyuna kapı kapı dolaşıyor, insanların yüzlerine duruyor, yol olan bütün yolları deniyordu. Cümlelerimi tamire verdim, dedim. Sonra yürüdüm. Ben Safran Kursak: Buranın burasında başkalarının başkasıyım. Bahsettiğiniz yüksekliklerinize çıkamadım, çok aşağıdaydınız. Yanıldınız. Gösterdiğiniz işaretlerin körüydüm. Sıskalığım, hatırtraş soğukluğum: Ben ağız yoksulu, göz kulak zengini Safran Kursak. Başkalarının gözünde iyi olmak, insanı gerçekten de iyi insan yapar mıydı? Kafamdaki sorularla geçinemedim, size yönelttim. Oysa hınzırlığımız, başkasının yüzümüze, "Çok iyi bir insansın," demesiyle, o ucuz tebessümle akmıyor mu? Ah bu gerçekleri söylemenin suç sayıldığı yer; nasıl da sahte, nasıl da biçimini biçimsizlikten alıyordu. Benim durmuşluğum, durmamışlığımdan daha çok söz ettiriyordu.

Kırıklarım arasında akan şurubun beni iyileştireceğinden habersizim. Hadi Safran, konuş. Bak yine pişman olacaksın. Pişmanlık bedava, dert etme. Dünyanın camekânlarında bulunmayı içimde öttüren, savsaklayan eksik yanlarımı elbette biliyo-

rum. İşime gelmediğinden olsa gerek, kimseye çaktırmıyorum. Kutsallık anlaşılmamakla eşdeğerdir, diyorlar. Tutup kızıyorum, iç mengenemde sıktıkça başka şekillere getiriyorum. Kızıyorum yine. O zaman benim anlamadığım her şey kutsal mı oluyor? Ben insanları günden güne hiç anlamıyorum. Bu yüzden insanları kutsal görmekten uzaklaşıyorum, onlardan tiksinmem önce kendimden başlıyordu. Mükemmelliğe ulaşmak düşüşü kolaylaştırıyordu, oysa benim acemiliğimi ustalaştırmam gerekiyordu. Herkesin gözünde kendimi yenilememin yaranmazlığını kendimde görüyorum. Ama işte öyle değil. Bu ne telaş? Bırak, aynı kal sen, kendileri yenileme telaşına düşüp yitirsinler kendini. Gel hadi. Durma öyle. Konuştuğun yerden de bir haz alamıyorsun. Nereye böyle, deyip afallıyoruz. Yapma canım. Etme. Bırakma kendini. Sen de benim bulunduğum her yere konmazsan olmaz değil mi? Dinle şimdi: Yazdıklarımın bana yararı olmadı. Zararlar verdirdi, yaralar açtırdı, küskünlükler doğurdu, ayrılıklara yol açtırdı. Ona buna merhem, bana yara kaldı. Saramadım. Hadi canım derler buna. Gittin de nereye vardırdın. Sen dâhil buradan geçenler de güdük. Sonra noktayı koydum. Çoğalmalara karıştım. Göz kaçırdım. Tenha buldum. Kısık durdum. Başıma gelenleri anlatmaya karar verdim. Hayır, hayır anlatamazdım, yazacaktım. Bu mırıltılar, kedi hırıltısına benzemezdi, vurdu muydu içine, kaç kaçabilirsen bu tırmalayıcı, söz dinlemez, yatkınlığa en kısa yerden değen, gerçek oğlu gerçekten. Dolandıra dolandıra bulantının kucağına atardı. Kaç kere mırıldandığımı elbette biliyorum. Kaç kere sorusunu neden herkes soruyor ki? Oysa mırıldanmak gerçeğimin öğreteniydi. Yedi kere mırıldandım. Ama işte biliyordum, bütün yalanlar sonunda gelip gerçeğin kucağında yok oluyordu. Bütün şanslarını kullanmışsın Safran, hem şans dediğin ne ki, karşılaştığın her yeni umuda, "Bu benim tek şansım," demekmiş. Hadi neyse, uzat şimdi kendi buradan.

Dönememek

Yani ben Safran Kursak, adımını dünyadan aldırmakla nam salamamış. Bunca didişmenin yanında zırvalayanlara da laf yetiştiriyorum. Aman deyip de geçtiğim anlar çoktu, ama hiçbiri yoktu. Çünkü gerçekten canımız sıkılmakla varlığını önümüze seriyordu. Onlar geveledikçe elbette sıkkınlığım önce içime perde indiriyor, sonra da buharlaşıp kayboluyordu. Ne onların söyledikleriyle hareket edebilirim ne de söyleyeceklerimle onları etkileyebilirdim. Yani kurtuluş yok. Bu kalabalıklar ne ki? Saldırıya en açık yerimiz yalnızlığımız. Kalabaklarda kendine yer edinmiş, koltuk tutanların yanlarında gezinen haşeratlara hiç dokunulur muydu? Fakat sayın meslekaçlarım, kıskançlık bazen güzeldir; keşke benim olsaydı

dediğiniz, keşke ben yapabilseydim mırıltısını dudaklarınıza yerleştirdiğiniz zaman güzeldir. Yani diyeceğim şu ki meslekaçlarım: Yolunda yürüyene, kendiniz değil, sizin fiştekledikleriniz çelme takmaya kalkıştığında, siz pis pis gülmeye başlayınca, o kıskançlık değil, hasettir. Ama insanız işte. Ben hissemi anlatmakla sürdüreyim:

Yaş almak çocukluğa yürümekti. Benim tanıdığım yaşlıların hepsi çocuklaşmıştı. Bizim Faruk vardı, Çukur Faruk derdik. Neden mi? Çünkü hep debelenip dururdu da bir yere varamazdı. Nenesi ölmeden önce başlarına olur olmaz dertler açmıştı. Çukur Faruk'la birlikte bütün aile toplanmış, nenesini toprağa gömecekleri gün, aynı cümlelerle vasiyetini dile getiriyorlardı. Vasiyeti şöyleydi: Bana sırtını dönen dünyaya, beni gömerken sırtımı dünyaya dönecek şekilde gömün.

Sağına soluna yatırıyorlardı olmuyordu. Yine de karşısına dünyayı alıyordu. En sonunda çareyi, yüz üstü yatırmakla buldular. İmam efendi, etmeyin eylemeyin, dese de laf geçiremedi akrabalarına. Toprağın üzerine atılmış çiçeklerin arasında, mezarında yüz üstü yatmış olsa ne kâr? Yine de bir şekilde dünyayaydı kendisi.

Benim hissem de ancak bu kadar olurdu; kıçımı herkese dönmekle.

Kalamamak

Kendinin bilmez kişisi, kavkında çatlamışı. Yeter de artar içindekiler sana. En çok bağırdığın anların susuşların değil miydi? Oh ne güzel, rahatın yerinde, balkonun pervazına konmuşsun bugün de. Kes, sür hadi maharetini: Avluya değil, balkona oturmuşuz, avluları olan evler yok artık. Gölgelerimizle balkonu dörtlemişiz, güneş sarkıtmış kendini aşağılara yukarılardan. Ne senden ne de benden yana bugün dünya. Belli ki aldanmışız. Gerilerde kalmakla başlamışız, Cumartesi sabahına durmuşuz. Sen yüzünü, yüzüme asmışsın, ben gözlerimi sana dikmişim. Defter elimde, tutup sana defteri uzatmamla şırıngadaki ilacı damara aktarma işlemini yapan hemşirenin harcadığı zaman kadar vakit geçmiş. -Nasıl oluyor o? Damara iğneyi batırıp, içindekileri damara geçirene kadar işte. Eşek değilsin ya anla işte.- Oku demişim gözlerimle, açmışsın defteri. Aynı anda beğenmenle somurtman içime oturmuş. Yakında çıkacaktı nasıl olsa kokusu, demişim. Sen düşünceleri kurcalamışsın duygularının eşiğinde. Ben yan yana kalmaya inandırmışım kendimi. Durmuşuz ya, buna bak sen. Ama bu bakışlar bakış değil, diye de düşünmüşüm. -Oysa beğenmemesi gerekirdi, sırf beni sevdiğinden mi beğenmişti öyküyü? Ya sen orada burada şurada duran, sen nefret ettiğinden mi beğenmedin?- Hadi Safran konuştur kendini. Bu soruyu yük ettim hafızama. Deli deli kurcaladım içimde. Öyküyü göndermez olaydım, dışarıya her çıkışımızda gözleri sü-

rekli bendeydi. Bu bakışlar usul usul rahatsız ediyordu. Normalde de kimse umrumda olmazdı, ama onun cımbızımsı bakışları beni herkese bakmaya itiyordu. Tedirginlikle onun ellerini ellerimde taşıyordum. Her günün bitişinde, "Bugünü de kazasız belasız bitirdik," diyordum. Ama olanın olacağını engellemeyecektim. Mutlaka başıma gelecekti. Otobüse binip kendini aşağılayan *Yakup*'un adıyla indim. İskelenin önünde adımlarımı bekletiyordum. Ha geldi, gelecekti. O geldiğinde, dünyanın bütün güzel kalçalarını gözümün önüne getirin, korkusu da gelecek. Yani benim ne suçum vardı? Öyküdeki karakter kadınların kalçalarına bakıyor diye ben de mi bakmış oluyordum? Böyle bir kaide mi vardı? Gözleri göz değil, sanki beni izleyen kamera, üstelik kayıt da alıyor, hiç bitmiyor. Nihayet geldi. Sonra, günü beni kadınların kalçalarına bakmamla suçlayarak bitirdi. Sadece gün mü bitti? Her şey bitti. Gitti. Öylece durdun da bir yere varmış mı oldun bir yerden olmuş mu oldun Safran? Hiçbir şey olmadın. Sana diyeyim de anlayabilirsen anla: Tanımı ve tarifi olmadığı zaman beklediklerimiz gelir. Tanımladığında, tarif ettiğinde hiç kimse gelmez. Bir yalnızlık ne zaman başlar Safran? Bir yalnızlık, biri içine el attığında mı başlar, elini içinden çektiğinde mi? Cevap bulamasan da akıl yürüt, sorunun şiddetini nereye yüklediysem yalnızlık onun etrafında başlar.

İnandıramamak

Hiçbir şey yapmamayı düşünmektense kırlara çıkıp kendini şu sıkıntıdan kurtarsan mı, sıkıntıyı kendinden mi atsan? Yalnız başına kalınca, kendine nezaket gösteremiyorsan Safran, hep başkalarına nezaketin. Yellere at içinde biriktirdiklerini. Birikintiler derininde ne kadar birikmişse o kadar içine eğilmeye kalkışıyorsun. Varlığını o birikintide gördükçe, başın dönüyor kendinden. Bozukluğunda işlevleşiyorsun. Gir olaya şimdi. Beni ziyarete gelecekmiş İdris. İşe bak sen. Hangi ara bu kadar beni severdi, adam yerine koyardı? Şaşırdım doğrusu. Gelsin de görelim. Yine hangi hırsla gelip dönecek, bilelim. Anlayalım da ona göre insanımızı tartalım. Değil mi ama? Onu, yorgun, asık bir yüzle iskeleden aldım. Kaldırımda yürürken, baharı doğrulayan kuş seslerine kulak verdik, çiçek açmış ağaçları seyrettik. İnsanların telaşlarına bakındık. Sevincin yine gelip kursağında kalacak Safran. Bil de öyle yoğur buna düşünceni. Bırak da anlatsın bakalım ne diyecek karşındaki debelenin. Ama İdris dalgın, rüyada değil, bilinçle dalgın. Yüzü gösteriyordu. Gözleri açık ediyordu. "Son kitabını okudum." O hınzır gülümsemeyi yüzüme yerleştirdim. "Ya, öyle mi?" Sustu. Kısa yürüyüşün ardından evdeyiz. Salona geçti. Gözlerini kitaplarda gezdiriyordu. Şimdi ne diyecek? Ne anlatacak? Hangi kötü haberi getirmiş? Şimdi karşılıklıyız.

"Doğru mu?" dedi.

"Ne doğru mu?" dedim.

"Son kitabında yazdıkların."

"Yani çoğu doğru, çoğu da kurgu?"

Şimdi bana dese ki, "kurgu nedir?" hakkı var. O kadarına aklı ermez İdris›in.

"Demek ki, annemle babanın ismini kullandığın bölümün de doğruluk payı var."

İş kötüye gidiyor Safran. Baksana eline yüzüne, titreyişine, avucunda akan terine, kaşlarındaki çatıklığa. Gör onları. Belki de oralarında gününü göreceksin.

O ayağa kalkınca, mutfağa gitmek için ayaklandım. Adımımı atmıştım ki, bacağımda önce derin bir acı, sonra ılıklık, sonrasında pantolonumda ıslaklık.

"Nasıl iftira atarsın, nasıl yazarsın lan bunları sen?"

Kıvranıyordum, "Manyak, ne yaptın lan sen, gidip de yazdıklarıma mı inandın salak?"

"Hadi lan, her şeyi yazmışsın oraya."

Acıyla titriyordum, "Olum kafayı mı yedin, sadece isim benzerliği var. Anlattıklarım kimsenin hayatı değil lan değil."

"Anlattıkların seni bağlar. Aldın dersini, bir daha yazmazsın."

Meğer, salak kitapta anlattığım paragrafta annesinin babasını, babamla aldattığına inanmış. Ama hakkı da var. Annesiyle babamın ismini o paragrafa yerleştirdiğimde böyle olacağını neden hiç düşünmedim ki? Hay aklım devrile. Yok yok bişeycikler olmaz sana. Sen kalk kitabı kendi elinle, toplasan yaşamı boyunca beş kitap okumamış adama gönder, olacağı buydu Safran. Vur kafanı. İnkârını nasıl da sefere çıkarmışşın. Menziline vardı İdris, ancak saflıkla. Zor bela inandırdım, hiç vakit kaybetmeden beni hastaneye kaldırdı, polis, evrak mevrak derken oradan da güç bela çıktık. Kullanılmamış fikrin harekete geçmesi daha kolaydır, bunu İdris'in yaptığına derler Safran. İdris'in annesinin, senin de babanın adı seninle çıktı, bıçakmış senin kısmetin. Bu böyle biline. Ol kitaplara çıkmış her şeyin kalıntısı kaldırılmazmış. Sen de kulağına as.

Ulaştıramamak

Elalemin gümbürtüsüne denk gelmişsin bugünlerde Safran. Sokak başıymış, cadde ağzıymış, mekân önüymüş, biter olmuşsun hemen oralarda Safran. Aklının layıkıyla mı yaptıkların, duygularının çatlaklığıyla mı? Kimlere, kim bilirliğinle laf geçiremezsin. Ağızlara yapışmışsın, kulaklara çakılmışsın, çıkamazsın. Bilindiğinin harcanmışlığına uğrarsın, yel nasıl körüklüyorsa yangını, öyle de yok eder körüklediğini, bilesin Safran. Üşüdüm. Saatlerce beklemekten mi, heyecanımdan mı titriyorum, bilemedim. Varsın, bilmeyeyim bazı şeyleri. Sana her şeyi tarif etmeye yeltenirdim, içimdeki o

doyumsuz hayvanın açlığını yatıştırır yatıştırmaz kendini senden azad etmesinden korktuğumdan takatsizliğime sığınırdım. Hangi kırılma, hangi yarılmayla uğraştı ki? Sen üzerine adlar konduruyorsun, görmezden geldiğine kendini inandırıyor, burnunun ucuyla acıma hissini gösteriyor, göz yuvandaki yığılı varlığınla yeryüzüne sarkaç tavrını yayıyor, zırhlarında delikler açtırıyorsun. Yahu bu adam kitabını okusa-okumasa ne olur? Hiç düşündün mü? Düşünemezsin tabii. Çünkü sen kendini aynalarında büyütüp gerçeğin gözlerinde sınır dışı ediyorsun. Bırak şimdi enkaz furyalığını. Yılların eskimişliği altında her şey rengini, şeklini değiştirme mecburiyetine bırakmış, bir tek gök kalmış geriye. Yıllara, aylara, haftalara, günlere, saatlere bana mısın demiyor, mesaisinin rengini, karanlığını çoğaltarak yayıyor. Güne hangi mesaiyle başlayacak belli değil. Ve ben onun altında, bilmem kaç derecede titriyorum. SAYIN ELEŞTİRMENİN evini gözetliyorum. Oh ne âlâ. Penceresine bakan bakana. Perdeler açık, duvarlar kitaplıklarla kaplı. Kitaplıklar da ağızlarına kadar dolu. Pencere önüne de dizmiş. Buradan fırlatsam kitabı, anında içerde. Ama risk alamam. Beklemeliyim. Sokağın kalabalığı çekilmeli, görünmeden yapmalıyım. Yüzüme gözüme bulaştırmamalıyım. Masada ne desen var, uçtaki şarap şişesi, iki kadehin eksiği. Mumlar, yemekler, SAYIN ELEŞTİRMENİN kahkahaları arasında didişen çatal bıçaklar. Ulan yaşadığımız hayat mı? Ellerimi ovayım biraz, yakamı da birleştireyim. Nasıl olsa yaşamın içinde bir araya gelmiyor, hiç olmazsa bunları bir araya getireyim işe yarasın. Hanım kızımız da pek tatlı. Acaba yenilerden mi? Yüzünü seçemiyorum. Neyse ulan, aksiliğime palavra üretmeyeyim. Yalayıcılığın birlikteliklerde ne çok be Safran. Giydiğin ayakkabı yırtık, sen nelerle uğraşıyorsun. Olacak iş değil. Bugüne kadar içinde yaşadıkların dünyanın yüzölçümünden büyük değilse adam değilim. Dehanın kalıntılarını bu kapıda arıyorsun, oysa salınıp duran, tedirgin kalkan, başka bir ele karanlığı yediremeyen, tohumlu kişiliğinle sen bu işin bahçesini tek başına yeşertebilensin. Ama işte bütün mesele doğruyu nereye takacağına bağlı. Sen dolup taşmışsın görmezliğinle, ben seni yürütemem Safran. Ben üşürken kadehler tokuşuyor. Karanlık düşüyor. Etrafı sarasıya kendini dünyaya koyuveriyor. Kedilerin gözleri dışında bir parlaklık yok. Masada bir gaz feneri ansızın bütün ışığını can çekişmesiyle odaya yayıyor. Yaklaşıyorum. Çantamdan kitabı çıkarıp açık pencereye nişan alıyorum. Sıfırdan başlıyor, dört kez sayıyor, üçte duruyorum. Fırlatıp kaçıyorum. Köşede durup izliyorum. Pencereyi bir aydınlık sarıyor, daha da büyüyor. Sokak aydınlığın çıplaklığı şimdi. Adımlarımı hızlandırıyor, gözden kayboluyorum. Elin bilmediğini ben biliyorum artık

Safran. Al hanene bir gizli katil imzası da. Seversin. Gurur duyarsın. Göğsüne cila, yüzüne ışık atarsın. Sabaha uyanmaya gör. Seyrine ne telaşlar düşürüyorsun. Bir katilsin sen, iki insanın yaşamını bilgiçliğinle sonlandırdın. Attığın kitap gaz fenerine çarpmış. Masadan yere devrilmiş gaz feneri, önce halı tutuşmuş, sonra kitaplıklar derken bütün evi yangın kaplamış. SAYIN ELEŞTİRMENİN çığlıkları toplatmış mahalleliyi. Ne gelir elden, her dönüşsüz gidiş, tez gidiş. Kal bununla, bela yaz kendine.

"Eleştirmen Sezgin Songördü, ismi gizlenen bir kadınla birlikte evinde çıkan yangın sonucu yaşama veda etti. Edebiyat dünyası, olayı büyük bir üzüntü ve şaşkınlıkla karşılarken, kimi yazarların Songördü'nün ölümüne sevinmesi de gözlerden kaçmadı. Vahim olayın ardından, yetkililer geniş çaplı bir inceleme başlattı."

Bıraktı Safran kâğıdı kalemi, içinin oyuğundan akan hırs, konduluğunu yapıştığı yerle birlikte aldı götürdü. Def etti her şeyi kendinden. Ama defalarca ikazlar yaktırdım. Dinletemedim. Yaşamanın yaşamı sürekli tıkayacağını bilseydin, başka türlü yaşatırdın kendini Safran.

AĞIT

Kübra Kopya

Demir tokmağı kavradı.

"Sefalet."

Demir tokmakla tahta kapıya iki sefer vurdu. İlki ben geldim demekti, ikincisi de yanında ölmeye geldim. Tahtadan kapı ağır ağır açılınca sayıkladığı çığlık oluverdi.

"Sefalet çağı."

İçeriye girdi. Tahtadan kapı ağır ağır kapandı. Salona girdiğinde sobada yanan odunların kazana vurup gümbürdemesi kulağına çarptı. Kitaplığın önünde duran büyük mindere geçip oturdu.

"Kahve?"

"Kahve."

Yaşlı dostunun kahve diye sorması sefalet çağı bu çağ demekti, haklısın demekti. Onun kahve teklifini kabul etmesi biz de tanıklarıyız demekti. Sefalet çağının tanıklarıyız. Yaşlı dostu mutfağa geçti. Sobada yanan odunlardan biri daha kazana çarpıp



ÇİZİM: AGOSTINO ARRIVABENE

gümbürdedi. Yaşlı dostunun evine geldiğinden beri öfkesini kusmaktan paltosunu çıkaramamış, terlemişti. Önce eldivenlerini çıkarıp paltosunun cebine tıkıştırdı sonra da paltosunu çıkarıp kanepeye doğru savurdu.

Arkasına yaslandı. Soluklarını kontrol etmek istedi, başaramadı. Ağzının kenarından akan kanı silerken kendi kendine güvende olduğunu, dostuyla olduğunu fısıldıyordu. Biraz önce öylece savurduğu paltosuna baktı. Bir ucu kanepedeydi, bir kolu kanepede kalan kısmın üstünde, diğer kolu kanepeden sarkmıştı. Paltosu ne kadar da sefildi. Geldiğinden beri dinmeyen, dinecek gibi de durmayan öfkesi midesinden boğazına yürüdü. Etrafına bakındı. Caddeye bakan pencerenin önünde duran fesleğen saksılarına, yazı masasına, masanın üzerinde duran daktiloya, bilgisayara, dağınık kitaplara, yaşlı dostunun yazı defterine... Yazı defteri... Yaşlı dostunun yazı defteri... Ayağa kalktı. Yazı defterini alıp sobanın arkasındaki sedire oturdu. Yazı defterinde rastgele sayfalar açtı. Üstü karalanmış kelimeler, öykü taslakları boş vermişlikle çizilmiş at resimleri... Rastgele bir sayfa daha açtı:

“çığlıklar duyuyorsa
kıyım varsa
yıkım
daim putlar dikiliyorsa
etten kemikten
et taştan ağırsa”

Kıyım, yıkım, et, kemik, etin taştan ağır olması... Midesinden boğazına yürüyen sancı boğazını yakıyordu. Sayfaları başa doğru çevirdi.

“Bir varmış bir yokmuş. Akrepler çok karıncalar yokmuş. Evvel zamanı açlar yemiş, kalbur samanı aç gözlüler toplayıp götürmüş. Şşşş! Beşikte. Mışıl mışıl uyuyor. Ben beşiğini tıngır mıngır sallar iken.

Zamanın yittiği mekânın bittiği ülkelerden birinde bir Sultan yaşarmış. Bu Sultan ki kılıcını kimse yenememiş, atını kimse geçememiş. Bu Sultan ki bir tek güce hayranmış, bir tek gücünden güç doğurmayı bilirmiş. Derken aynı gecenin sabahında Sultanın üç ayrı anneden üç oğlu doğmuş. İlk doğan oğluna Demirkazık demiş, ikinci doğan oğluna Ehrimen. Üçüncü oğlu doğduğunda şafak söküyormuş. Safir demiş. Adın Safir.

Aynı gecenin sabahında üç ayrı anneden doğan üç oğlu hayra yormamış Sultan. Sultan geceye sığınmış. Yollar aşmış, merdivenler tırmanmış, ağaç kovuklarına sokulmuş. Şafak söküyormuş ki aradığını bulmuş. Yaşlı kadına, aynı gecenin sabahında üç ayrı anneden üç oğlu olduğunu anlatmış. Ateş yanmış. Ateşe bir avuç su savrulmuş. Ateş harlanmış. Yaşlı kadın ateşe efsunlanmış.

“Aynı gecenin sabahında üç ayrı anneden doğan üç oğul.”

Sultan sabırsızlanıyormuş. Yaşlı kadın elini ateşe uzatmış.

"Yıkım, kıyım, suskunluk. Üç ayrı anneden doğan üç oğlun getirecekleri: Yıkım, kıyım, suskunluk. Suskunluk ki ölüm, Ölüm, ölüm."

"Dostum!"

Telaşla defteri kapattı. Yaşlı dostu bir fincan kahve uzatıp tebessüm edince kahve fincanına uzanıp kanayan yaralarıyla tebessüm etti. Yaşlı dostu sandalyesini onun karşısına, sobanın yanına koyup oturdu.

"Bu olanlar dostum..."

"Bu olanlar yaşlı dostum yıkım, kıyım, suskunluk."

Yaşlı dostu merhametle onun yüzünü seyretti. Yüzü terliyordu ama sobanın sıcaklığından değil. Solukları gitgide sıklaşıyor ama öfkesinden değil. Yaşlı dostunun merhametine minnetle karşılık vererek kahvesinden bir yudum daha içti. Kaldığı yerden okumayı sürdürdü.

"Sultan yaşlı kadına sormuş. Dağlara, taşlara, rüzgâra, kâhinlere, bilginlere ve Tanrı'ya. Mutlak bir kaderden kaçabileceğini sanıp aynı gecenin sabahında üç ayrı anneden doğan üç oğlunu ülkesine uzak üç ayrı ülkeye göndermiş. Gün ay olmuş, ay yıl olmuş. Yıl yılda çoğalmış. Sultan, oğullarını unutmuş. Sultan güçlendikçe zulmetmiş. Yoluna çıkanı, aman dileyeni alt etmiş. Sultanın gücü göz kamaştırır, zulmü gözleri kör ederken ülkenin meydanında bir çığlık kopuvermiş. Sultan duraksamamış, durmamış. Çığlığın üzerine gidivermiş. Kılıçlar, kalkanlar, ordular... Olmamış. Çığlık uğultu olmuş, uğultu kasırga. Sultan ilk defa dizlerinin üzerine çökebileceğini düşünmüş. İlk defa kılıcın ona doğrulduğunu. Belki de demiş belki de yıkım bu çığlıktı, kıyım çığlıklarla büyüyen bu uğultu. Belki de ölüm..."

Genç adam başını defterden kaldırdı. Yaşlı dostunun yazı defterini taşıyamayacak kadar yorulmuştu. Defteri dizlerinin üstüne koydu. Son bir gayretle kahvesinden bir yudum daha içti. Yaşlı dostu çok ölüm görmüştü. Doğduğu gece annesi ölmüştü. İki yaşına geldiğinde babası. Bir kadına âşık olmuştu, kadın ölmüştü. Başka bir kadına âşık olmuştu; küçük elleri yumuk yumuk bebekleri olmuştu. Kadın da ölmüştü bebekleri de. Yaşlı dostu yazıya sığınmıştı, yorgunluğundan yazıyla arınmaya kalkışmıştı.

"Korkuyor musun dostum?"

Genç adam başını iki yana salladı, yaşlı dostu tebessüm etti.

"Öyleyse okumaya devam et."

"... Belki de ölüm bu uğultunun kasırgasıydı. Sultan yaşlı kadına sormuş, dağlara, taşlara, rüzgâra, kâhinlere, bilginlere ve Tanrı'ya... Mutlak bir kaderden kaçabileceğini sanıp aynı gecenin sabahında üç ayrı anneden doğan üç oğlunu ülkesine geri çağırmak için haberciler göndermiş.

Sultan babasının ülkesinde kopan çığlığı duyduğu an olacakları anlayan Demirkazık gökyüzünün nihaî ikametgâhına ulaşabileceği bir mer-

diven inşa etmeye başlamış. Sultanın gönderdiği haberciler geldiğinde Demirkazık gökyüzünün nihaî ikametgâhında Sultanın ülkesinde olanları seyrediyormuş.

Sultan babasının ülkesinde kopan çığlığı duyduğu an olacakları anlayan Ehrimen yeraltına bir tünel kazmaya başlamış. Sultan babasının gönderdiği haberciler geldiğinde Ehrimen yeraltının kuytularında babasının ülkesinden gelen çığlıkları dinliyormuş.

Sultanın gönderdiği haberciler üçüncü oğlun şehrine gittiğinde şehirde kimseler yokmuş. Sultanın habercileri Safir'in emanet verildiği seyisin evine gitmişler, Safir'i bulamamışlar. Seyisliği emanet verildiği seyisin yanında öğrenen Safir'i sulara, topraklara, ağaç kovuklarına, taşların kuytularına sormuşlar, bulamamışlar."

Yaşlı dostunun yazı defteri dizlerinden düştü, oturduğu yerden kalktı, yazı defterini yerden kaldırdı, dostunu kanepeye yatırıp. Dostunun başucuna oturdu. Onun solukları sıklaşıyor, boğuluyor gibi oluyordu. Ara sıra uğradığı sahaf dükkânında ayak işlerini yapan küçük bir çocuktu dostu. Büyüdü, yıkımla kıyımla şimdi de suskunluk.

"Canım c..anım yanıyor."

"Az kaldı çok az."

"Oku! Oku..m..aya devam et!"

Yaşlı adam yazı defterini eline aldı. Dostunun kaldığı yerden okumayı sürdürdü.

"Sultanın gönderdiği haberciler Sultanın şehrine döndüler. Demirkazık'ın gökyüzünün nihaî ikametgâhına ulaşmak için ülkesinde yaptığı yıkımı anlattılar sonra da Ehrimen'in yeraltının kuytularına tünel kazarken yaptığı kıyımı. 'Safir,' dedi Sultan, haberciler sustu. Başka bir haberci koşup geldi, 'Safir,' dedi. "Safir ülkenin meydanında bir çığlık attı, çığlığı uğultu oldu, uğultu kasırga." Sultan öfkelendi: 'Safir'i getirin, bu kasırga son bulsun,' dedi."

Büyük bir gümbürtü koptu. Yaşlı dostunun yazı atölyesinin kapısı vuruldu:

"Açın kapıyı açın!"

Son bir gayretle yaşlı dostunun kolunu kavradı.

"Açma, oku!"

Yaşlı dostu kuruyan boğazını bir yudum kahveyle yumuşattı. Kapı büyük bir gürültüyle gümbürdedi. Yaşlı adam aldırmadan okumaya devam etti:

"Sultanın adamları ülkenin meydanına yayıldı. Safir'i bulacaklar, Sultanın huzuruna getireceklerdi. Safir, Sultanın suskunluğu. Suskunluk ki ölüm. Sultanın adamları aradılar, aradılar bulamadılar. Başkaldıranlar, çığlığı uğultu yapanlar Küheylan'dan bahsetti. Seyis Safir'in atından. Küheylan yaşlı bir attı. Safir'le beraber zulme karşı savaşabilecek kadar yaşlı bir at.

Bahar dönümüydü. Her şeyin başladığı gecenin sabahından otuz dokuz

gün geçip gitmişti. Kırkıncı sabahtı. Önce kasırga diniverdi sonra uğultu. Bir çığlık kaldı. Safir'in çığlığı. Çığlık kovuğa saklandı. Küheylan'a yasladı başını.

"KaçınmaKoşYorgunsunKüheylanDemirtavındadövüldüYıkıldıduvarlarEtrafasavruldukanettenyığınlarKoşKüheylanKoşYoksunsunyokolursunDokunurelleritırnaklarıvarKaçınma Küheylankoş"

Kapı bir daha gümbürdedi. Genç adam gırtlağını yakan soluğuyla yaşlı dostuna baktı. Yaşlı dostu gördüğü onca ölümden sonra hâlâ ölüme yanabiliyordu. Sevindi. Kapının dışındakilerin istediği ölümüne en azından yanacak biri vardı.

"Safir'le Küheylan'a ne oldu yaşlı dostum?"

Yaşlı dostu yutkundu. Genç adam sorduğu sorununun ne kadar gereksiz olduğunu düşündü. Duymak istediği son şeyin kapının dışındakilerin bağırmaları değil yaşlı dostunun sesi olduğunu düşündü.

"Şiir... Şiiri oku!"

Yaşlı adam masalın sonuna baktı bir masal gibi başlayan bir masal gibi bitmeyen sonuna. Dostunun hırıltılarını bastırarak şiiri okudu.

bulanık su kıyısında
kimdir susan
sensen
çığlıklar duyuyorsan
kıyım varsa yıkım
daim putlar dikiliyorsa
etten kemikten
et taştan ağırsa
biliyorsan susarak da putları yıkmayı
bulanık su kıyısında oturalım susalım

SENİN ADINI BİR BİLSEM

Harun Kapan

Vapurun kıçında durmuş bana simit atarken ebleh bir hayvan olduğumu düşünüyor. Biz martılar, kendimizle ilgili her şeyi duyarız. İç sesleri bile. Ama yalnızca bizim hakkımızdakileri. Dahasını değil. Bu, martılar aleminin büyük sorusu. Ateşli toplantıların bir numaralı konusu. Bazısı bunun, bencil hayvanlar olarak yaratıldığımızı imlediğini söyler. Bazısı da itiraz eder, "Bu," der, "martıların üstün yaratıklar olduğunu imler." "Öyleyse neden tüm konuşulanları değil de salt kendi hakkımızdakileri duyarız?" diye sorar beriki. Bazıları da var ki, onların dediklerinden hiçbir şey anlamam. Çok bilmekle övünürler, fakat bana kalırsa yalnızca çok sıkılıyorlar. Neyse. Abes konular.

Gözleri, diyor. Gözleri çok boş bakıyor. Hatta onu ebleh bir hayvan yapan en başat özelliği gözleri, diyor. İşin kötü yanı, bu konuda ona hak veriyorum. Bence de gözlerim... daha doğrusu gözlerim değil de;

bakışlarım. O da aynı düzeltmeyi yapıyor. Evet, hakikaten de çok boş bakıyorum. Niye böyle? Ancak bir konuda anlaşmazlığa düşüyoruz onunla. Hatta kızıyorum da ona. Çünkü bir tavuktan bile daha boş baktığımı düşünüyor. Yo, bu kadarını kabul edemem. Tavuktan aşağı görülecek kadar değil. Hiç değil. Bir martıyım ben, kanatlarım tavuğunkiler gibi yeri süpürmez. Hem insanlar bir tavuktan daha çok sever be- (Koca bir simit parçasıyla lafı ağzıma tıkıyor.) Kuşkusuz, o da sevdi beni. İnsan sevmediği hayvanı dakikalarca beslemez. Sanıyorum.

Gagası mı, yoksa çene yapısı mı? diyor bu kez. Çene yapısı, demek istiyor; ama bir çenem olduğundan şüpheli. Bu küçücük suratta bir çeneden söz edilemez gibi geliyor ona. Gagası, deyip geçiştiriyor. Gagamı güzel bulurdum (şu ana kadar), ama aslında haklı; çok çirkin bir gagam var. (Olsun istiyorum.) Bir de, mekanik hareketleri, diyor. Yıllardır bu tanımı arıyormuşum. Doğru. Mekanik, evet. Hareketlerim tıpkı bir robotunki gibi. Tutuk. Başımı sağa-sola apansız çevirişlerim ve bir sınırım varmış gibi hep aynı noktada, yine, sağdan sola -ya da soldan sağa olsun- dönüşüm bana bir robot havası veriyor. Komutu aşmayan bir robot. Ama aşacağım. Şimdi aşacağım.

Vapur iskeleye yanaştı. Diğer insanlardaki telaştan eser yok onda. Dingin. Seviyorum bu hâlini. Vapuru en son o terk ediyor. Turnikelerden geçip az ilerideki otobüs durağında beklemeye koyuluyor. Uzun sürmüyor bekleyişi, otobüsün biri gelince, ayrılıyor duraktan. Takip ediyorum. Yani aşıyorum, komutu. (Komut?) Karnımı doyurduğum, rüzgârına hayran olduğum -ki çok güzel pike yapma imkânı verir bize- Boğaz'dan uzaklaşıyor, şehrin içine yollanıyorum. Belli belirsiz bir korku dolansa da içimi, uzun sürmüyor. Şimdi yalnızca heyecan... içi içine sığmazlık. Aşk bu, tanıyorum. Güvercin uçuşu derler, göğüs kafesinde.

Epey yol alıyoruz birlikte. Sonunda koca bir meydanda iniyor otobüsten. Takipteyim. Fakat burası o kadar kalabalık ki zaman zaman onu gözden yitiriyorum. Neyse ki bulmam güç olmuyor, boylu poslu maşallah. Bu kalabalık caddeyi uzunca kat ediyor, ardından bir ara sokağa giriyor. Sokak küçük bir meydana çıkıyor. Binaların arasında, şehrin telaşından kurtarılmış bir bölge bu meydan. Şen kahkahalar öyle diyor. Bir sürü küçücük masa ve iskemle var. Benimki de hemen kendine bir yer bulup oturuyor. Ben de apartmanlarda göz gezdiriyor, sonunda bir niş bulup yerleşiyorum. Nicedir takipteyim, oysa hiç farkıma varmadı. Heyhat! Bu şehrin insanları vapurdan iner inmez gökyüzüne bakmayı unutuyor.

Çay getiriyorlar ona. Vapurlardan tanıyorum çayı. Bir martı olarak en merak ettiğim içecek. İnsanlar bize attıkları simidi çoğun bölüşürler bi-

zimle. Ama onlar çay eşliğinde yerler simidi. İşte o an, yani çaylarını yudumladıklarında, yalnızca bir arınmanın verebileceği erinci okurum yüzlerinde. Kimileyin sohbete dalıp unutan olur ısmarladığı çayı. Hemen gider tadına bakarım. Ne var ki bu soğuk içecek bana pek yavan gelir. O zaman, belki de kerametinin üstünde dumanı tüterken, ihtiyatlı yudumlanmasında olduğunu düşünürüm. Bir gün gözümü karartıp, bir insanın yudumlarına ortak olup, sıcak sıcak içeceğim onu. O insan neden erkeğim olmasın?

Bir yerlerden atılan taş parçalarıyla kendime geliyorum. Karşı penceredenmiş. Bir çocuk. Hin bakışlı bir oğlan çocuğu. Hoşlanmıyorum. Hemen, tüneyecek başka yer aranıyorum kendime. Bir taş daha. Kanatlanıp karşı apartmanda bir yere konuyorum. Bazı masalardaki insanlar fark ediyorlar beni. Birbirlerine gösterip gülüşüyorlar. Kurumlanıyorum. O da, yani erkeğim, benim ayırdımda mı diye dönüp bakıyorum. Hiç değil. Şimdi yanında bir kadın var. Ne zaman geldi, bilmiyorum. Kadın onun karşısındaki iskemledeydi ilkin, fakat az sonra iskemlesini erkeğimin yanına çekti ve başını onun omzuna yasladı. Sevdiği kadın olmalı... mahzunlaşıyorum. Yine de vazgeçmeye niyetli değilim. Zaten istediğim ne ki? Beni fark etsin yeter. Fark etsin... sevsin... kadını gibi değilse de sevsin. Bir bunu istiyorum.

Bağırıyorum, beni fark etsin için. Haykırıyorum. Önce birkaç kişi, sonra neredeyse herkes bana bakıyor. Neredeyse. O ve yanındaki kadın hariç. Niye haykırdığımı merak ediyor diğerleri. Kimi şaşkın, yanındakine soruyor: martılar böyle haykırırlar mıydı şehrin içlerinde? Kızıyorum. Çünkü biz martılar, Boğaz'da ne isek şehir içlerinde oyuz! Sesimizi emen şehrin gürültüsü. Yani sizin, diyorum. Anlamıyor. Tıpkı erkeğim gibi. Nicedir onu sevdiğimi haykırıyorum, fakat o bana sağır. Varsa yoksa yanındaki. Koca meydanda (meydan gözümde büyüyor... yalnızlık?) bir o. Ne konuşuyorlar fısır fısır diye merak ediyorum. Aşağı inip masalarına konuyorum. Evet, işte şimdi farkımdalar! Gülerek beni izliyor ikisi de. Kadın kanatlarımı okşamaya meylediyor, pır pır edip ürkütüyorum onu. Gülüşüyorlar. Masadan inip ayaklarına dolanıyorum erkeğimin. Hafiften kışkışlıyor beni. Yine fısıldaşmaya başlıyorlar. Söyleştikleri benim hakkımda olmadığı için hiçbir şeyi anlamıyorum. İşte o zaman lanet okuyorum bu garip Tanrı vergisine.

Kalkıp meydanı terk ediyorlar, kol kola. Onları izliyorum. Kalabalık caddeye çıkıp kısa bir yürüyüşten sonra bir binanın içine giriyorlar. Kapısına kadar gitmiyor değilim. Fakat içerisi öyle karanlık ki girmeye cesaret edemiyorum. Karşı binada bir pencere pervazı seçiyor, oraya tünüyorum, tedbirli. Çok bekliyorum burada. Doğ-

rusunu söylemek gerekirse zaman zaman uçup gitmek bile istiyorum, boş vermek. Hem çıkacağı ne malum, diyorum kendime. Ötekim cevaplıyor: insanlar girdikleri yerlerden mutlaka çıkarlar. Sanıyor. Yani ben, sanıyorum. Neyse ki sataşan yok, olsa çoktan tüymüştüm. (Hâlbuki gidemeyeceğimi biliyorum bu kez. Evet, bu kez. Nedense, bu kez.) Sonunda çıkıyorlar. (Ötekim mağrur.) Önce kalabalık caddeye, oradan en koca meydana yürüyorlar. Kadını bir otobüse bindiriyor, kendi de bir başkasına biniyor. Sevinçliyim. Hem kadından ayrıldığı hem de otobüse binmesinin dönüş mânâsına geldiğini anladığım için. Buraya da böyle gelmemiş miydik?

Bu kez otobüsle geçiyor karşıya. Boğaz'ın kokusunu duymak, yeniden. Huzur. Ne ki yine şehrin içlerine yollanıyoruz. Otobüs her durduğunda penceresine yaklaşıyor, ona görünüyorum. Şaşkın. Bu o martı mı acaba, diye soruyor kendine. Evet, diye cevaplıyorum onu. Binlerce kez evet! O martıyım ben, evet! Ama kalın cama çarpıp bana dönüyor sesim. Hoş, duysa da anlamaz ya... bir ümit.

Epey sonra otobüsten inip yürümeye başlıyor. Takipteyim. O yürüdükçe şehrin çehresi değişiyor sanki. Yüksek apartmanlar, yerlerini kargacık burgacık evlere bırakıyor buralarda. Hava da çok kirli. Nefes almakta zorlanıyorum. Aklıma atalarım geliyor, insanların kirlettiği gökyüzünden patır patır yere çakılan atalarım. Hâlime şükrediyor, buralara gelmesem yok bu koku, diyecek oluyorum; ama Boğaz'ın havasının da pek temiz olmadığı geliyor aklıma, susuyorum.

Kendini hatırlat, diyor içimdeki ses. Baktığı her yere uçuyor, gördüğü her şey ben olayım istiyorum. Ama görmüyor beni. Belki görüyor, umursamıyor. Kızıyorum. Biraz ilerleyip dönüyor ve tam karşısından, ona doğru hızla uçuyorum. O farkıma varmadıkça daha da hızlanıyor, geri dönüşsüz yaklaşıyorum. Handiyse yüz yüze çarpışacak oluyoruz. İyi refleksleri sayesinde önlüyor çarpışmamızı. Bana kızgın. Aptal kuş, deyip duruyor. Söyledikleri gücüme gitse de aldırmamaya çalışıyorum. Nasılsa artık farkımda. Sık sık dönüp bakıyor. Kendini kolluyor sanırım. Çekingen ve ikinci atağımda aynı refleksi gösterebileceğinden şüpheli. Özür diliyor ve benden korkmana lüzum yok, diyorum. Ve daha nice şey, buna ek. Anlamıyor. İlle hızlandırdığı adımları. Bir tek onlar. Benden korkma; bir âşık ne denli zarar verebilir ki maşuğuna, diyorum. O daha hızlanıyor. Sabahtan beri senin verdiklerinle kanat çırpıyorum, artık yoruldum, dur diyorum. Sanki daha hızlı. Dur, diyorum, yetişemiyorum. Daha. Kaçma, diyorum, bu kez vazgeçmeyeceğim, boşa kaçma. Daha. Hep. Daha.

Gücüm tükenmeye yakın, bir eve giriyor. Ben de evin bir penceresinin pervazına konuyorum, nefes nefese.

Biraz dinlendikten sonra evin etrafını dört dönüyor, açık pencere var mı diye kolaçan ediyorum. Yok. Bir bir bütün pencerelerin pervazlarına konup camları gagalıyorum. Sonunda rastlaşıyoruz sevdiğimle. Bana kızgın. Defol git başımdan ebleh hayvan, diyor. Nedir benden istediğin, soruyor. Bir şey değil diyorum, yakın olmaktan başka bir şey değil. Kafeslerden hoşlanmam, ama korkma evini de batırmam, al beni diyorum gezineyim evinde, gönlünde. Hiddeti hiç azalmıyor. Pencereyi aç, diyorum. Yok. Açsa hâlbuki, bir açsa... belki sevdirebileceğim ona kendimi. Bana şans tanımıyor. Ama biz martılar, inatçı hayvanlarızdır. Hele ki ben. Hem de bugün. Bu kez. Nedense. Tekrar dolaşıyorum evin etrafını, bir delik, ufacık da olsa bir delik dileniyorum. Çatıdaki, dumanı tüten baca ilişiyor gözüme. Tereddütsüz, dalıyorum bacaya. Tereddütsüz.



ÇİZİM: JAMES ENSOR

MÜNİR BEY

Eyüp Tosun

bizi bıçak kesmez, bizi bıçak susturmaz, bıçak bizi terbiye etmez.

Bir sene geçmiş, hatırladı: /

Ağlamadı Münir Bey.

Titriyordu. Somyadan gıcırtılar geliyordu belli belirsiz. Kendi kendine konuşmaya başlamıştı. İçeridekiler söylediklerini duyacak diye ödü kopuyordu. Annesinin cansız bedeni üzerinde duran bıçağı alıp kendine saplayamamak çok acıydı. Somyanın altındaki leğeni çıkardı. Küçükken annesi ona kızdığında içine saklanırdı. Şimdi içine girebildi ama sığamadı. Yine de altı büklüm kendini somyanın altına iteledi. Annesi öylece yatıyordu. Somyanın eteğini üzerine kapatıp içini çeke çeke yutkunurken somya fırfırının arasından annesini seyrediyordu. "Çık oradan boyun uzamayacak oğlum," demiyordu. Demeyecekti de. Münir Bey'in üzerinde artık sadece tığ ile çekilebilecek acılar vardı. Gönül umduğuna küsermiş, umdu-

ğu son kişi de annesiydi. Her şey olması gerektiği gibi olmuştu. Sağlığında kimseye zoru olmamıştı, son yolculuğunda da olmadı Mukadder Hanım'ın. Güneşli bir günde defnedildi.

Anneciğinin seneidevriyesi.

Mevlit okuttular evde. Münir Bey, Hocaefendi "Amiiinn," deyip herkese el açtırdığında yandan yandan annesinin odasına gidip somyaya oturdu. Sonra eğildi, leğeni çıkarıp içine girdi, somyanın altına büzüldü. İnsanlar gocuklarını, çantalarını bırakmışlardı bu odaya. *El-fatiha* denmesiyle birlikte herkes birer ikişer dağılmaya başladı. Münir Bey bulunduğu yerden herkesin ayağını izledi. Çoraplı, çorapsız, ojeli, ojesiz, terlikli, terliksiz, topallayan, acele eden, sakin adımlı, çişi gelmiş bir sürü ayak tipini odadan çıkana kadar takip etti. Herkes gitti. Evde irili ufaklı tencerelerde çeşit çeşit yemekler, Emine Hanım'la evin üç çocuğu kaldı. Kızları Elif odaya gelip eğildi. Fırfırı aralayıp babasının bulunduğu leğeni yavaşça çekti. Münir Bey leğenle bütünleşmişti. Ağlamıyordu. Elif, babasının omzuna elini götürerek onu ayağa kaldırdı. Münir Bey ayağa kalkarken geçmişten, şimdiden ve gelecekten münezzeh bir edası vardı. Sendeledi. Annesinin odasını üstüne çekilmiş perdeymişçesine aralamak istedi. Eli bir süre havada asılı kaldı. Irmakların, dağların, tadını bilmediğimiz otların, ne tam sıcak ne de tam soğuk bir havanın ürpertisini hissetti. Elif şaşkındı. Münir Bey, Elif'in başını iki elinin arasına aldı. "Anne," diye seslendi kızına. Elif'in kalbi dağlandı. "Ağla babacım," diyebildi. Münir Bey yine ağlamadı. *Evinde mağlupsun yorganları katla katla.*

rüyalar, onu gören dışında herkesindir.

Bismillah. Ter. Kalp atışı. Ayaküşümesi.

Bir bardak su arayışındaki acemilik.

Kırk yıllık evi oysa. Duvarlardaki kireç kokusu buram buram her yana sinmiş. Annesinin seneidevriyesinde kolları sıvayıp tüm evi badana etti. Sonra avluya çıkıp hayatındaki üçüncü sigarasını içti. İkincisini cenazeden sonra eve geldiğinde eniştesinin paketi uzatmasına itiraz etmeden hemen yakıvermişti. Aile erkânı şaşırmıştı. Çünkü Münir Bey sigara konusunda hassastı. Üçüncüsünü ise burcu burcu kokan kirecin sağanağında babadan kalma sandalye üzerinde çay ile birlikte tellendirdi. İlki mi? Ona sebep olan hâdiseyi Allah affetmiştir diye umuyor!

"Ömür boyu kıldır tüydür kesip durdun; şimdi esas meseleye gel oğlum, makasını değil bıçağını bile," dedi rahmetli annesi rüyasında. Üç kere. Kısık sesle. Kısık ses ateştir. Ses. kısık. Soğumaz üfleyince.

Üç kere uyandı Münir Bey. Üç kere aynı rüyayı gördü. Gece uyanmak için, gece. Kimse bilmez, hiç bilmez. Avluya çıktı. Kömürlük çeperini geçip,

düzlüğe yürüdü. Işık gördü. Görülen şey, ışık değilse! Aldırmadı. Tüfekle, taşla, sopayla, kalın kalın küfürlerle, şişmiş gözler, büyük başlar ile üzerine üzerine gelen bir şey vardı. Münir Bey öylece bekledi. Kırk yıllık avlusu, bahçesi, mahallesi. Bekledi. Biliyordu ki insan bekledikçe her şey bir şekilde ona gelirdi.

"Buralar benim lan. Annem artık yok. Benim rüyam bana sizin rüyanız size. Ben iflah olmam, ben namlusundan çıkmış kurşunun komutanı değil, kurşunun varacağı nokta da değil, kurşun hedefe vardığında etrafa saçılan kovanı toplayacak erim. Bedenim kimin varlığına sığınsın?"

Üç kere kısık ses ile. Kısık ses, itaat komutanıdır.

"Sen de mi annecim? Yok, anne öyle demek istemedim."

"Hişşşşşşş! Ne dedim ben, bak son kez diyorum: Ömür boyu kıldır tüydür kesip durdun; şimdi esas meseleye gel oğlum, makasını değil bıçağını bile."

Rüya bitti.

Pir melhem çalmazsa yaralar azar.

Berber Münir kestir kestir, kimin aklına gelir...

Her zamankinden daha erken uyandı Münir Bey. Arife günü ne de olsa. Karısıyla kızı çoktan uyanmış. Evin altıüstüne gelmiş. Dip köşe temizlik var. Perdeler inmiş. Halılar avluya serilmiş. Karısı, "Az geç gidiver de bir iki işin ucundan tut," dedi. Münir Bey gülümsedi, "Dükkânı kim temizleyecek, sanki hiç işim yok benim bir de eve yardım edeyim!" dedi. Erkenden açmalıydı dükkânı. "Bari hayvancağızın suyunu yalını ver de git," dedi karısı. Münir Bey, kapının eşiğinde duran suyu ve yalı aldı. Öldüresiye atıyordu kalbi. Yarın sabah bu saatlerde dananın kuyruğu kopacaktı. Ağır ağır yürüdü. Bahçedeki en kalın elma ağacına bağlamıştı kurbanı. Yaklaştı korka korka. Hayvan kafasını savurdu önce. Su dolu tenekeden kana kana su içmeye başladı hayvan. Münir Bey, yemeği de bir köşeye bırakıp çok vakit geçirmeden dükkânın yolunu tutu. Şirintepe'nin ikiyüz merdivene çıkan dolambaçlı yolundan yürüdü. Ankara'nın ayazına aldırmadı. Araplar'a, Üreğil'e, Tepecik'e baka baka aşağıya indi. Aydos'tan poğaçasını aldı. Boğaziçi'nde cadde üzerinde otuz altı numarada "Berber Münir" tabelası asılı dükkânından içeri girdi.

Herkesin geçimsizliğine bir benzeyen bulunuyordu, herkes suçsuzdu o yüzden. Sülaledeki o malum akrabadaydı tüm kabahat. Berber Münir'in bir benzeyeni bile yoktu. Sülalenin hiçiydi. *Tereddüt: adamın göğsünde yorgan.*

Berber dükkânı / iç / Kafes önü

Berberliğime laf ettirmem, evet ben Münir, Berber Münir, anne vasiyeti sırtında kambur Münir. Herkesin annesi mal mülk bırakır, toprağı bol

olasıca bana öyle bir vasiyet bıraktı ki belimi büktü. Solak olmak benim suçum mu? Halam hep dermiş gerçi, "Bağlayın şu bebenin sol elini de sağa alışsın." Kıyamamış annem, elli altı sene kıyamadın da şimdi oğluna dünyayı zindan ettin! Evet, annemin vasiyeti önümüzdeki ilk bayram, kurbanı benim kesmem. Yani vazife olarak değil, bilakis elime bıçağı alıp kesmem. Yıllardır ya abilerim yapar bu işi ya da konu komşu. Hem ben solağım, kapıyı bile kilitlediğimde üç kez kontrol ederim. Kurbanı nasıl keseyim. Ama vasiyet bu, elden bir şey gelmez. Dükkânda duran iki saka kuşunu bazen elime alırım öpmek için. O zaman bile içim bir hoş olur, hayvancağıza bir şey yapacağım diye çok korkarım. İbadettir, eyvallah ama yok mu bu işin oluru canım annem? Duy sesimi, n'olur?

* * *

Radyoyu açtı Münir Bey, gelen giden gırlaydı. Oturacak vakti zor buldu. Fırsat buldukça sakalara bahçeden yolduğu ebegümecileri verdi, sularını tazeledi. Tüm ısrarlara rağmen televizyon almıyordu dükkâna. Pırıl pırıl beyaz mermerin olduğu tezgâhta her şey nizamiydi. Aklı hep kesme işindeydi. Kes. Kes. Kes. Yok, aklı almıyordu bu işi. Müşterilerin bazıları onun kendi kendine konuştuğunu fark edince Münir Bey çok utandı. Kapıya çıkıp nefes aldıysa da kendine gelemedi. Baktı böyle olmayacak hemen her gelen müşterinin ağzını aradı. Futbolu, mahalle dedikodularını, ülke meselelerini, siyaseti bırakıp konuyu allem edip kallem edip kurbana getirdi. Kırk yıldır kurban kesiyormuşçasına ahkâm kesti, söz uçurdu.

Yoklama I / iç / Sol koltuk

Yusuf Usta derler bana, otuz iki senedir su tesisatı işleriyle uğraşırım. Münir öyle diğer berberler gibi çok konuşmaz. Keyfindeyse saka kuşlarının yaptığı numaraları anlatır uzun uzun, ya da kızıyla Gençlik Parkı'ndan Mamak'a yaptıkları uzun yürüyüşlerden bahseder gözleri ışıl ışıl. Yaklaşık yirmi senedir gelirim bu dükkâna. Alışmak da öte bir şey oldu artık. Başka berbere gitsem yabancı bir evde uyanma hissiyatını yaşıyorum. Girer girmez Münir'de bir şeyler olduğunu sezdim. Uzun uzun sustu önce. Sonra ben bir Fenerbahçeli olarak hafta sonu Dardanelspor maçıyla ilgili yorumlar yapmaya başladım. Fener'e hiç laf çakmadı. Sonra hasta Gençlerbirliği taraftarı olan Münir Usta'ya "Büyük derbide Ankaragücü sizi harcayacak," dedim. Baktım, tısladı geçti. Radyoya hafif ses verdi. Ağzında gevelediği, dilinde ezim ezim ezdiği bir şey vardı besbelli! Konuyu kurbana getirdi. Müminin kurban matematiğinin et hesabı üzerine kurulu olduğunu bilhassa konuştuk, zaten Kurban dediğin ibadetten çok kavurma bayramı. Kes, ye. Ye, ye. Sonra Münir ikide bir de lafı hayvanın boğazını kesmenin zorluğuna

getirdi. Ben de bunda bir zorluk olmadığını bıçağın ve bileğin iyiyse kolayca halledileceğini söyledim. Ağzını açtı açtı kapadı. Diline geldi geldi söylemedi. Münir, çok şey saklar bilirim. Makası şakladıkça yere saç telleri değil de içine attıkları düşer ekseriyetle. Bir yerde onun kurban kesemediğini ima edecek oldum, Münir makineyi enseme kuvvetlice bastırdı. Solaktı Münir, eğer öyleyse bunda utanılacak bir şey yoktu. Ama Münir, cevval, koca elleri omuzlarıyla bir pehlivandan farksız bir adamdı. Zaten belki son müşteriyim o yüzden rahat rahat oturdum, içini döksün diye. Dökmedi. Yere düşen kılları süpürürken öyle dalmıştı ki sessizce çıkıp gittim.

* * *

Radyoyu kapattı Münir Bey. Dükkânı da kapatacaktı birazdan. Kafesi indirdi. Kuşları eve götürecekti. Aynaları da sildi. Etrafı toparladı. Tam ceketini giyecekken Ali girdi içeri. Sadece sakal tıraşı olacağını söyleyince kabul etti Münir Bey. Yoksa ölse yerleri tekrar süpürmezdi. Ali mahallenin eskilerinden değil. Üç-beş yıl oldu olmadı buraya taşınalı. Münir Bey'in komşusu sayılır. Mahallenin yeni yapılmış tek apartmanında kiracı, devlet memuru.

Yoklama II / iç / Sağ koltuk

Münir Bey ile muhabbetimiz çok hiddetli başladı. Dört sene kadar evvel mahalleye yeni taşınmışım. Berber sordum hemen burayı tarif ettiler. Geldim ben de. Baktım tek kişi çalışıyor. Sırada iki kişi var. Ben de "Usta müsait olunca bir alo desen," diyerek ev telefonumu verecek oldum. Münir Bey sinirden kıpkırmızı oldu. Önce mevzuyu anlamadım. İş yerinde alışmışım berberin bizi çağırmasına. Berber aynasındaki şakın kendime bakamadan dışarı çıktım. Çıkar çıkmaz da çakmağımı çakıp derin bir nefes aldım. Hiç unutmam, Münir Bey sakinleşmiş olsa gerek, dışarı yanıma geldi. Dükkânın kapısını yavaşça kapattı. "Bak evladım, berber insanı çağırmaz, insan da berberi çağırmaz. Berber durur, insan gelir; sonra ya bekler ya da gider. Bu iş böyledir. Şimdi benim canımı sıkma olur mu? Kalbini kırmayayım," dedi. Sonra hızla içeri girip işine devam etti Münir Bey. Ben de elimdeki yarım sigarayı cebimden çıkardığım kâğıt mendilde söndürdüm ve sessizce dükkâna girip bir köşeye tünedim. Sıra bana gelince de ceketimi çıkarıp oturdum. O ara cebimdeki defter düşmüş. Eve gidince fark ettim. Geri döndüğümde Münir Bey, "Taşra Tespihi" yazan defter mi diyerek çekmeceye koyduğu defteri bana uzattı. "Taşra Tashihi" dediysem de tespih olarak kaldı. Bir gün olur da kitap biterse ona ithaf edeceğim. Tanışmamız böyle oldu, o gün bugün hiç berbere kendimi uydurmaya kalkmadım. Ben berberlere uydum. Münir Bey ağzında bir şeyler geveliyordu. Lafı kurbana getirdi. Benim çok inançlı biri olmadığımı ama kurban kestiğimi biliyordu. Ona bu işi

yapan hayır kurumları olduğundan, elimi hiç değdirmeden onlara vekâleten bağış yaptığımdan bahsedince gözleri ışıldadı. Heyecanla "Yani boğazı kimse kesmiyor ha?" dedi. Yok dedim. Kimse kesmiyor, sen hiç görmüyorsun bile. Telefonla arıyorlar vekâlet alıyorlar. Senin hayrına eti garibanlara dağıtıyorlar diye uzun uzun anlattım. İlk defa haberi olmuş bundan. "Bana kalsa olur da abilerimin diline düşmek var, ölsem daha iyi" gibisinden bir şeyler geveledi. Üstelemedim. Top sakal bırakmama atarlandı biraz. Yakışmıyormuş bana. Münir Bey hiç iyi değildi. Arife gecesi eve çok geç kalmasın diye fazla durmadım. Kuşların ıslığında teselli arasın diye onu sakalarla baş başa bırakıp çıktım dükkândan.

* * *

Herkesin bir hakikati vardır; kimi gayb âleminde yaşar, kimi de cehren.

Elindeki askıda kalmış son bardaklar içeri girdi Dem Âdem. Lakabıydı onu. Askıyı demi kıvamında çaylarla doldurup, "Dem Âdem," diye a'yı uzatarak salınırdı esnaf esnaf. "Günün son çayı Münir Usta," diyerek Münir Bey'in eline uzattı bardağı. Sonra "Boşu dışarı bırak, ben alırım," diyerek uzaklaştı. Üç şeker attı çayına Münir Bey, aheste aheste karıştırdı. Kaşığı bardağa iki kez vurup bardakaltına bıraktı. Bardağı eline alıp dükkânın önüne çıktı. Tabureye oturdu. Sabahı düşündü. Uyanmanın bu denli müşkül olacağı aklına gelmezdi.

Yoklama III / Dış / Evin avlusu

Adım İsmail. Münir Bey'in oğluyum. Arife günleri alışverişe hep onsuz çıktık. Malum, berberlerin en yoğun günü. Bugün de öyle oldu. Annem ve ablamla Samanpazarı'na gittik. Hem giysiler aldık hem de mutfak için bir şeyler. Yorgun argın geldik eve. Bir süredir gizli gizli sigara içiyorum evin avlusunda, büyük armut ağacının böğründe. Henüz kimseye yakalanmadım. Tam ikinci sigarayı yakacaktım ki babamın bahçe kapısından girdiğini gördüm. Evi gözetledi önce sonra parmaklarının ucunda kurbanlık tosunun olduğu yere doğru yürüdü. Elma ağacının altındaki sandalyeyi kendine çekip oturdu. Karanlıktı. Ben de gizlice yakınına geldim. Uzunca sustu. Sürekli tosuna bakıyordu. Hayvanın suyunu, yemini yokladı. Annem gelir gelmez yenilemişti. Bir şeyler mırıldanmaya başladı. Tam duyamadım. Biraz daha yakınlaştım. "Oğlumun adını İsmail koymuş olabilirim ama ben İbrahim değilim," dedi. Hiçbir şey anlamadım. Annem iki gündür sürekli "Babanız gergin, aman diyeyim yaramazlık yapıp adamın canını sıkmayın. Hayatında tavuk bile kesmemiş adamcağız koca tosunu kesecek olacak iş mi?" deyip duruyordu. Babam kalkıp eve girdi. Ben de sigara paketini zulama saklayıp ağzımı elimi sabunladıktan sonra geçtim eve.

* * *

Münir Bey'le İsmail bayram namazından gelince, yapmış olduğu kadayıftan verdi Emine Hanım. Bu sene beş ortak girmişlerdi kurbana. İki abisi, bir komşuları ve bir de komşularının Kayaş'ta oturan akrabaları. Kadayıfı yerken Münir Bey'in endişeleri tel tel dökülüyordu. Evin girişindeki tül perdenin bile telaşı vardı da Münir Bey için dünya durmuştu. Tabağındaki iki parça kadayıfla oynadı durdu. "Herkes toplanıyor Münir, çık hadi bahçeye," diyen karısına kederle baktı. Gözleri çocuk masumiyetiyle "Beni kurtar, n'olur?" dercesine yakarıyordu. Giyeceği eski kıyafetleri önüne koydu karısı. Münir Bey giyinip bahçeye çıktı. Abileri, yeğenleri ve diğer erkekler, herkes toplanmıştı. Gözleri İsmail'i aradı. İsmail fırına gitmişti taze ekmek almaya. Abileri hayvanın ayaklarını usulünce bağladı. Münir Bey elini ayağını bir yere koyamıyor, olur olmaz hareketlerle takılıyordu. Büyük abisinden tekmil gelince ipi çekip hayvanı yere düşüreceklerdi. Tekmil geldi. Herkes üzerine düşeni yaptı. Hayvan düştü. Kuyruk işi Münir Bey'de idi. Sıkıca tutuyordu kuyruğu. Bir süre sonra hayvan sakinleşti. Kuyruk işini büyük yeğenine devredip abisinin yanına, hayvanın başına geçti Münir Bey. Kıbleye çevirdiler tosunu. Tekbir getirmeye başladılar. Abisi bıçağı uzattı Münir Bey'e. Münir Bey bıçağı kavrarken ne kadar güçsüz olduğunu hissetti. Sendeledi için için. Belli etmedi kimseye. Tekbirler daha bir yüksek sesle söylenmeye başlandı. Kadınlar da geldiler. Yüklendiler, hayvan yerinden kalkmasın diye. Herkes tekbir getirirken diğer yandan kurbanlığı okşuyordu. Münir Bey tekbir getirmeyi bırakıp ıslık çalmaya başladı. Hiç kimse bir anlam veremedi bu işe. Hayvan kalkacak diye hareket de edemiyorlardı, şaşkındı herkes. Annesi öldüğünden beri ilk kez ağlıyordu Münir Bey. Bıçağı bıraktı, titreyen parmaklarıyla. Cebinden en sevdiği makasıyla tarağını çıkardı. Islık ve ağlama, şiddetini artırarak devam etti...

"İKİNCİ KİTAP"

İlk kitapta içinize sinmeyen şeyler nelerdi?

Öyküde devam etmenizi sağlayan sebeplerden bahsedebilir misiniz?

Hazırlayan: Eyüp Tosun

Murat Özyaşar

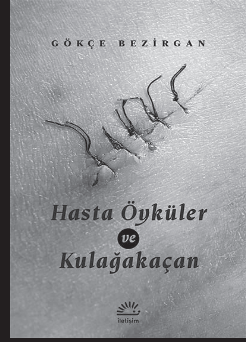


Bir tür pişmanlıklardan ve âh'lardan söz etmem bekleniyor sanırım bu sorudan, açık açık konuşalım o halde: Yirmili yaşlarımda yazmaya başladım ben ilk kitabı, *Ayna Çarpması*'nı. Yirmili yaşın tüm toyluğu ve cesaretiyle. Yazarın yazısından daha akıllı olduğunu düşündüğüm zamanlar, hizamı kimi zaman kendi kuşağım şair ve yazarlarından aldığım vakitlerdi. Şimdi oraya dönmenin ve bir âh etmenin vaktidir. İlk kitabı yazmayıp yaptığımı iddia ettiğim ve kendimi buna iknâ ettiğimi düşündüğüm güzel yanlışların demindeydim ben o vakitler. Kimi zaman büyük sözler ettiğimi, belagatın büyüsüne kapıldığımı, zaman zaman hikâyeye sığındığımı, kimi kez de mağdur diline kendimi hapsettiğim bir dönem var gibi. Oysa şimdi ve burada, yazarın yazısından daha akıllı olamayacağına, hizasını o büyük külliyattan alması gerektiğine, mağdur dilinin "meseleyi" daha bir mağdur ettiğini ve erk'in dilini güçlendirdiğine çoktan iknâ oldum. Ne yazdığımız ve onu nasıl yazdığımızdan daha çok, niçin yazdığımız daha çok ilgilendiriyor beni şimdilerde. Varsa bir derdiniz yazarsınız, yazı da sizi yazar.
Ve evet bitirelim, pişman mıyım, yo hayır.



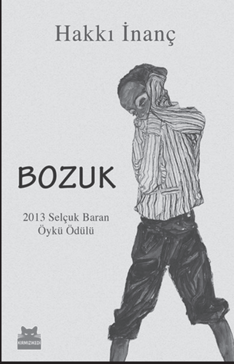
Biliyorum romantik bir söylem gibi duyulabilir ama tüm sezgimle söylüyorum, bu ısrarın müsebbibi *ben* değilmişim gibi geliyor bana. Usul usul gelen, gelip kendini dayatan bir mesel var, bu sizin için mesele oluyor. Buluşuyor ve bulaşıyorsunuz. Başka çareniz yok. Form hariç değil!

Gökçe Bezirgan



İlk kitabım *Hasta Öyküler*, Yaşar Nabi Nayır Öykü Ödülü ile Varlık Yayınları'ndan çıktı. Bu sebeple yayınevi arama, bulma, birkaç yayınevine gönderilip reddedilme gibi süreçleri yaşamadım. Ancak ödül almasından sebep mi bilmiyorum kendi adıma beklentim büyüktü. Tabii ki çok satacak, çok insana ulaşacak gibi beklenti değildi bu. Öykü kitapları zaten ilk baskıda bin adet basılıyor ki Varlık ödül ile çıkan kitaplarını 500 adet basıyor. Kitap iki baskı yaptı. O dönem için iyi sayılırdı. Çünkü Varlık'ın ödül kitapları daha önce pek ikinci baskıyı görmemiş. En azından birilerine ulaşmış diyor insan. Geri dönüşler de oluyordu tanıdığım ya da hiç tanımadığım okurlardan. O dönem beklentim büyüktü derken sanki bu ilk kitap çıktı ya, sonrası daha kolay olacak gibi bir histi bu. Beğeniler geldikçe de, iyi bir şey yaptığını düşüyor insan haliyle. Ancak aradan zaman geçince başlarda beğenerek ve iyi olduğuna emin olarak yazdığım öyküleri, o kadar da başarılı bulmamaya başladığımı gördüm. Bazıları biraz aceleye mi gelmiş ya da amatörlük mü hissediliyor gibi düşünmeye başladım. Ya da belki, e kitap çıktı, n'oldu şimdi durumundan kaynaklı, çok da bir şey olmadığını görünce de öyle düşünmüş olabilirim. "Çok da bir şey olmadı" hissi sanırım aslında kendini yeterli görmemek, daha iyisini yapma baskısı hissetmekle de alakalıydı. Kalıcı olmak için bir kitap daha, sonra bir kitap daha, çok ara vermeden bir kitap daha... Bu düşüncenin yanlış olduğunu hissediyordum çünkü önemli olan sayısal veriler değildi edebiyatta. Ancak yine de, bir şekilde çok da ara vermeden bir dosya iyi olurdu. Zaten ilk kitap çıktıktan kısa süre sonra yeni öyküler birikmeye başlamıştı. Ancak o süreçte hayatımda bir sürü değişiklikler yaşadım. Şehir değişikliği, medeni durum ve beraberinde gelen soyadı değişikliği gibi durumlar... O dönem hem yıpratıcı hem de kamçılayıcıydı. Belki de benim açımdan kaotik dönemin de etkisi ile çok kısa olmasa da, uzun bir ara da vermeden ikinci kitaba ulaştım. Belki bu hissettiğim baskı olmasaydı, biraz daha beklerdim. Bazen beklemek daha iyi olur muydu diye düşünüyorum. İçime sinmediğin değil fakat elimdeki dosyanın hacminden ve ilk kitabı da yeniden daha fazla okurla buluşturma isteğimden kaynaklı, iki kitap bir arada İletişim Yayınları'ndan çıktı. Fakat biraz daha zaman verseydim kendime, ayrı olarak da yayınlanabilirdi diye düşünüyorum.

İkinci dosyanın öyküden başka bir tür olmayacağını biliyordum. Çünkü ben öykü olarak düşünüyor, o şekilde yazıyordum. Aklımdan roman fikri geçmiyordu bile. Eş dost arasında olur ya, işte şunu yaz, bunu yaz... Roman olur vs... Hayır ben öykü ile devam edecektim. Bunu biliyordum. Öyle de oldu... Ancak ikinci kitaptan sonra bir şey oldu ve birkaç öykü daha yazdıktan sonra durdum. Sanki daha uzun soluklu bir şeyler anlatmalıydım. Daha farklı, tabii yine benim dilimde ama başka... Ve bu sefer gerekirse bekleyecektim. Deniyorum diyelim şu anda. Tabii yine bu arada hayatımda bir sürü değişiklikler oldu. Birçoğu mutlu, güzel değişimler... Bunların da etkisi ile ara vermiş oldum. Bir önceki kitapta beni baskılayan düşünenlerden de kurtulmak istedim. Yazın hayatımda neler olacak ben de merakla bekliyorum diyelim...



İlk iki öykü dosyamı bir türlü yayımlatamamıştım. Bugün şans saydığım bu durum, zamanında en büyük derdimdi. Kitabım bir çıksa aylaklığım artık göze batmayacaktı. Yakınlarım öykülerimi okuduklarında beni anlamaya başlayacaklardı. Fırıncısı, bakkalı, kasabı, yani bakışıyla, imasıyla insanı un ufak eden herkes bana saygı duyacaktı. Ama olmuyordu işte. Öykülerimle ödüller almama karşın yayınevlerinin ilgisini çekmeyi başaramıyordum. Yazmaktan başka ne yapabilirdim? Gerçi onu da beceremiyordum ya, olsundu. Ödüllerle kandırıyordum kendimi. Bir yarışmada dereceye girmenin formülünü aşağı yukarı çıkarmıştım. Biraz para kazanmak biraz da eşe dosta, bakkal amcaya kendimi anlatmak, ispatlamak için ha babam yazıyordum. (Bunu kimi röportajlarda öyle allayıp pullayarak söylemişim ki, sahtekârlıkta son nokta.) "Oğlan ne yapıyor?" diye soruldu mu "Boş boş oturuyor," yerine "Boş boş yazıyor," deniyordu artık. Kitabım yayımlanınca görecekti hepsi, beni üzdüklerine pişman olacaklardı. Sahi öyle miydi? Gerçekten kitap yayımlatacak yetkinlikte miydim? Bir hayalimden daha vazgeçiyordum ki Selçuk Baran Öykü Ödülü'nün şartnamesini gördüm. Kazanan dosya kitaplaştırılacaktı. Yayımlatamadığım dosyaların kendimce iyi öykülerini apar topar bir araya getirdim: Al sana yeni dosya. Son umut. Ocakta Yemeğim Var. Fakat o ne biçim isimdi öyle? Ödül haberinden sonra derhal Bozuk olarak değiştirildi. Yayınevi bunu yapabiliyordu demek. İçim içimi yese de kabul ettim –ilk baskıdan telif almamayı bile sineye çektim. Yeraltı esintili yeni ismi ve yayınevinin yaptığı reklam sayesinde kitabım üçüncü haftasında ikinci baskıya girdi. Ben de yazar havalarına... Söyleşiler, imzalar... Kitap eklerinde, internette karşıma çıkan methiyeler. Coşkun okur selamları. Sanıyordum ki öyle sürecek. Üç ayda bitti. Eşekten düşmüşe döndüm tabii. Yine odamdayım. Elimdeki çıktı hiçbir şeyi değiştirmemiş. Çoğu yakınım gidip kitabı almamış. Alanların büyük bölümü okumamış. Okuyan da anlamak istememiş, üstüne alınmamış. Onca mesaj boşuna mıydı yani? Boşunaydı. Zaten öykü böyle çocukça saplantılara kurban edilmemeliydi. Bunu fark ettiğimde yazdıklarımdan utandım. O abartıdan, dağınıklıktan, tuhaf sözcük seçimlerinden, melodramdan, yüzen mesajlardan, samimiyet sandığım çiğlikten, o anlaşılma kaygısından. Daha çok okumaya, düşünmeye verdim kendimi.



İlk kitabımı unutmak ve unutturmak istiyordum. Öyküye dair pek çok meseleyi güya çözmüştüm. Şimdi üstüne kuş kondurmak zamanıydı. Daha uçuk kaçık fikirler bulmaya çalıştım. Oysa buna çalışılmaz. Fikir gelip sizi bulur, sonra siz onu geliştirirsiniz. Ben yine yanlış yollara saptım. Kaybolduğumu fark ettiğimde biraz geç olmuştu. Dosyaya ilk kitaptakileri andıran birkaç öykü ekledim. Acele ettiğimi, yalpaladığımı hissediyordum. Yayınevine sordum. "Basalım," dediler. Böylece sonradan içime sinmeyecek bir kitabım daha çıktı. İlkinden az okunduğu halde çok eleştirilmesi yine de bir kazanım.

Mukadder Gemici



İçime sinmeyen şeyler aradım, biraz nasıl desem ergenlik hâli gibi ilk kitap. İki farklı üslup var gibi bunca zaman sonra bakınca, bir kendini arama hâli demek bu ama kuvvetli, ana hatları belli bir hikâye karakteri de var. O yüzden ilk kitapta her şey olması gerektiği gibi bana kalırsa, bunlar kusur kabul edilecekse. Yazım bakımından kusurları da var bakınca, diyaloglar kâh tırnak içinde kâh bir çizgi ile alt satırda. Allah Allah diyecek şimdi okur, bula bula bunları mı kusur bulmuş hikâyelerinde hanımefendi? Hâlini daha iyi anlatma gayreti içinde değerlendirmesini talep ederim şimdi yazacağımı okuyucudan; iki ödül verdiler bu kitapla bana. Çok, çok kıymetli o yüzden. Şunu şöyle yazsaydım, bunu böyle deseydim demek de olmaz artık. Yazdım, bitti o hikâyeler. Hele üç tanesi var ki yazmış olmaktan dolayı pek bahtiyarım, şimdi yeniden yazsam o güzellikte yazamam belki de. Bir de ben hiç kitabım olsun diye yazmadım. Uzun zaman yazdım, sadece yazdım ve bir çekmecenin içinde, bilgisayarın kuytularında, hikâye adlı sarı dosyanın içinde bekledi çoğu. Televizyon kökenliyim ben, dört sene, beş sene bilemedim şimdi, kültür sanat programlarında çalıştım, yazarlarla şairlerle röportajlar yaptım, kitaplar tanıttım. Piyasada ne kadar çok kitap olduğunun, yazar bolluğunun farkında idim ve bu çokluk hep beni korkuttu. Hâlâ da korkutur, yetişemiyorum, okumaya, almaya. Neye tekabül eder yazdıklarım bilmiyordum, Mustafa Kutlu'ya hikâyelerimi gönderene kadar. Onun sayesinde sorunuzda geçen içime sinmeyen şeyler, eser miktarda var, varlığı ile yokluğu bir. Bu bir kendini beğenmişlik değil, ey güzel okur, öyle anlama, sakın.



Zaten yazıyordum ben. Yani, sadece yazıyordum, göndermiyor, paylaşmıyor, bir keder, bir acı, bir dert hâline şahit olunca oturup yazıyordum. Devam etmemi sağlayan sebeplerin başında bu hissedişin el'an sürüyor olması geliyor; yani benim şahit olmam ve yazmak istemem. Kimse okumasa da oturup yazacaklar sınıfındanım ben. Baht açıklığı yani kader de denk düşürdü, yazdıklarım makes buldu, okundu, kitap oldu, adım edebi kamuda az çok duyuldu. Sorularınızın girizgâhında yer alan ilk kitapla nasıl hesaplaşıp ikinci kitaba doğru adım attınız, kısmı çok önemli benim için, onu anlatmak isterim. Daha önce buna benzer bir soru sormuşlardı, cevabım aynı; ilk kitap çıktıktan sonra bir korku yaşadım ben, bir meydanda hissettim kendimi, herkes bana bakıyordu. Yazmak bir yönüyle zorlaştı. Keyfi olmaktan çıktı. Bir hudayinabit olan yazma halime iradem, insan eli değdi. Zaten çok okumaktır bu işin başı bilirsiniz, ben daha çok okudum en başta, daha dikkatli baktım edebiyatın benden öncesine ve benimle birlikte yazılanlara. Ha

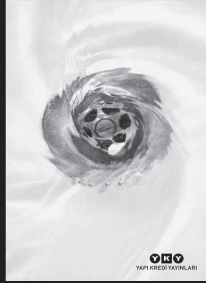
dedim kendi kendime, hımm dedim, vay vay vay dedim, a a a dedim ve yok böyle bir şey yahu dedim ama bu arada, hiç ihmal etmeden yazmaya devam ettim. Hamdolsun gayretim daim oldu. Daim olsun. Şimdi burada iki hal iç içe geçti. Bir yakın arkadaşım var, ona sorsam anlatma der, ama anlatmak lazım, geleneğin izini sürmek isteyenlere belki ışık tutar, bu iç içe geçen haller. İlki şu; ben o hudayinabit dediğim yazma halini daha iyi, daha iyi ve dahi daha iyi hikâyelerle doldurmaya çalıştım. Çünkü dil aradım. Hikâye hayat içinde bir kuyruklu yıldızdır, birden kayıverir, yazana ancak tozları kalır. Toza bulansın hikâyelerim diye, ne azaplar çektim, ben bilirim. İkinci hal ise doğrudan Mustafa Kutlu ile alakalı. Dört yıl var iki kitap arasında, belli bir müddet sonra eş dost çok baskı yaptı hani nerede ikinci kitap diye, evet bir dönem, ben de sadece o ilk halin içinde, iyi bir ikinci kitap için yazdım. İstedim ki Mustafa Bey bir an önce tamam desin, haydi basalım. Ama o bir türlü tamam demedi. Hatta bana, bir keresinde şu mealde bir cümle kurdu, ikinci kitabın olmasa da olur. Bu cümle yazan insana çok insana ağır gelebilir ama ben de buna katılıyordum içten içe. Hani Deli Dumrul'un elkızı helalim dediği hanımı, Deli Dumrul'un anne babasının onun yerine Azrail'e can vermediğini duyunca diyor ya "Bir can dediğin nedir ki?" Eh buna yakın bir duygu diyelim, "İkinci kitap dediğin nedir ki?" Olmasa da olur, sen güzel yaz, okuyan anlasın, ikna olsun, dünya görüşüme katılmasa bile iyi yazmış desin, etkilensin, gerçek sanat kriterine uysun, yani ilahi olana yaklaştırsın. Ve cânım Türkçe'nin lezzeti hissedilsin. Kitap sorup duranlara da siz ne derseniz deyin dedim içimden. Dergileri takip etmeyen çevrelerin -çünkü o dönemde sadece dergilerde yer aldı hikâyelerim- tek atımlık barutu varmış canım demesini de, aa yok mu ikinci kitabınız cümlesini de göze aldım. İkinci cümle nefsime pek ağır geldi, itiraf edeyim. Bir dosya haline getirip başka hiç bir yayınevinin kapısını çalmadım, bunu edeben doğru bulmadım. Sonra kış geldi, yaz bitti, meyveler döküldü, hazan yaprakları savruldu, beklerken beklerken nihayet, gayri vakit tamamdır gönder dosyanı dedi büyüklerimiz, biz de hay hay dedik ve nihayet bir gün kargodan çıkageldi ikinci kitap, Kar Makamı. Hâsılı kelam efendim, güzel bir ikinci kitap oldu, içime de sindi. Tür olarak hikâyede devam etme sebebim ise şu, ben şiir yazmayı beceremem, o başka bir ustalık işi, bambaşka bir maharet, şairlerin önünde ceketimi ilikliyorum, hepsinin önünde değil elbette! Roman benim tabiatıma uygun değil, asabiyim, fevriyim, aceleciyim, hemen yazmalıyım (peh peh peh, hemen dediğim 7-8 ay sürüyor bazen bir hikâyeyi yazmak) ve hemen okunmalı. Yakınlarımın üst perdeden gözlüklerinin altından bakıp söylediği, roman yazman lazım sözünü duymuyorum, efendim diye bağırıyorum, hat kesildi, sesin gelmiyor. Konu çok dağıldı affediniz ama şunu da yazmak lazım; sanatla uğraşan herkes için aslında biraz muamma içerir bu devam etme meselesi. Yazarsınız, çizersiniz, boyarsınız, söylersiniz işte ne bileyim, yontarsınız, çünkü bir ateş har har yanar ve yakar, benim de içimde duruyor hâlâ hamdolsun ateşim. Dileğim, duam son nefesime kadar o ateşin yanması ve yakması.

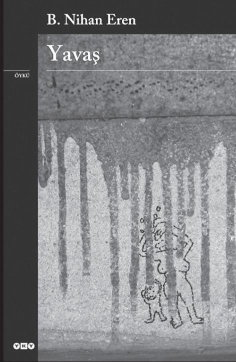
Ferhat Özkan

*Logosoloji'*de şimdi geriye dönüp bakınca eksiklikler, fazlalıklar, hatalar, "şimdi olsa yazmayacağım cümleler", "şimdi olsa yazacağım cümleler" var elbette. Fakat bunların hiçbiri için "içime sinmiyor" diyemem. Öyle olmaları gerekiyormuş. Her şey kitabın varoluşuna dâhil. İkinci baskıda -olursa- yazım yanlışlıkları ve birkaç cümle düzelecek, ama bunların dışında tüm kitap hakkında gönlüm rahat. Elbette buna yayınevi de dâhil.



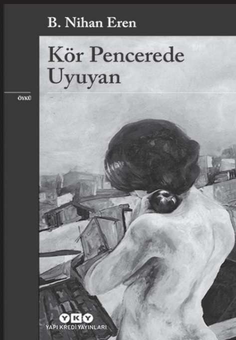
Öykü türüne karşı özel bir saplantım, öykü yazmaya devam etmek gibi bir takıntım yok. Dolayısıyla, öyküde devam etmemi sağlayan herhangi bir sebepten de bahsedemiyorum ne yazık ki.





Şimdi mi? Yoksa çıktığı ilk vakitlerde mi? Yoksa iki zaman diliminin ortasında bir yerlerde mi? Çıktığı ilk zamanlar kitabın sevinciyle geçmişti, gençliğin de verdiği coşkuyla belki. Ya da emeğin görünür olmasının verdiği haz, mutluluk, güven. Ama bu faz pek çabuk geçti bende. Peşi sıra sorular başladı. "Başka türden bir ifade mümkün müydü? Bu soru burada fazla mıydı? Burayı yalnızca sezdirmek yetmez miydi? Fazla mı gevezelik etmişim? Yeterince anlatamadan geçmiş miyim?" Üstünkörülük, özensizlik, fazlaca açıklamak gibi, yazarken de yazmaya başlamadan önce de üzerinde durduğum ve yapmaktan imtina ettiğim ne varsa önüme dizilmiş gibi geliyordu. Yani yazarken sorulan sorular misliyle ve biraz da acımasızca geri dönmeye başlamıştı. Zaman geçtikçe değişiriz ama önceden yazdıklarımız aynı kalır. Artık onu yazdığımız kişi değilizdir ve bu yüzden farklı görmeye başlarız. Bununla yaşamak zordu, diyebilirim. Çünkü şimdi istemez olduğunuz o kelime orada duruyor ve hep duracak, ne yapsanız geçmeyecek. Başka türlü olmayacak. Kitapların bizimle birlikte büyümediklerini kavramak elbet zaman istiyor. Eğer şimdi geldiğim yeri soruyorsanız da, bu soruların hep artacağını ve hiç bitmeyeceğini artık biliyorum ve bunu kabul ettim. Hatta bunu seviyorum. Bu bana yazmak için verdiğim çabayı, yürüdüğüm yolu gösteriyor. Aynı kişi olmayacağız ama her kitap alınan bu dönemeçlerle yazılıyor zaten.

Tek bir kitapla ömrü geçirmek mümkün. Detaylar, silinen cümleler, aranan o biricik kelime, o olmazsa olmayacak dediğimiz arayıp durduğumuz kurgularla bütün bir hayatı tek bir kitabı yazmaya vermek mümkün. İnsan bunu yazarken kavrayıp, ürküp acele edebiliyor. Ama yazmak geçmişe dair bir sorumluluk da aynı zamanda. Gerçekten inandığım, gerçekten hissettiğim, gerçekten düşündüğüm konuları, yazma sezgisini yitirmeden yazmaya devam etmeyi diliyorum. Böylece insanın yazdığı her satırı zaman geçtikten sonra da kabul etmesi kolaylaşacakmış gibi geliyor.



Başlıbaşına yazma isteği. İnsana ve dünyaya dair merak. Sezgi. Bunlar beni hiç bırakmasın istiyorum. Sezgi ne yazacağınızı, neyi ne kadar yazacağınızı, bir öykünün nerde bittiğini, o dosyayı artık ne zaman paylaşabileceğinizi size fısıldıyor. O sesi duymayı seviyorum. Özenli bir kendiliğindenliğin ısrarındayım.

FİRAR

Halil Yörükoğlu

Uyuz bir iki köpek vardır belki halden anlarlar diye geldim. Surdan içeri girdim. Kemikleri sayılacak, derisi soyulmuş köpekler bile yoktu. Cılız da olsa sesleri vardı ama. Bu sesler çok uzaklardan gelir gibi oldu da bana tam ulaşmadı. Rüzgâr tersten esiyordu. Sesleri ötelere götürüyordu. Rüzgârın peşine takıldım. Tabelaların küfleri ortaya çıkmıştı. Bazı harfler silinmiş bazıları ayakta durmaya çalışıyordu. Harfler koca bir kış ayakta kalabilirler miydi emin değilim. Şehir uykudan uyanmamıştı. Yazları açılacağı belli olan mekânların önünden sesler çıkartarak geçtim. Ben geldim demekti amacım. Kime? Belki oraya. Orası neresiydi? Hangi kuytuda rüzgârı dinliyordu kim bilir. Biraz zaman gittim. Limana indim.

Bir iki tekneci, tekneleri karaya çekmiş mavi boyalarla boyuyorlardı. Birisi ötekine "r" harfini biraz kalın yap dedi. Beni fark edince sustular. Az önce görünen masanın etrafında oturdukları belliydi. "Biz ara vereceğiz istersen sen de gel," dediler. Olur dedim. Otur-

duk. “Kimsin?” dediler. “Orayı arıyorum,” dedim. “Orada ne yapacaksın?” dediler. “Yol bilmezsin iz bilmezsin nasıl bulacaksın?” dedi “r” harfini kalın yap diyen. O anlamıştı sanki. Belki de anlar gibi yaptı. Bu defa öteki “Ben bildim senin dediğini,” dedi. “İşimizi bitirelim tarif ederiz sana,” dediler. Ayaklandılar. Mavi zemine beyaz firar yazdılar. Bence de “r” kalın olmalıydı. Firarın “r” si. Oraya ait bir “r”.

İşlerini bitirdiler. “Kalk gidelim,” dediler. Beyaz sandalyeler masanın üzerinde kalan peynirler ekmekler öylece kaldı. Hemen ardımızdan bir iki kuş kondu masaya. Kanat seslerini duydum. Köpek seslerinden sonra kanat sesi duydum. “Kuşlar buraya yakınsa kesin aradığım da yakındır,” dedim. Yürüdük.

Yemyeşil yosunlarla çevrili manastıra geldik. Kapısında bekçi vardı. Yanımdakiler bir müddet bekçi ile konuştu. Tepeden tırnağa baktı adam bana. “Çok gelen oldu, hepsi geri döndü usul usul,” dedi. “Ne tarafta?” dediler. Bekçi ormana doğru elini salladı. “Bekçi az konuşur hava kararınca gider,” dedi daha genç olan. Hava hafif kararmaya başladı. “Gösterdiği yer suyun oralar. Suyun kaynağına yakın belli ki,” dediler.

Biraz zaman sonra suyu kesilmiş bir çeşmeye geldik. Adamlar “Buradan ilerisine biz gitmeyiz. Hem işlerimiz de var,” dediler. Döndüler. Dönerken bir ike kez arkalarına baktılar ama gittiler. Gözden kayboldular.

Çeşmenin dört beş adım ötesinde yosunların beyazlaşan hallerine kurbağalar yetişmeye çalışıyordu. Çeşmenin borusu küflenmişti. Peynirleri zeytinleri yiyip gelen kuşlar çeşmenin ağzına gagalarını dayadılar. Susuzluktan harap olmuşlardı. Kanatları yorgundu. Tuzlu su ciğerlerini yakmış olacak ki, susuzluğa dayanamadılar ormana doğru uçtular.

Ben de susuzluk çekiyordum. Ağzımı çeşmeye dayayıp bir hayale daldım mı emin değilim.

Köpek ulumaları kesildi. Güneş battı. Aydınlık gözden kayboldu. Biraz daha yürüdüm. Olduğum yere yığıldım. Geceydi. Ayaz sırtıma vurdu.

Ağaçların arasından güneş gösterdi kendini. Kuşlar yanımda kımıldanıyordu. Gagaları ıslaktı. Uzaklardan, sudan bir gece de mi geldiler diye düşündüm. Doğruldum. Onlar da doğruldular. Adımlarımı attıkça kuşlar havalandılar. Ben yürümeye devam ettim. Ne kadar gittim bilmiyorum. Bir tepeye çıktım. Yoktu. Gördüğüm bütün kuytulara baktım, rüzgârı dinledim, yoktu. Var olan gene denizdi. Uçsuz bucaksız maviydi gördüğüm. İki tekneci mavi boyalı tekneyi denize itiyorlardı. Traktör tekerleri görünüyordu. Tiner kokusu geliyordu burnuma. Firar girip çıkıyordu denize. Bulamadım.

Surdan çıktım. Kimsecikler yoktu. Tabelalardan çıkan sesler bir de şehir. Şehir arkamda kaldı.

GERÇEKLİĞİN SİHRİ

Spencer Holst
Çev: İrem Uzunhasanoğlu

Sahnedeki sihirbaz eldivenini yere düşürdü. Buna rağmen hâlâ her iki elinde de birer eldiven tutuyordu. Yaşı epeyce ilerlemiş olan performans sanatçısı, sol elinde tuttuğu eldiven sanki kazara elinden uçmuşçasına, olduğu yerde hafifçe döndü – fakat hâlâ her iki elinde de birer eldiven tutmaktaydı. Sanki onları koyacak bir yer arıyormuş gibi elindeki eldivenlere baktı, sonra da sahnedeki masanın üzerine bıraktı onları ama tam o anda ellerinde iki yeni eldiven daha belirdi. Hemen onları da masanın üzerinde duran ilk çift eldivenin üzerine bıraktı ve artık hiç eldiveni kalmadığını gösteren bir ifade takınarak boşta kalan ellerini seyirciye göstermişti

ki tam o anda ellerinde bir çift eldiven daha belirdi. İki eldiveni de sağ eline alarak onları boş bir sandalyenin sırtlığına koydu ve hah işte ordalar! Sağ eli de boştu ama bu kez sol elinde iki yeni eldiven belirivermişti. Her iki eldiveni sol eline aldı ve onları seyirciye doğru fırlattı. Eldivenleri fırlatmak için uzatmış olduğu elinde iki yeni eldiven daha belirdi. Bunları da seyirciye fırlattı ve yeniden bir çift eldiven daha göründü elinde. Sağ eldivenini giydi ve parmaklarını birbirinden ayırarak iyice açarken tek parmağına dokunması için seyirciler arasından genç birini sahneye davet etti. Kız, adamın serçe parmağına dokundu. Adam, başparmağını ve diğer parmaklarını eldivenin içinde bırakarak, serçe parmağını çıkardı, böylece eldivenin boş kalan küçük parmağı gevşekçe sallandı. Eline bir makas aldı ve eldivenin küçük parmağını kesti. Herkesin görebileceği şekilde serçe parmağını bu delikten içeri geçirdi ve daha sonra da diğer eldivenleri tek tek eline alıp seyirciye her eldivende sadece bir baş parmak ve üç orta parmak olduğunu ve hepsinde de küçük parmakların kesik olduğunu gösterdi.

Sihirbazın kendilerine doğru fırlattığı eldivenleri inceleyen seyircilerin mırıldanmaları duyuluyordu, çünkü bu çiftin de küçük parmakları kesikti –buna karşın bir kişinin incelemek için yakaladığı eldivenin tastamam olduğunu bağıra bağıra protesto edişi de duyuldu.

Sihirbaz, sahnenin ortasına tekrar geri döndü ve şovunu şu sözlerle bitirdi: “Birinci Dünya Savaşı sırasında, ben de kendi yaşıtım olan pek çok adam gibi denizaşırı hizmette bulundum ve birkaç muharebe gördüm. Bunlardan birinde yaralanmıştım. Önce bunun bir musibet olduğunu düşündüm, çünkü sakat kalmıştım ve bunun tanıştığım herkesin gözüne batacağını ve garip geleceğini düşünmekteydim, bilhassa benim işimdeki biri için bu oldukça iğrenç ve trajik bir şeydi, çünkü profesyonel olarak henüz sergilememiş olsam da kart sihirbazlığında usta biri olmuştum. İşte o gün, hâlâ mucizevi olduğunu düşündüğüm bir keşifte bulundum, bu akşam sizinle de paylaşacağım bir keşif ve eğer sizin de bir gün bir kusurunuz olur ya da aniden sakat kalırsanız, hemen bu geceki gösterimin mesajını hatırlamanızı emrediyorum –o mesaj da şu: İnsanlarla çalıştığınız sırada sizin sakatlığınızı gerçekten de görmeyeceklerdir.

“Eğer bana yirmili yaşlarımda bu kusurumun görünmez olacağını söyleselerdi, bu katı inançsızlıkla eğlenir, alay ederdim; hakikaten de bir gün gelip, uzun zaman önce, Fransa’da bir savaş meydanında sol elimin serçe parmağını kaybettiğimi, büyük bir gururla, sanki bir illüzyon yapıyormuşum gibi gösterecek olmanın harika bir şey olduğunu düşünürdüm.”

Sol elini dışarı çıkarttı ve herkesin göreceği şekilde öylece tuttu.

Yaşlı adamın söyledikleri gerçekti.

Ve sonra tüm diğer yaşlı şovmenlerin yaptığı gibi, sol elini sallayarak onlara kibarca "İyi akşamlar," diledi.

ÖYKÜLEM

oykulemdergi@gmail.com
/Öykülem /oykulemdergi /oykulemdergi

Yayına Hazırlayanlar
Murat Çelik
Oğuz Demirel
Eyüp Tosun

Grafik&Tasarım
Emir Tali

Baskı ve Cilt
Sena Ofset
Litros Yolu
2. Matbaacılar Sitesi
B Blok 6. Kat
No: 4NBY - 9-11
Topkapı / İstanbul

Ederi
10 TL